

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Strategie akulturace a vyjednávání identity z pohledu studentů s migrační
zkušeností

Strategies of acculturation and identity negotiation from the perspective of
students with experience of migration

Šárka Sejčková

Vedoucí práce: Kateřina Machovcová, PhD.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie a speciální pedagogika

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Strategie akulturace a vyjednávání identity z pohledu studentů s migrační zkušeností vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 13. 7. 2017

.....

Šárka Sejčková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí práce, Kateřině Machovcové, PhD. za poskytnutí mnoha cenných rad a pomoc při plánování mého vlastního výzkumu. Děkuji také za projevenou podporu a důvěru při samotné realizaci projektu.

Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům za ochotu odpovídat na otázky, za jejich trpělivost a otevřenost vůči všem tématům.

ANOTACE

Hlavním cílem práce je zkoumání mezikulturních vztahů. Výzkum se zaměřuje na interakce mladých lidí z minorit a jejich vztahy se zástupci/kyněmi majority. Metodou výzkumu jsou polostrukturované rozhovory uskutečněné s příslušníky minoritních kultur a s jejich vrstevníky pocházejícími z majority, s cílem porozumět vzájemnému ovlivňování v kontextu soužití různých kultur. Věk respondentů se pohybuje mezi 19 a 26 lety, jedná se o studenty vysokých škol.

KLÍČOVÁ SLOVA

kultura, akulturace, identita, majorita a minorita, spolubydlící, studentský život

ANNOTATION

The main object of my work is to investigate the intercultural relations. Research is focused on the interaction of young people from minorities and their relationships with exponents from majority. Interview like a main research method is realized with members of minority culture and their peers from the majority to understand their interaction in the context of different cultural coexistence. The age of respondents is between 19 to 26 years. Respondents are the university students.

KEYWORDS

culture, acculturation, identity, majority and minor, roommates, student life

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Teoretická východiska	2
2.1 Kultura.....	2
2.1.1 Projevy kultur.....	3
2.1.2 Odlišnosti mezi kulturami	5
2.1.3 Kulturní vzorce.....	6
2.2 Akulturace	6
2.2.1 Průběh akulturace	7
2.2.2 Akulturační strategie	9
2.2.3 Akulturační stres	11
2.2.4 Sociální síť a akulturace	14
2.3 Identita	15
2.3.1 Souvislost identity s předsudky a stereotypy	19
2.4 Souhrn poznatků z teoretické části	22
3 Empirická část.....	24
3.1 Výzkumné cíle a otázky	24
3.2 Metodologie	25
3.3 Metoda sběru dat	27
3.4 Výzkumný vzorek a metoda výběru.....	31
3.5 Analýza dat.....	34
3.6 Interpretace dat.....	35
3.6.1 Výchozí situace respondentů a volba cílového prostředí	36
3.6.2 Podoba vzájemného soužití.....	37
3.6.3 Identita v kontextu vzájemných vztahů.....	44
3.6.4 Akulturace	49

4 Diskuze	56
4.1 Shrnutí	56
4.2 Komparativní studie akulturačního stresu.....	60
 5. Závěr.....	63
 6 Seznam zdrojů	66
 7 Přílohy	69
7.1 Rozhovory.....	69
7.1.1 Rozhovor č. 1	69
7.1.2 Rozhovor č. 2	75
7.1.3 Rozhovor č. 3	79
7.1.4 Rozhovor č. 4	83
7.1.5 Rozhovor č. 5	88

1 Úvod

Téma akulturace se stává v současné době stále aktuálnější, výzkumů na to téma u nás ale není příliš mnoho. Situace, kdy se jedinec adaptuje na nové prostředí a setkává se s příslušníky jiných kultur, je přitom běžnou součástí života ve společnosti. V českém prostředí se studiem akulturace zabývají například Jiří Čermák a Zdeňka Vykoukalová z Mendelovy univerzity, kteří se zaměřují zejména na problematiku adaptace jedince na cizí kulturu a také na interkulturní komunikaci. Další českou představitelkou je Dana Bittnerová z Univerzity Karlovy zabývající se zejména problematikou identity v souvislosti s akulturací. Nesmíme zapomenout ani na Lenku Šulovou a její interpersonální kontext akulturace. Výzkumných prací, které by se zabývaly akulturací přímo u vysokoškolských studentů, najdeme u nás ještě méně. Hana Chýlová se například ve své dizertační práci zabývala vlivem procesu adaptace na duševní pohodu a výkonnost u VŠ studentů. Výzkumy propojující akulturaci se spolubydlením pak u nás neexistují prakticky žádné. Mojí snahou v této oblasti je přinést obraz každodenního života vysokoškolských studentů ubytovaných na koleji, kteří jsou vystavení dlouhodobému kontaktu s příslušníky odlišné kultury prostřednictvím spolubydlení.

Hlavním cílem mé práce je popsat průběh akulturace u studentů z jiné evropské země a odhalit jaké kvality nabývají jednotlivá stadia tohoto procesu u konkrétních jedinců. Dále chci získat informace o používaných akulturačních strategiích a motivaci začlenit se do nové společnosti. Dalším cílem je pak najít souvislost mezi dlouhodobým kontaktem příslušníků jiných kultur a transformací jejich identity.

Čtenáři by měli díky mé práci získat povědomí o tom, jak vypadá typický večer na studentské koleji a jakým aktivitám se spolubydlíci nejčastěji věnují. Také se budeme snažit zmapovat celkové klima na pokoji. Tento pojem zahrnuje vzájemné neshody mezi spolubydlíci, množství a průběh interakcí mezi nimi a existenci určitých společných rituálů. Výpovědi respondentů pak dále podají informace o tom, jak jedinec vnímá významné lidi ve svém okolí a co to o něm samotném může prozradit. Předkládaná data jsou doplněna o autentické výroky respondentů, které mají umožnit podívat se na celou situaci očima hlavních aktérů. Nespornou výhodou v tomto ohledu představuje fakt, že výzkum byl realizován v respondentově každodenním prostředí.

2 Teoretická východiska

2.1 Kultura

Slovo kultura je odvozeno z latiny. Latinský kořen slova kultura je *collere*, což může znamenat cokoliv, od kultivování, obydlování, až po vzývání a ochranu. Jedním z původních významů kultury je rolnictví neboli péče o přírodní růst. Naše slovo je tedy odvozeno od práce a zemědělství, od úrody a kultivace (Eagleton, 2000). Z toho všeho je patrné, že původní pojetí kultury je ve velmi úzkém spojení s přírodou. Když se blíže zamyslíme nad vztahem kultury a přírody, není se čemu divit. Příroda totiž kulturu produkuje a kultura zase naopak zpětně přírodu mění a přetváří. Dalo by se to říci i jinak, kultura proměňuje přírodu, ale musí podléhat jejím zákonitostem. Na počátku kultura označovala zcela materiální proces, který byl až později metaforicky přenesen na záležitosti ducha. Kulturní bylo to, co se dalo změnit, materiál, který měl projít změnou (Eagleton, 2000).

V současné době je kultura ústředním pojmem hned několika vědních disciplín a existuje nepřehledné množství definic. Průcha (2007) ve své přehledové publikaci s názvem *Interkulturní psychologie* rozlišuje dvě hlavní pojetí kultury. Podle tzv. širšího pojetí zahrnuje pojem kultura vše, co lidská civilizace vytváří. Jedná se o materiální výsledky např. obydlí a nástroje a duchovní výtvoř, jako je umění, morálka, obyčej a zvyky. Naproti tomu užší pojetí kultury, které je uplatňováno především v kulturní antropologii a interkulturní psychologii vztahuje pojem kultura spíše k projevům chování lidí. Kulturní určitého společenství pak myslíme zvyky, jazykové rituály, symboly, komunikační normy, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti atd. (Průcha, 2007).

Hofstede (2007) také hovoří o širším a užším pojetí kultury podobně jako Průcha. Podle užšího pojetí můžeme kulturu chápat jako určitou zjemnělost a zdokonalení myšlení a hlavně výsledky takového zdokonalení jako je vzdělanost, umění a literatura. Podle širšího pojetí, které se objevuje v sociologii a antropologii, je pak kultura název pro rozmanité způsoby myšlení, cítění a jednání. Hofstede (ibid.) se přiklání spíše k širšímu pojetí kultury a přirovnává ji k mentálnímu programu. Tvrdí, že kultura je jakýmsi softwarem lidské mysli. To vysvětluje tím, že každý člověk si v sobě nese vzorce myšlení, pocíťování a potenciálu pro jednání, které se naučil převážně

v období raného dětství. Tyto vzorce autor nazývá mentální programy. Důvod, proč se člověku mentální programy utváří převážně během raného dětství, pak zdůvodňuje tím, že právě v tomto období se člověk nejsnáze učí a přizpůsobuje. Aby to nebylo tak jednoduché, Hofstede (ibid.) dále tvrdí, že lidé nejsou úplně stejně naprogramováni jako počítače, a že lidské chování je jen zčásti ovlivněno mentálními programy. Člověk má údajně schopnost odchýlit se od programů a reagovat novým, tvořivým a neočekávaným způsobem. Za jakých podmínek se člověk ale může odchýlit od naučených programů, už autor neuvádí. Zdroje mentálního programování pak podle Hofstede (ibid.) pochází z jedincova sociálního prostředí konkrétně z prostředí, ve kterém jedinec vyrostl, a v němž sbíral své zkušenosti. Programování tak začíná v rodině a pokračuje v bezprostředním sociálním okolí (škola, vrstevnická skupina apod.). Jelikož je kultura vždy sdílena určitou skupinou lidí, kteří žijí na určitém společenském území, je to vlastně kolektivní programování mysli, které odlišuje příslušníky jedné skupiny/kategorie od příslušníků druhé skupiny/kategorie.

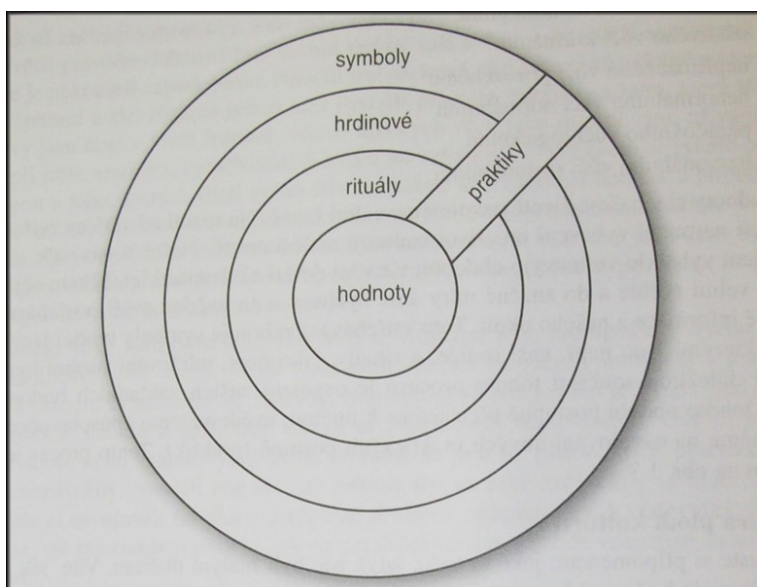
Podle autora je dále nutné kulturu odlišit od lidské přirozenosti a od osobnosti jedince, i když stanovení této hranice je předmětem neustálé diskuze mezi vědci. Lidská přirozenost podle Hofstede (2007) je to, co mají společného všechny lidské bytosti. Lidská přirozenost představuje univerzální úroveň lidského mentálního softwaru. Je vrozená, založená v genech. Pokud bychom se chtěli držet počítačové analogie, tak bychom lidskou přirozenost mohli přirovnat k operačnímu systému. Například schopnost pociťovat strach nebo hněv patří k této úrovni mentálního programování ale to, co člověk s těmito pocity udělá a jak je vyjádří, to už je ovlivněno kulturou. Na druhé straně osobnost jedince je jeho (jejím) jedinečným souborem mentálních programů, které nesdílí s žádným jiným lidským jedincem. Je založena na rysech, které jsou zčásti zděděné a zčásti naučené. Slovo naučené pak znamená modifikované kolektivním programováním (kulturou), anebo získané jedincovou osobní zkušeností. Z toho vyplývá, že kultura úzce souvisí jak s lidskou přirozeností, tak s osobností jedince (Hofstede, Hofstede, 2007).

2.1.1 Projevy kultur

Každá kultura má svoje symboly, hrdiny, rituály a hodnoty. Hofstede (2007) tyto projevy kultury znázorňuje pomocí cibulového diagramu, kde nejpoprchnější vrstvu

tvoří symboly a jádro samotné cibule pak hodnoty. Pokud chceme u dané kultury navodit změny, snáze toho dosáhneme u vrchních vrstev než u samotného jádra. Symboly jsou vlastně slova, gesta, obrazy a předměty. Symboly mají pro ty, kdo se na dané kultuře podílejí konkrétní význam. Do symbolů patří například určitá slova jazyka, účesy, znaky společenského postavení a podobně. Hrdiny pak můžeme definovat jako osoby žijící či zesnulé, skutečné či vymyšlené, kteří ale mají jednu věc společnou. Jedná se o nositele charakteristik vysoce ceněných v dané kultuře a slouží vlastně jako příklad ostatním. Třetí projev kultury a současně i třetí vrstvu cibule představují rituály. Rituály jsou kolektivní činnosti, které jsou vzhledem k dosažení požadovaného výsledku věcně zbytečné, jsou však společensky považovány za podstatné: samy jsou proto důvodem toho, aby byly prováděny. Vhodnými příklady rituálů mohou být náboženské ceremonie, způsob, jakým lidi zdravíme apod. Nyní se dostáváme k samotnému jádru kultury, které tvoří hodnoty. Hodnoty jsou všeobecné tendence k dávání přednosti určitým stavům skutečnosti před jinými. Hodnoty jsou pocity s kladnou či zápornou stranou a týkají se rozlišení: zlého vůči dobrému, špinavého vůči čistému, nebezpečného vůči bezpečnému, zakázaného vůči povolenému, slušného vůči neslušnému, morálního vůči nemorálnímu apod. (Hofstede, Hofstede 2007).

Schéma 1: Cibulový digram kultury



Zdroj: Hofstede,
Hofstede (2007)

2.1.2 Odlišnosti mezi kulturami

Sociální antropologové první poloviny 20. století dospěli k přesvědčení, že všechna společenství řeší stejné problémy, ale jiným způsobem. Snahou sociálních vědců, která následovala, bylo určit, o jaké společné problémy se jedná. V roce 1954 pak dva sociologové Inkeles a Levinson (1954, cit. dle Hofstede, 2007) navrhli několik základních okruhů, které mají důsledky pro fungování společností či skupin uvnitř těchto společností. Jednalo se o vztah k autoritě, sebepojetí jedince (vztah mezi jedincem a společností, individuální chápání mužskosti a ženskosti) a způsoby zacházení s konflikty. O dvacet let později byly tyto problémové oblasti doloženy empiricky a vznikly tak čtyři dimenze kultury. Dimenzi pak můžeme chápat jako aspekt kultury, který může být měřen ve vztahu k jiným kulturám. Tyto dimenze byly později označeny jako vzdálenost moci, kolektivismus vs. individualismus, feminita vs. maskulinita a vyhýbání se nejistotě. Každá země je pak hodnocena skórem v každé dimenzi. Později byla ještě přidána dimenze pátá: krátkodobá – dlouhodobá orientace na budoucnost (Hofstede, Hofstede, 2007).

První z dimenze, vzdálenost od moci, může být definována jako rozsah, v němž méně mocní členové institucí a organizací předpokládají a přijímají fakt, že moc je rozdělena nerovnoměrně. Země s malou vzdáleností od moci se vyznačují vzájemnou závislostí vedoucího a podřízeného. Emocionální závislost mezi vedoucím a podřízeným je malá: podřízení se na vedoucího snadno obracejí a snadno mu i odporují. V zemích s velkou vzdáleností jsou podřízení na vedoucích závislí a vyrovnávají se s tím dvěma způsoby: buď danou závislost preferují, nebo ji odmítají. Druhá dimenze se dá vyjádřit následovně: individualismus se týká společností, kde jsou svazky mezi jedinci volné. Předpokládáme, že každý se stará sám o sebe a svoji nejbližší rodinu. Naopak kolektivismus se týká společností, kde jsou lidé od narození po celý život integrováni do silných a soudržných skupin. Dané skupiny jedince v průběhu života chrání výměnou za věrnost. Zjednodušeně můžeme říci, že pro individualismus je typické, že zájem jednotlivce převažuje nad zájmem skupiny a u kolektivismu je to naopak. Z hlediska třetí dimenze se maskulinita vztahuje na společnosti, ve kterých jsou sociální rodové role jasně odlišeny. Od mužů se očekává, že budou průbojní a budou se zaměřovat na materiální úspěch. Od žen se potom očekává, že budou spíše mírné a orientované hlavně na kvalitu života. Feminita se naopak vztahuje na společnosti, kde

se rodové sociální role překrývají. U mužů i žen se předpokládá, že budou nenároční, jemní, a že se budou orientovat na kvalitu života. Čtvrtá dimenze, vyhýbání se nejistotě, znamená stupeň, v němž se příslušníci dané kultury cítí být ohroženi nejistotou nebo neznámými situacemi. Tento pocit je vyjadřován nervovým napětím a potřebou předvídatelnosti a také potřebou psaných a nepsaných pravidel. Poslední pátou dimenzí je dlouhodobá/krátkodobá orientace. Dlouhodobá orientace spočívá v pěstování ctností zaměřených na budoucí odměny, zejména pěstování vytrvalosti a šetrnosti. Krátkodobá orientace se naopak vyznačuje pěstováním ctností orientovaných na minulost a současnost (např. pěstování úcty k tradicím), (Hofstede, Hofstede, 2007).

2.1.3 Kulturní vzorce

Kulturní vzorce jsou naučená a závazná schémata pro jednání ve standardních situacích. Navenek vystupují v podobě obyčejů, mravů, zákonů a tabu (Soukup, 2004). Kulturní vzorce jsou předávány z generace na generaci již od nejmladšího věku dětí v procesu, který nazýváme transmisi kultury. Kulturní transmise znamená proces osvojení kultury jedincem od narození až do dospělosti (Hartl, Hartlová, 2010). Synonymem pro kulturní transmisi je pojem enkulturace, který je užíván v kulturní antropologii.

2.2 Akulturace

Akulturace je sociální proces, ke kterému dochází v případě, kdy se dostávají do dlouhodobého kontaktu nebo střetu dvě kultury nebo i několik kultur současně (Průcha, 2007). Akulturace zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jiné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření (Brouček a kol., 1991). Podle Berryho (2002) je akulturace proces, při kterém se jedinec nebo skupina adaptuje na jiné kulturní prostředí. Adaptace jako původně biologický proces byl později přenesen do společenských věd. U akulturace stejně jako u biologické adaptace se jedinec musí vyrovnat se změnami, jež přináší nové prostředí. Berry (1987) v této souvislosti uvádí pět kategorií změn, se kterými se jedinci při kontaktu s jinou kulturou musí vyrovnat: fyzické změny (nové životní prostředí, jiný způsob života a kvalita bydlení...), biologické změny (jiný způsob stravování...), kulturní změny (jiné náboženské rituály, odlišný jazyk...), nové sociální vztahy a psychologické změny (změny chování, jednání, akulturační stres).

Podle Valeryho Chirkova (2009) je akulturace špatně definována a ona definice je nedostačující pro pochopení psychologických procesů, které s ní souvisejí. Dochází k terminologické záměně pojmů integrace, adaptace a asimilace. Chirkov (ibid.) také poukazuje na existenci problému pochopit samotnou podstatu akulturačního procesu. Akulturace je zjednodušeně viděna jako přizpůsobení se, akulturovaní jedinci se stanou zdravějšími a úspěšnějšími. Na druhé straně může ale akulturace vést i ke zhoršení výkonnosti i zdraví a to bývá často ignorováno. Studie zabývající se akulturací staví na neověřeném předpokladu, že akulturace má univerzální zákonitosti nezávislé na čase, místě a lidech do ní zapojených. Také je nereálné chápat proces akulturace jako racionální volby jednotlivců mezi čtyřmi akulturačními strategiemi. Dalším nedostatkem může být to, že současné vědecké práce týkající se daného fenoménu postrádají pojetí kultury. Takové vědecké práce se zabývají vlastně jen „povrchovým“ chováním a nedokážou proniknout do hloubky a odhalovat souvislosti s kulturními vzorci. Moderní výzkumy akulturace také prý nepřinášejí žádné praktické návody pro život komunit přistěhovalců a jim pomáhajících společností.

Chirkov (2009) pak navrhuje vlastní definici akulturace, která rozlišuje individuální a skupinovou akulturaci. Individuální akulturaci chápe jako proces, k němuž dochází po setkání jedince s kulturní komunitou odlišnou od té kulturní komunity, v níž byl jedinec primárně socializován. Akulturace zahrnuje úmyslné kognitivní aktivity zaměřené na pochopení významů nové kultury. K pochopení významů pak dochází vlastně na základě srovnání nové a „domácí“ kultury. Akulturace je otevřený a trvalý proces, který nemůže být plně předvídan a kontrolován. Tento proces může být popsán a interpretován jen výzkumnými pracovníky.

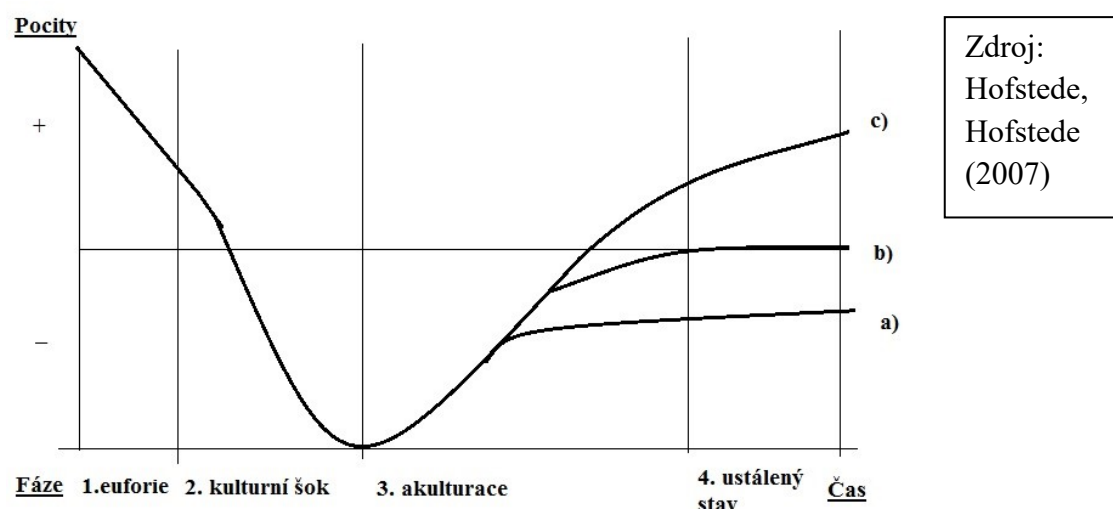
2.2.1 Průběh akulturace

Představme si nejjednodušší situaci, kterou se dá ilustrovat střet dvou kultur: příchod cizince do nového kulturního prostředí. Pokud je daný cizinec snaživý, může si osvojit povrchnější projevy kultury, jako jsou rituály, hrdinové a symboly, ale je nepravděpodobné, že by cizinec dokázal rozpoznat hodnoty, na nichž jsou dané povrchní projevy založeny. Příslušníci většinové kultury si tyto hodnoty osvojili v raných fázích jejich dětství a dané hodnoty se pro ně staly tak samozřejmé, jako kdyby byly nevědomé. Návštěvník cizí země často pocítuje pocity rozhořčení, bezmoci a

nepřátelství k novému prostředí. Dostává se v podstatě do duševního stavu dítěte, které se musí naučit ovládat i ty nejjednodušší věci. Často u cizince dochází i k ovlivnění jeho tělesných funkcí. Kontakt s jinou kulturou má pak u cizinců obdobný průběh, ten odpovídá akulturační křivce na obrázku. Vertikální osa diagramu zachycuje pocity (pozitivní/negativní), horizontální osa pak zachycuje čas (Hofstede, Hofstede, 2007).

První fáze mající obvykle krátké trvání by se dala označit jako období líbánek. Člověk je nadšený, chce novou zemi poznávat a nová kultura mu připadá úžasná a zajímavá. Fáze dvě je fází kulturního šoku, kdy začíná skutečný život v novém prostředí. Jedinec postupně zjišťuje, že se svou vlastní kulturní výbavou si nevystačí. Fáze tři neboli akulturace nastupuje tehdy, kdy se návštěvník pomalu naučí žít v nových podmínkách a přijme některé místní hodnoty. Také se zvyšuje jedincova sebedůvěra a integruje se do nové sociální sítě. Poslední čtvrtá fáze pak znamená dosažení stálého stavu mysli. Tato fáze se dále dělí na tři podfáze podle toho, zda u jedince převažuje pozitivní/negativní stav mysli. Pokud převládá negativní stav mysli, jedinec se ve srovnání s domovem pořád v daném prostředí cítí jako cizí a odmítaný. Další podfáze pak znamená, že nové prostředí jedinec vnímá jako stejně dobré v porovnání s domovem. Návštěvníka lze v tomto případě považovat za bikulturního, adaptovaného na nové prostředí. Třetí možností je, že návštěvník vnímá nové prostředí jako lepší než jeho domov. Návštěvník se vlastně stal domorodcem (Hofstede, Hofstede, 2007).

Schéma 2: Průběh akulturace



Nyní se podívejme na tuto situaci z jiného úhlu pohledu. I hostitelské prostředí, kam přichází cizí návštěvník, určitým způsobem zareaguje. Také se v tomto případě setkáváme se standardními typy reakcí. První fází je zvědavost, něco jako obdoba počáteční fáze euforie u návštěvníka. Když návštěvník v hostitelské kultuře setrvá, nastupuje druhá fáze etnocentrismu. Etnocentrismus znamená, že členové hostitelské kultury posuzují návštěvníka dle vlastních kulturních standardů a ne podle standardů návštěvníkovy kultury. Z toho je logicky patrné, že hodnocení bývá spíše nepříznivé. Ve společnosti panuje představa, že návštěvník nemá dobré vychování, je hloupý a naivní. Etnocentrismus by se dal zjednodušeně vyjádřit obecnou představou, že malý svět hostitele je středem celého vesmíru. Pokud se cizí návštěvníci objevují jen zřídka, pravděpodobně příslušníci hostitelské kultury u etnocentrismu zůstanou. Pokud se ale návštěvníci objevují často, u členů hostitelské kultury může nastat třetí fáze polycentrismu. Polycentrismus znamená poznání, že různé lidi je třeba posuzovat podle různých hledisek. Zkrátka cizince je třeba posuzovat dle jejich vlastních kulturních měřítek (Hofstede, Hofstede, 2007).

Situace, kdy cizinec přichází jako návštěvník do nového kulturního prostředí a musí se vyrovnat s řadou změn, je pro mou práci zaměřenou na studenty s migrační zkušeností stěžejní. Stejně tak je důležitá i reakce příslušníků hostitelské kultury. V mém případě se jedná o kontakt dvou kultur, který je dlouhodobého charakteru. Předpokládám tedy, že někteří studenti pocházející z jiného kulturního prostředí se stanou domorodci, a že hostitelská kultura bude vykazovat znaky polycentrismu.

2.2.2 Akulturační strategie

Asi nejznámější model akulturačních strategií byl navržen v roce 1980 a jeho autorem je J. W. Berry. Schéma zahrnuje čtyři konkrétní strategie: asimilaci, integraci, separaci a marginalizaci a je dvoudimenzionální. Jedna dimenze znamená, že jedinec dává přednost spíše zachování vlastní původní kultury, druhá dimenze pak značí, že jedinec dává přednost navazování vztahů s příslušníky kultury nové. V tomto modelu je tedy rozhodující, na kolik je jedinec ochoten vzdát se své původní kultury a nakolik je ochotný přijmout kulturu novou (Berry, 1997). Na základě toho pak jedinec volí jednu z výše uvedených čtyř strategií, které si nyní blíže charakterizujeme.

Asimilace jako první strategie znamená, že imigrant se snaží dosáhnout splynutí s obyvatelstvem hostitelské země. Svou původní kulturu nevidí jako důležitou pro život v novém prostředí. Imigrant volící tuto strategii si postupně osvojuje jazyk hostitelské země, její hodnoty, normy atd. U jedince předpokládáme také snahu o častý kontakt a interakce s příslušníky hostitelské země. Druhou ze strategií, při níž jsou migranti ochotni přijmout kulturu hostitelské země, je integrace. Jedinec, u kterého tato strategie převládá, si uvědomuje, že kultura hostitelské země je pro něj důležitá, na druhou stranu se ale nechce úplně vzdát své kultury původní. U integrovaných imigrantů pak vlastně vzniká dvojí identita, identita původní a nově získaná. Jinými slovy integrovaní jedinci chápou sami sebe jako příslušníky obou kultur současně. Nyní se dostáváme ke strategiím, kdy jedinec upřednostňuje zachování své kultury původní. První takovou strategií je separace. Separovaní jedinci nepovažují za důležité navazovat kontakt s obyvateli hostitelské země a setrvávají v určité izolaci. To znamená, že se setkávají pouze s příslušníky své vlastní kultury. Poslední z uvedených strategií je marginalizace, při níž jedinci nemají potřebu navazovat kontakt s příslušníky dominantní kultury a ani si nezachovávají svoji kulturu původní. Z toho vyplývá, že se jejich identita neopírá ani o kulturu jejich rodičů, ani o kulturu jejich hostitelské země. Jedinci se identifikují pouze se subkulturou své vlastní skupiny (Berry, 1997).

Berry (2002) svůj model následně rozšířil ještě o třetí dimenzi s názvem vliv dominantní skupiny. V mnoha případech si totiž imigrant nemůže zcela svobodně zvolit akulturační strategii, protože hostitelská společnost preferuje jen určitý typ adaptačních strategií u menšinových skupin. V tomto případě jde o to, do jaké míry členové hostitelské kultury akceptují u migranta zachování zvyků a tradic původní kultury. Z pohledu hostitelské společnosti bychom mohli rozlišit následující strategie: tavící kotel, multikulturalismus, vyloučení a segregaci. První ze strategií tavící kotel vyžaduje, aby si imigrant zvolil asimilaci, to znamená vzdát se své původní kultury a přijmout kulturu hostitelské země. Když v hostitelské společnosti převládá multikulturalismus, umožňuje to zvolit jedincům strategii integrace. Jedinec přijme hostitelskou kulturu a přitom si zachová svou vlastní a příslušníci většinové společnosti to budou akceptovat. V případě převládající strategie segregace jsou imigranti v podstatě donuceni k separaci a v případě vyloučení jedinci směřují k marginalizaci, kdy se necítí být příslušníky ani jedné z kultur. Několik výzkumů (např. Berry, 2002; Berry, 2006) ukázalo, že

nejvhodnější strategií pro pozitivní začlenění do společnosti je integrace, další vhodnou strategií je pak asimilace. Naopak jako nejméně vhodná strategie se jeví marginalizace. Marginalizace vede ke špatnému začlenění do společnosti a také může vést k psychosomatickým problémům. Jak už bylo uvedeno, integrace jako nejvýhodnější strategie je možná jen u multikulturních společností. Takové společnosti se vyznačují tolerancí ke kulturním odlišnostem, nízkou mírou předsudků a pozitivními postoji k etnickým menšinám. U etnických menšin v multikulturních společnostech pak sledujeme určitou vazbu k majoritě, či identifikaci s ní (Berry, 2002).

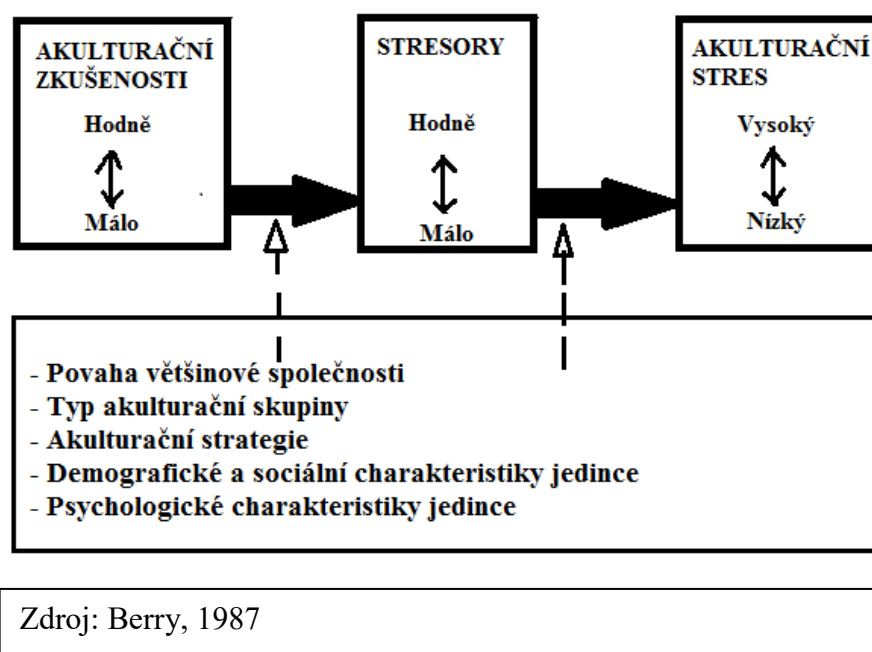
2.2.3 Akulturační stres

Podle Berryho (1987) je stres fyziologickým a psychologickým stavem organismu, který byl vyvolán přítomností stresorů (spouštěčů stresu) v jedincově okolí. Tento stav vnímá jedinec jako nepříjemný a usiluje o jeho redukci. Samotný pojem akulturační stres pak označuje takový druh stresu, kdy stresory pramení přímo z akulturačního procesu. Kromě toho existuje určitá skupina stresových projevů, k nimž dochází v průběhu akulturace: snížený stav duševního zdraví (zmatenost, úzkost a deprese), pocity odcizení, psychosomatické symptomy, zmatení identity. Akulturační stres znamená snížení zdravotního stavu jedince a může zahrnovat fyzické, psychické a sociální aspekty.

V roce 1987 se pak Berry a Kim snažili nalézt vztah mezi akulturačním stresem a duševním zdravím. Autoři došli k závěru, že v průběhu akulturace se mohou objevit duševní problémy, ale tyto problémy rozhodně nejsou nevyhnutelné. Zda se problémy spojené s akulturací projeví, či nikoliv, závisí na jedincových osobnostních charakteristikách a také na charakteristikách určité skupiny. To vše znamená, že akulturace může v některých případech zvyšovat duševní zdraví jedince a jeho životní příležitosti a v některých případech má spíše negativní dopad. Autoři pak vytvořili schéma znázorňující vzájemný vztah mezi akulturací a akulturačním stresem. Ze schématu je patrné, že míra akulturačního stresu (zda bude vysoký, nebo nízký) závisí na akulturačních zkušenostech jedince a na množství stresorů v jedincově okolí (Berry, 1987). Je nutné poznamenat následující: zda bude mít jedinec hodně, nebo málo akulturačních zkušeností závisí na míře jeho angažovanosti v konkrétních situacích a na tom, jak se k nim postaví. Co se pak týká množství stresorů, tak je zřejmé, že akulturace

sebou přináší spoustu změn a nároků, se kterými se jedinec musí vypořádat. V tomto případě hodně záleží na osobnostních charakteristikách daného jedince, protože někteří jedinci změny spojené s akulturací vnímají jako příležitosti a výzvy a jiní je vnímají spíše negativně. Z toho vyplývá, že první skupina tyto situace bude vnímat jako méně stresující, což povede k redukci stresorů v jedincově prostředí. Akulturační zkušenosti a množství stresorů nejsou ale to jediné, co může ovlivnit míru akulturačního stresu, do schématu vstupují ještě další faktory: povaha většinové společnosti, typ akulturační skupiny, akulturační strategie, demografické a sociální charakteristiky jednotlivce, psychologické charakteristiky jednotlivce (Berry, 1987). Faktory ovlivňující míru akulturačního stresu si můžeme prohlédnout na následujícím obrázku.

Schéma 3: Vztah mezi akulturací a akulturačním stresem



Nyní se na dané faktory více zaměříme. Povaha většinové společnosti znamená, jaký typ akulturační strategie daná společnost preferuje. Preferuje spíše multikulturalismus, nebo asimilační strategii? Studie dokázaly, jak už jsem uvedla výše, že právě preferování asimilace může vést u migrantů k psychosomatickým problémům. Další důležitou proměnou je akulturační skupina. Bylo identifikováno celkem pět

takových skupin: imigranti, uprchlíci, původní obyvatelé, etnické skupiny a dočasní přistěhovalci. Tyto skupiny se navzájem mezi sebou liší v dobrovolnosti a trvalosti vzájemného kontaktu. Autoři jako příklad uvádějí skupinu imigrantů. Imigranti se zapojili do akulturačního procesu zcela dobrovolně, proto u nich bude docházet k méně problémům než u původních obyvatel, kteří měli relativně malou možnost volby. Dále ti, kteří jsou se členy majority v kontaktu pouze dočasně bez trvalejší sociální podpory jako například dočasní přistěhovalci, mohou být spíše ohroženi problémy s duševním zdravím než třeba etnické skupiny, které se trvale usadily (Berry, 1987; Berry, 1997). Charakteristiky typů akulturačních skupin jsou znázorněny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 Typy akulturačních skupin

Mobilita	Dobrovolnost	Nedobrovolnost
Usazení	Etnické skupiny	Původní obyvatelé
Migrující	Imigranti (relativně stálí) Přistěhovalci (příležitostní)	Uprchlíci

Zdroj: Berry
1987

Třetím faktorem majícím vliv na míru akulturačního stresu jsou akulturační strategie z pohledu jedince. Tyto strategie jsem již popsala výše (kapitola 2.2.2). Do psychologických charakteristik jedince jako dalšího významného faktoru by mohly patřit například strategie zvládání stresu (coping), kognitivní styl jedince a podobně. Mezi charakteristiky sociální bychom pak mohli zařadit například předchozí zkušenosti s jinými kulturami a mezi charakteristiky demografické věk, pohlaví a vzdělání. Ve své Komparativní studii akulturačního stresu z roku 1987 se Berry zabýval výše zmíněnými akulturačními skupinami na území Kanady. Výsledky prokázaly nejvyšší míru stresu u domorodců a uprchlíků, to je dané právě nedobrovolností vstupování do akulturační situace. Střední míra stresu byla zjištěna u dočasných přistěhovalců a nejnižší míra stresu u etnických skupin a imigrantů. Pokud se zaměříme na demografické faktory, výsledky odhalily vyšší míru stresu u žen než u opačného pohlaví, možné interpretace

tohoto zjištění ale autoři neuvádějí. Dále byl potvrzen vliv vzdělání. Právě vzdělání se jeví jako prediktor nízkého napětí (Berry, 1987). Autoři (ibid.) nabízejí několik možných alternativ vysvětlení. Za prvé vzdělání představuje vlastně první akulturační zkušenost. Za druhé lidé s vyšším vzděláním mohou čerpat z více zdrojů (ekonomické, sociální...). Berry (ibid.) nabízí v této souvislosti také alternativu, že vzdělání je to, co umožňuje lidem vnímat změny spojené s akulturací jako příležitosti, a ne stresory. Velmi zajímavé bylo pak porovnání mladších a starších vysokoškolských studentů. Mladší vysokoškolští studenti zažívali vyšší úroveň stresu než ti starší, kteří navštěvují třeba už postgraduální studium. Berry (ibid.) tento rozdíl vysvětluje tím, že mladší studenti čelí více stresorům, protože se nacházejí v období, kdy řeší problémy spojené s přechodem z mládí do dospělosti.

2.2.4 Sociální síť a akulturace

Bochnerova studie (1985) zaměřující se na zahraniční studenty ukázala, že se lidé během pobytu v cizím kulturním prostředí pohybují v rámci různých druhů sociálních sítí. Každý druh sociální sítě má pro jedince specifický význam. Primární sociální síť zahrnuje přátele ze stejného kulturního zázemí. Danému jedinci má tato síť poskytnout emoční oporu. Druhá síť znamená vztahy s obyvateli většinové společnosti. Funkce této sítě by se dala označit jako instrumentální, to znamená, že vede k získání určitých výhod např. zdroj informací, pomoc při dosažení profesních a akademických cílů atp. I přes nesporné výhody, které tato síť poskytuje, bývá označena jako nejslabší. Třetí sociální síť je pak tvořena vztahy k ostatním cizincům (cizincům z jiné země). Sdílený pocit být cizincem poskytuje jedinci určitou sociální oporu (Bochner a kol., 1985).

Vedle přátel, spolužáků a kolegů sehrává důležitou roli při pobytu v cizím kulturním prostředí také rodina. Tato malá sociální skupina může jako primární socializační činitel zásadním způsobem ovlivnit podmínky akulturace i její průběh u konkrétního jedince (Malá, Šulová, 2017). Nejčastěji uváděné podmínky pramenící z rodiny, které mají vliv na akulturaci, jsou: vzdělání, socioekonomický status, sociální kapitál, tendence uchovat si svůj původní jazyk, kulturní identita, styl výchovy, vnímaná diskriminace apod. (Berry, 2008). Rodina často během akulturace pro jedince představuje určité zázemí a podporu při osvojování nových kulturních dovedností. Někdy naopak rodina funguje jako zdroj konfliktů. Jednotliví členové totiž mohou

procházet akulturačním procesem odlišně a mohou se lišit také jejich preferované akulturační strategie. Díky rodině se také může jedinec ocitnout v určité izolaci vůči hostitelskému prostředí a to mu brání osvojení sociokulturních dovedností a proces adaptace je znesnadněn. Na jedné straně rodina ovlivňuje průběh akulturace jednotlivých členů, na straně druhé je akulturací sama jako celek ovlivňována. Rodina v rámci procesu akulturace často čelí náročným podmínkám, které vyústí v proměnu rodinných vztahů. Rodinné vztahy jsou přitom ovlivňovány jak negativním, tak pozitivním způsobem (např. posílení vazeb). Vztah rodiny a akulturace není doposud plně objasněn. Některé studie žádnou souvislost neprokázaly, jiné našly vzájemnou souvislost jen v některých aspektech (Malá, Šulová, 2017).

2.3 Identita

Identita je jeden z nejkomplicovanějších pojmů ve společenských vědách (Průcha, 2007). Vývojová psychologie považuje identitu a její dosažení za vývojový úkol. Dle Eriksonovy teorie psychosociálního vývoje osobnosti se psychický vývoj jedince dá rozčlenit do osmi stadií. Každé z osmi stadií pak směřuje k dosažení určitého cíle (úkolu). Jedinec musí vyřešit určité problémy odpovídající jeho aktuálním kompetencím a tím dospěje k proměně své osobnosti. Když se jedinci podaří vyřešit daný psychosociální úkol správně, tak jeho vývoj může pokračovat, pokud se mu to ale nepodaří, může dojít ke stagnaci. Dosažení identity je psychosociálním úkolem typickým pro období adolescence (12-20 let). V tomto období dospívající usiluje o své sebevymezení a významně se rozvíjí jeho sebepojetí. Časté je hledání odpovědi na existenciální otázky. Opakem dosažené identity je konfuze (zmatení) rolí. Jedinec pak nedokáže odpovědět na otázku: Kdo jsem? (Erikson, 2002).

Další představitelka vývojové psychologie Josselsonová (1980, cit. dle Vágnerová, 2005) pak hovoří o individuaci jako o procesu dosažení specifické identity, která bude jedince odlišovat od ostatních a potvrzovat jeho hodnotu. Proces individuace má podle autorky celkem čtyři fáze. První fázi nazývá diferenciaci a spočívá v tom, že jedinec v období dospívání si začíná stále více uvědomovat svou odlišnost od svých rodičů a jiných významných autorit. K tomu dochází proto, že se mění adolescentům způsob uvažování a díky větší míře kritičnosti a abstraktnosti myšlení dokáží lépe sami

sebe porovnávat s ostatními. Dospívající si uvědomuje, že nechce být jako jeho rodiče nebo jako jiní významní dospělí a dochází k postupné dez-identifikaci s nimi. Druhá fáze nese označení experimentace. Tato fáze se na rozdíl od té předchozí objevuje ve věku 14-15 let. Její podstatou je, že jedinec začíná experimentovat se svou emancipací. Závislost na rodině je postupně nahrazována vazbami na vrstevnickou skupinu. Jedinec prožívá pocity všemohoucnosti a neohroženosti. Myslí si, že ví všechno a jakékoliv rady nebo varování od rodičů odmítá. Naštěstí zanedlouho poté nastupuje třetí fáze stabilizace (15-16 let). Dochází k urovnání vztahů s rodiči a nalezení rovnováhy mezi samostatností a vazbou na rodinu. Jedinec si postupně osvojil zralejší formy chování, a tím pádem už nemá potřebu projevovat se vzdorovitě a s odporem. V rodině často dochází k nastavení nových pravidel vzájemného soužití a vytvoření uvolněnější, méně konfliktní atmosféry. Poslední fáze, která nastupuje, je psychické osamostatnění. Jedinec se stává plně samostatným a dochází k vytvoření vlastní identity. Tato identita se dá označit jako realistická, to znamená, že způsob, jakým jedince vnímají ostatní, se významně neliší od toho, jak se jedinec vnímá sám. Tato identita pak vlastně funguje jako regulační mechanismus, který směřuje jedincovo chování a dává smysl jeho existenci.

S identitou pak úzce souvisí úsilí o hlubší sebepoznání, tedy o přesnější vymezení sebe sama, svých možností a svých schopností. Hlubší sebepoznání je vlastně stavební pilíř pro vytvoření nové identity u adolescenta. Prostředků hlubšího sebepoznání může být více. V první řadě jde o hodnocení druhých lidí, které právě poskytuje adolescentovi cenné informace o jeho vlastnostech a kompetencích. Na základě informací získaných hodnocením druhých může dospívající provést jakousi „inventuru“ svých vlastností a rozhodnout se, jaké vlastnosti integruje do své nové identity a jaké vlastnosti ne. Důležitou roli hrají také očekávání druhých osob zejména rodičů, které může adolescent jen stěží ignorovat. V tomto případě ale často dochází k negaci. Například rodiče chtějí, abych byl konformní a podřídil se, ale já tohle nechci a raději se budu chovat jako rebel. Dalším způsobem, jakým dospívající může získat informace o sobě samém, je srovnávání s jinými lidmi. Dospívající má silnou potřebu vymezit se. Nejjednodušší způsob je učinit to ve vztahu k někomu jinému. Mnohé osobnostní charakteristiky jedince, jež jsou součástí nové identity, pramení z identifikace/ dezidentifikace s druhou osobou. Veškeré informace, které o sobě

jedinec získá, pak musí určitým způsobem zpracovat, aby mohlo vzniknout komplexní sebezpojetí. Dospívající jednotlivé složky svého sebezpojetí zvažuje ve vzájemných souvislostech a velmi typická je citlivost k rozporům v sebehodnocení. Pokud se nějaké rozpory objeví, usiluje o jejich nápravu (Vágnerová, 2005).

Jedincovo sebezpojetí má dvě důležité části: citový vztah k sobě samému a vztah k druhým lidem. Citové prožitky přispívají k tomu, aby dospívající jedinec pochopil svou specifickou (čím se liší od svého okolí). Problém ale často spočívá v interpretaci vlastních pocitů, protože mnozí dospívající se ve svých pocitech ještě příliš nevyznají a nedokáží je adekvátně pojmenovat. Důležitou součástí vztahu k sobě samému pak bývá sebeúcta, která je ale v období dospívání velmi kolísavá a zranitelná. Sebeúcta adolescenta zahrnuje dvě složky: aktuální sebeúctu a bazální sebeúctu. Bazální sebeúcta představuje vlastně takový základ, který se vytvářel vlivem jedincovy zkušenosti v průběhu celého jeho dosavadního života. Aktuální sebeúcta je pak hodně ovlivněna tím, jak se jedinec zrovna cítí, zejména jak jej ovlivnily aktuální události v jeho životě. Pro sebeúctu je velmi důležitá sebedůvěra a respekt k sobě samému. Do značné míry je sebeúcta i ovlivněna sociálně, protože její míra závisí na ocenění druhými lidmi (Vágnerová, 2005).

Důležitou roli při dosažení nové identity pak hraje fantazijní představa sebe sama. Dospívající si vytváří ideál, který se během času mění, protože dané představy bývají nereálné a neuskutečnitelné. Postupně jsou představy vlivem zkušeností korigovány a směřují k reálnějšímu základu. Vztahem k druhým lidem myslíme pak nejčastěji identifikaci s určitou vrstevnickou skupinou. Adolescenti se právě často vymezují tím, ke komu patří. Příslušnost k určité skupině se snadno může stát náplní nové identity, ale má to i svá rizika. Jedinec se díky opoře skupiny cítí jistější a jeho osobní zodpovědnost za určité jednání může být upozaděna, díky tomu se jedinec může projevovat s velkou mírou dominance či agresivity. Dalším rizikem, které může vyplynout ze silné skupinové identifikace, je stagnace jedincova vývoje. Příslušnost ke skupině brání adolescentovi v jeho osamostatnění a hledání vlastní identity, v určité fázi vývoje by se jedinec měl od skupiny separovat (Vágnerová, 2005).

Interkulturní psychologie zdůrazňuje u identity její sociální aspekt. Průcha (2007) definuje identitu jako pocit příslušnosti jedince k určitému společenství (etniku,

rase a národu). Podstatou je, že jedinec se identifikuje s určitými rysy pro dané společenství charakteristické. Nejčastěji jde o hodnoty a normy, které dané společenství vyznává. Berry (2002) jako další představitel interkulturní psychologie pak rozlišuje identitu kulturní a etnickou. Kulturní identitu pak můžeme chápat jako souhrn přesvědčení sdílených jedinci jako členy určité skupiny. Kulturní identita je primárně skrytá a projevuje se až v případě kontaktu s příslušníky jiné kultury. Na etnickou identitu pak můžeme nahlížet jako na sounáležitost s určitým etnikem. Tato sounáležitost je podpořena společným jazykem, historií a ideály. Někteří autoři ještě rozlišují identitu národní. Píscová (1997) zdůrazňuje u národní identity její pozitivní funkci. Vnímání příslušnosti k určitému národu plní zejména integrační funkci. To znamená, že identita může být prostředkem pro formování solidarity mezi členy téhož národa zejména v situacích vnějšího ohrožení.

Nyní je na místě poskytnout vysvětlení tří pojmů, které se objevily ve výše uvedených definicích: národ, etnikum a rasa. Národem myslíme osobité, kulturní a politické společenství, na jehož utváření měly velký podíl společné dějiny a společné území (Linhart a kol., 1996). Etnikum je pak společenství lidí společného rasového původu. Toto společenství má také obvykle společný jazyk a společnou kulturu (ibid.). Poslední pojem rasa označuje skupinu lidí se společnými fyziologickými znaky, tyto znaky jsou dědičné a vytvořily se v určitých geografických teritoriích vlivem prostředí. Rozlišujeme rasu: europoidní (Evropa), dále rasu negroidní (Afrika) a mongoloidní (Asie), (Průcha, 2007).

Vraťme se zpět k hlavní problematice a představme si koncept další české autorky. Dana Bittnerová (2005) ve své publikaci zaměřené na identitu národnostních menšin žijících na území ČR hovoří o identitě jako o kulturně podmíněném konstruktu. Identita pramení ze společně sdílených kulturních hodnot, které jedinci nacházejí v každodenních situacích. Dle tohoto pojetí identita není individuální záležitostí jedince. Identita je přijímána jedincem během procesu enkulturace nebo akulturace a nezávisí na jedincových osobních přáních. Hlavním smyslem této identity není jen pochopení sebe sama, ale zejména dosažení vlastního poznání příslušnosti k určitému společenství. Díky identitě jedinec rozpozná příslušníky vlastní skupiny a příslušníky skupiny cizí,

vůči kterým je třeba se vymezit. Bittnerová (ibid.) pak u imigračních a etnických skupin v ČR rozlišuje identitu deklarovanou a identitu žitou.

Deklarovaná identita znamená vědomé přihlášení se k určité skupině lidí se společnými etnickými kořeny. Součástí deklarované identity je ale i celá řada manifestovaných znaků. Uplatňování těchto znaků, nebo naopak zaujmutí rezervovaného postoje vůči nim ukazuje, jakou pozici má etnická identita v žebříčku priorit daného člověka. Manifestované znaky mohou být různé: vzhled, pokrevnost, místo původu atd. Jde o to, jaké konkrétní znaky vnímají členové daného společenství jako pro ně charakteristické. Jinými slovy jaké znaky je podle nich odliší od ostatních skupin. Někteří příslušníci daného společenství vědomě hledají a vytvářejí příležitosti, aby mohli svou identitu deklarovat. Možností, jak prokázat svou příslušnost k určité skupině, je zapojení do skupinových aktivit. Velmi důležitý je také vztah k institucím, které dané společenství reprezentují. Součástí deklarované identity je pak etnická image. Příslušník daného společenství se snaží vytvářet určitý dojem podle toho, co vnímá jako své poslání v daném prostoru. Z toho vyplývá to, že někteří příslušníci se snaží svou vlastní identitu vnější stylizací podtrhnout a jiní se naopak snaží spíše splynout s davem a moc nevyčnívat. U mnohých se dokonce může objevit maskování své etnické příslušnosti tím, že předstírají svou příslušnost k jinému etniku (Bittnerová, Moravcová, 2005).

Identita žitá pak souvisí s každodenními zkušenostmi, které u příslušníka daného společenství potvrzují jeho odlišnost. Hodně zde záleží na interpretaci takové odlišnosti samotným jedincem. Vnímaná jinakost může u příslušníka migrační/etnické skupiny vést k rezervovanosti a nedůvěře k příslušníkům většinové kultury. Tato nedůvěra se pak dále promítá do mezilidských vztahů a může směřovat například k upřednostňování určitých vztahů, často vztahů s příslušníky vykazující blízkou identitu (Bittnerová, Moravcová, 2005).

2.3.1 Souvislost identity s předsudky a stereotypy

Významnou součástí jedincovy identity, která ovlivňuje vzájemné soužití mezi příslušníky dvou odlišných skupin, jsou předsudky a stereotypy. Pojďme si nyní předsudky a stereotypy definovat a vysvětlit, jaký je mezi nimi rozdíl, protože tyto dva pojmy bývají občas nejasně vymezené a dochází k jejich zaměňování. Dalo by se říci,

že předsudky a stereotypy mají stejnou psychologickou podstatu. Jedná se o představy, postoje a názory zaujímané příslušníky určité skupiny vůči příslušníkům jiné skupiny nebo vůči sobě navzájem. Předsudky a stereotypy se přenášejí z generace na generaci a jsou relativně stabilní, odolné vůči změně. Typický je pro ně také velmi silný emocionální náboj, zatímco náboj racionální může být potlačen (Průcha, 2007). Ze zahraničních autorů zmíním Berryho (2002), který chápe předsudek jako nadřazený pojem a stereotyp za pouhou jeho komponentu. Podle Berryho (ibid.) mají předsudky celkem tři komponenty: kognitivní, afektivní a behaviorální. Stereotypy by patřily právě do té kognitivní složky, která zahrnuje sdílené názory vůči určité skupině. Složka afektivní se pak týká emočního ladění vůči skupině a její hodnocení, složka behaviorální pak zahrnuje způsob jednání s danou skupinou: budu mít sklon příslušníky odlišné skupiny diskriminovat, nebo zaujmu spíše tolerantní postoj? To znamená, že pokud bude někdo chovat k příslušníkům jiného etnika negativní předsudky, ještě se nedopouští diskriminace. K diskriminaci dojde až tehdy, pokud daný jedinec bude s ohledem na předsudek fakticky jednat. Předsudek je podle této definice chápán jako univerzální koncept, to znamená, že předsudky nejsou jen součástí některých kultur, ale objevují se ve všech kulturách.

Hayes (2013) pak chápe předsudky jako druh postojů. Jedná se o postoje fixované a předem zformované, které se objeví bez ohledu na individuální povahu daného objektu. Autorka (ibid.) pak rozlišuje celkem pět stádií vývoje etnických předsudků: očerňování, izolace, diskriminace, tělesné napadení a vyhlazování. Vývoj postupuje od nejmírnějšího stadia až po to nejkrutější. Teorií předsudků existuje hned několik, Hayes (ibid.) například u předsudků zdůrazňuje jejich kulturní aspekt. Jinými slovy vývoj předsudků ovlivňuje kultura, ze které jedinec pochází. Pokud jsou předsudky druhem postojů, jak můžeme definovat pojem postoj? Postoj je psychologickou tendencí, která se projevuje v hodnocení nějakého jiného objektu. Postoj nikdy není neutrální, protože jím vlastně vyjadřujeme své preference, co upřednostňujeme, a co naopak odmítáme. Na postoj můžeme pohlížet jako na relativně stálou charakteristiku. Některé z postojů jsou vrozené, jiné můžeme získat během života buď přímou zkušeností s objekty, které nás obklopují, nebo zprostředkovaně (sociálním učením). Postoje plní několik důležitých funkcí. Například organizují naši zkušenost,

umožňují jedinci vyjadřovat jeho hodnoty, zprostředkovávají vztahy k jiným lidem, udržují stabilní sebeobraz jedince atp. (Výrost, Slaměník, 2008).

Jak už z předchozích řádků vyplývá, předsudky mohou i negativním způsobem ovlivňovat soužití příslušníků různých kultur. Otázka, která musí zákonitě následovat, zní: existuje nějaký způsob, jak dosáhnout eliminace předsudků, nebo alespoň jejich zmírnění? Odpověď na tuto otázku přinesl Allport (1954) a jeho hypotéza vzájemného kontaktu. Předsudky mezi rasově či etnicky odlišnými skupinami prý mohou být sníženy vlivem vzájemného kontaktu. To vše je ale možné jen při splnění několika podmínek. Za prvé kontakt mezi skupinami by měl být dobrovolný a měla by ho podporovat nějaká nadřazená instituce, za druhé obě skupiny by měly mít přibližně stejný socioekonomický status a za třetí obě skupiny by měly mít nějaký společný cíl, o jehož dosažení budou usilovat společnou kooperací. Hayes (2013) také navrhuje podmínky pro redukci předsudků, které se těm Allportovým hodně podobají. První podmínkou je rovnoprávnost zúčastněných, tato podmínka se kryje se stejným socioekonomickým statutem Allporta, ale zahrnuje více oblastí. Druhou podmínkou je vzájemný kontakt, třetí podmínka je společenská podpora kontaktu mezi skupinami a důležitá je také příležitost ke spolupráci. Allport (1954) ještě zdůrazňuje potřebu společného cíle, jinak jsou uvedené podmínky téměř identické.

Předsudky a stereotypy nejsou to jediné, co může vést k určitému zkreslení při vnímání druhého člověka. Chyb, k nimž dochází během sociální percepce, existuje hned několik. Pro můj výzkum je důležitý zejména princip haló efektu. Jedná se vlastně o druh sociální percepce, konkrétně jde o chybu v posuzování lidí na základě nápadného rysu, ať už pozitivního, nebo negativního. (Gillernová, Buriánek, 2006). S ohledem na můj výzkum, jde o to, že pokud bylo první setkání mezi spolubydlícími výraznějšího charakteru, může to ovlivnit respondentovo pozdější vnímání daných osob. Zejména pokud setkání se svými spolubydlícími respondent hodnotí jako silně negativní, může to vést k tomu, že své spolubydlící bude také posuzovat negativně a zaujme k nim chybný postoj. To celé pak negativně ovlivní navazování vztahů k ostatním a může se stát zdrojem konfliktů.

2.4 Souhrn poznatků z teoretické části

Kultura v nejširším slova smyslu znamená vše, co lidská civilizace vytváří (Průcha, 2007). Každá kultura má svoje symboly, hrdiny, rituály a hodnoty. Symboly jsou považovány za nejpovrchnější vrstvu kultury, kde se dají snadno navodit změny, u hodnot je to přímo naopak. U jednotlivých kultur můžeme dále rozlišovat čtyři dimenze: vzdálenost od moci, kolektivismus vs. individualismus, feminita vs. maskulinita a vyhýbání se nejistotě. Každá z těchto dimenzí nabývá dvou opačných pólů a je spojena s určitými charakteristikami (Hofstede, Hofstede, 2007).

Další klíčový pojem akulturace může být definován jako proces, k němuž dochází v případě, kdy se dostávají do dlouhodobého kontaktu příslušníci dvou a více odlišných kultur (Průcha, 2007). Průběh akulturace u cizinců by se dal rozdělit na čtyři fáze: euforie, kulturní šok, akulturace a ustálený stav. Hostitelské prostředí, kam přichází cizí návštěvník, také určitým způsobem zareaguje: zvědavost, etnocentrismus a polycentrismus (Hofstede, Hofstede, 2007). Jedinec, který přichází do nového prostředí, si volí také určitý druh akulturační strategie podle toho, nakolik je ochotný vzdát se své původní kultury a přijmout novou: asimilace, integrace, separace a marginalizace (Berry, 1997). Z pohledu hostitelské společnosti se rozlišují akulturační strategie následující: tavící kotel, multikulturalismus, segregace a vyloučení (Berry, 2002). S akulturací souvisí ještě akulturační stres. Jedná se o takový druh stresu, kdy stresory pramení přímo z akulturačního procesu. Míra prožívaného stresu u jedince závisí na několika faktorech: předchozí zkušenosti, množství stresorů, povaha většinové společnosti, akulturační strategie a určité charakteristiky jedince (Berry, 1987). Pohled na sociální síť v souvislosti s akulturací odhalil, že rodina jako primární socializační činitel, má specifický význam. Rodina na jedné straně ovlivňuje průběh akulturace a na straně druhé je akulturací sama ovlivňována (Malá, Šulová, 2017). Podmínky pocházející z rodiny, které mají vliv na akulturaci, jsou: vzdělání, socioekonomický status, sociální kapitál, tendence uchovat si svůj původní jazyk, kulturní identita, styl výchovy, vnímaná diskriminace apod. (Berry, 2008).

V kontextu výzkumu akulturace zaměřeného na mladé lidi je nezbytné vzít v úvahu i otázku vývoje identity. Identita může být definována různými způsoby. Ve vývojové psychologii je na ni pohlíženo jako na vývojový úkol, který jedinec musí

splnit, aby se jeho osobnost mohla dále vyvíjet. Tento vývojový úkol nastupuje zejména v období adolescence (Erikson, 2002). Základním pilířem identity je úsilí o hlubší sebepoznání, které postupně vede ke vzniku komplexního sebepojetí, jehož součástí je vztah k sobě samému a vztah k druhým lidem (Vágnerová, 2005). Oproti tomu interkulturní psychologie u identity zdůrazňuje její sociální aspekt. Identita se nám jeví jako pocit příslušnosti k určitému společenství (Průcha, 2007). Předsudky a stereotypy, skrze které vnímáme příslušníky jiných kultur, významně ovlivňují vývoj naší vlastní identity a našeho vztahování se k druhým.

3 Empirická část

V následující části bakalářské práce bude představen vlastní realizovaný kvalitativní výzkum týkající se vysokoškolských studentů s migrační zkušeností. V první části této sekce budou definovány výzkumné cíle, vzorek a metody sběru dat. Druhá část pak přinese výsledky výzkumu a jejich následnou analýzu.

3.1 Výzkumné cíle a otázky

Hlavním výzkumným cílem této práce je zkoumání mezikulturních vztahů a vzájemného ovlivňování se mezi kulturami. Výzkum se zaměří na interakce mladých lidí z minorit a jejich vztahy se zástupci/zástupkyněmi majority v kontextu vzájemného soužití.

Hlavním záměrem této práce je odhalit, jakou podobu má vzájemné soužití příslušníků minority a příslušníků majority, a které faktory toto soužití významně ovlivňují. Mým dalším zájmem bude získat informace o akulturačních strategiích používaných jednotlivci a informace o tom, zda a jak jedinci zažívají akulturační stres. Také se budu snažit najít souvislost mezi vzájemným soužitím a proměnami jedincovy identity.

Z výše uvedených výzkumných záměrů vycházejí výzkumné otázky:

- 1) Jakou podobu má soužití Čecha a cizince?
- 2) Jaké aspekty významně ovlivňují toto soužití?
- 3) Promítá se vzájemné soužití i do způsobu trávení volného času?
- 4) V jaké fázi akulturačního procesu se jedinci nacházejí a které akulturační strategie používají?
- 5) Došlo vlivem vzájemného soužití k proměně identity jedinců?

3.2 Metodologie

V mé práci se odráží kvalitativní přístup. Miovský (2006) ve své publikaci tento přístup definuje takto: „*Kvalitativní přístup je v psychologických vědách přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s jeho reflexivní povahou jakéhokoliv psychologického zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.*“ (Miovský, 2006, s. 18). Jedinečnost a neopakovatelnost jako první dva klíčové pojmy z definice pro nás znamenají, že se jako výzkumníci zastávající kvalitativní přístup zabýváme i fenomény, které mohou různí lidé vnímat odlišně a v různých kvalitách a rovinách. Další pojem kontextuálnost pak souvisí s tím, že v psychologii existuje jen málo zákonitostí, které by platily všeobecně. To znamená, že vše platí jen za určitých podmínek, je to vázané na kontext. Dvojice pojmů procesuálnost a dynamika pak odráží fakt, že každý zkoumaný psychologický fenomén určitým způsobem vznikl, nějak se rozvíjí a nějak zaniká. Posledním důležitým pojmem je reflexivita. Výzkumník sám se přímo, nebo nepřímo spolupodílí na procesech, které zkoumá. To znamená, že výzkumník určitý způsobem ovlivňuje a určitým způsobem je ovlivňován. (Miovský, 2006).

Švaříček a Šedřová (2007) pak definují kvalitativní přístup jako proces, v němž zkoumáme určité jevy v jejich přirozeném prostředí. Cílem výzkumníka je získat komplexní obraz těchto jevů a rozkrýt to, jak hlavní aktéři vytvářejí a chápou sociální realitu. Kvalitativní přístup využívá celé řady postupů a je založený na specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem studie. Tato definice, na rozdíl od té definice předchozí, zdůrazňuje fakt, že jevy a problémy, které jsou v ohnisku zájmu výzkumníka, by měly být zkoumány v jejich autentickém prostředí, to znamená v prostředí, kde se tyto jevy přirozeně vyskytují. Je jasné, že jinak se budou chovat respondenti v laboratorních podmínkách a jinak v reálném prostředí. Definice Švaříčka a Šedřové (ibid.) také zohledňuje získání komplexního obrazu jevů, z toho vyplývá, že výzkumník zastávající tento přístup by neměl rozdělovat zkoumané jevy na jednotlivé elementy, protože celek je přece víc než jen pouhá suma částí. Nicméně oba přístupy se shodují v tom, že pro kvalitativní výzkum je rozhodující vztah mezi výzkumníkem a zkoumaným subjektem, a že tento vztah má hodně specifickou podobu. Výzkumník

v tomto přístupu zaujímá celkem aktivní roli a tím, že je vlastně účastníkem, tak se spolupodílí na konstrukci sociální reality.

Protikladným přístupem ke kvalitativnímu výzkumu je výzkum kvantitativní. Oba přístupy vycházejí z jiných předpokladů, řeší jiné problémy, používají jiné analytické postupy a dospívají k jiným závěrům. Oba přístupy mají také pochopitelně své silné a slabé stránky. Podstatou kvantitativního výzkumu jsou jasně definované proměnné a sledování jejich rozložení v populaci. Logické usuzování v tomto přístupu je deduktivní. Na začátku existuje nějaké tvrzení, které je výzkumníkem převedeno do hypotéz a následně je takové tvrzení ověřováno. Tím, že tento výzkum pracuje s reprezentativním vzorkem, umožňuje nám zobecnění získaných výsledků a formulaci obecně platných pravidel. Nevýhodou či slabou stránkou tohoto přístupu může být to, že sledování určitých proměnných ve vzájemných vztazích vyžaduje jejich důkladnou znalost. Také výzkumník musí ještě před zahájením vlastní práce důkladně znát postup interpretování dat. Kvantitativní výzkum je nevhodný pro některá témata, protože zásadním způsobem omezuje zkoumanou realitu (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Jako příklad můžeme uvést použití standardizovaného dotazníku jako jednu z kvantitativních metod a úskalí, která použití této metody doprovází. Prvním rizikem v tomto případě je, že položky dotazníku často nepokryjí všechny důležité determinanty, jež daný jev ovlivňují. Výzkumník také nemá jistotu, že všechny výzkumné subjekty budou pojmy uvedené v dotazníku chápat stejným způsobem, každý si pod pojmy totiž může představit něco jiného a jiným způsobem je interpretovat. Naopak podstatou mnou zvoleného kvalitativního výzkumu je doširoka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na začátku byly stanoveny základní proměnné. Také nejsou předem stanoveny hypotézy a výzkum není závislý na teorii. V tomto přístupu jde o to do hloubky a v určitém kontextu prozkoumat daný jev a přinést o něm co největší množství informací. Logika kvalitativního výzkumu je induktivní, to znamená, že až po sesbírání dat začíná výzkumník hledat pravidelnosti, které se v těchto datech objevují, a na základě toho formuluje předběžné závěry. Pro předběžné závěry pak hledá v datech další oporu. Nevýhodou takového přístup je pak nemožnost zobecnit získané teorie. Tyto teorie totiž platí jen pro vzorek, z nějž byla data získána (Švaříček, Šed'ová, 2007). Naopak silnou stránkou kvalitativního přístupu je možnost získat informace o

neprobádaných jevech nebo získání nových poznatků a názorů o něčem známém (Strauss, Corbin, 1999). Při uvažování nad oběma přístupy bychom měli vzít v potaz, že i když stojí proti sobě, nejde o soupeřící postupy. Naopak kvalitativní a kvantitativní metodologii lze v některých případech kombinovat. Například při použití kvalitativní metodologie a následně kvantitativní metodologie můžeme získat hlubokou teorii potvrzenou na širokém vzorku a těžit tak ze silných stránek obou přístupů (Švaříček, Šed'ová, 2007).

3.3 Metoda sběru dat

Pro sběr dat jsem zvolila metodu polo-strukturovaného rozhovoru (interview). Hendl (2016) uvádí, že vedení kvalitativního rozhovoru všeobecně klade na výzkumníka určité požadavky. Vyžaduje to především určitou dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu. Je důležité zvážit nejen obsah otázek, ale i způsob jejich kladení, případně jejich pořadí. Způsob, jakým je otázka formulována, představuje jeden z nejdůležitějších prvků, které určují, jak bude respondent odpovídat. Otázky by měly být otevřené, neutrální a jasné. Základní snahou výzkumníka by mělo být minimalizování snahy podsouvat respondentovi už samotnou formulací určitou odpověď. Pro udržení důvěry by měl tazatel sdělit respondentovi informace o účelu otázky. Velmi důležitou roli hraje také přístup k dotazovanému a reakce na jeho sdělení. Tazatel musí zůstat neutrální vzhledem ke sdělení respondenta, ale zároveň ho musí podněcovat k dalšímu vyprávění a to není lehký úkol (Hendl, 2016).

Samotným termínem interview pak vlastně označujeme takový rozhovor, který je prováděný za určitým výzkumným účelem a s určitým cílem. Interview by mělo být ideálně prováděno s jednou, maximálně třemi osobami. Důvodem k tomuto omezenému počtu osob je skutečnost, že pokud budeme zpovídat více než tři účastníky, pak dochází k jevům jako je skupinová dynamika apod. Polostrukturovaný rozhovor je vlastně nejrozšířenější podobou interview, protože kombinuje výhody nestrukturovaného i strukturovaného interview. Tazatel si vytváří určité schéma, které je pro něj závazné. Pod schématem si můžeme představit konkrétní okruhy otázek, na které se tazatel bude účastníků ptát. Každý polostrukturovaný rozhovor má svoje jádro, tj. minimum otázek, jež tazatel musí při rozhovoru nutně probrat. Na jádro se pak postupně nabaluje

množství doplňujících otázek podle toho, co tazatel vnímá jako smysluplné. Účelem doplňujících otázek není jen prohloubení daného tématu, můžeme jmenovat ještě další funkce. Doplňující otázky mohou posloužit například jako zdroj motivace pro účastníka rozhovoru. Zpovídaná osoba získá pocit, že se výzkumník skutečně zajímá o probírané téma, a že sdělení dané osoby je pro něj důležité. Správně formulované doplňující otázky také u respondenta mohou snížit pocity napětí či nervozity a vytvářet důvěrnou atmosféru. Pokud se na věc podíváme i z pohledu výzkumníka, tak i jemu mohou takové otázky pomoci, díky nim si totiž může ověřit, zda předchozí výpověď osoby správně interpretoval, či nikoliv (Miovský, 2006).

U polostrukturovaného interview přikládáme větší váhu vnějšímu prostředí. Mnohdy je dokonce požadováno, aby rozhovor probíhal ve standardizovaném prostředí, které bude pro všechny účastníky výzkumu stejné (například kavárna, ulice). Prostorové nároky se řídí cílem a účelem výzkumu. V každém případě by ale prostředí pro rozhovor mělo být vyhovující z technického hlediska (přiměřená teplota). Prostor by nikdy nemělo být extrémní (přehnaná výzdoba, efekty apod.), protože by to odvádělo pozornost účastníků interview. Dále je důležité, aby tazatel a zpovídaný nebyli během práce ničím rušeni. I u polostrukturovaného rozhovoru můžeme shledat určité nevýhody, ačkoliv jich není mnoho. První nevýhodou může být neudržení struktury rozhovoru. Tazatel se doplňujícími otázkami příliš odklonil od tématu. Může se také stát, že tazatel získá data, která nebudou relevantní k výzkumným cílům. Tomuto riziku se dá předejít tím, že část rozhovoru bude mít větší strukturu a část menší. Posledním možným rizikem je pak neautentičnost tazatele (např. neobvyklý projev, vzezření apod.) a rušivé podněty z vnějšího prostředí, jež odvádějí pozornost respondenta (Miovský, 2006).

Vlastní rozhovor jsem rozčlenila do pěti tematických okruhů. První tematický okruh byl zaměřen na adaptaci na nové prostředí a některé otázky v tomto okruhu byly odlišné pro české studenty a studenty z jiné evropské země. Respondenti z jiných evropských zemí měli odpovědět na tyto otázky: Jak dlouho už žiješ v ČR? Co bylo hlavním důvodem pro odchod z tvé rodné země? Proč se cílovou zemí stala právě ČR? Jak ses naučil/a češtinu a jak dlouho ti to trvalo? Naopak respondenti z České republiky zodpovídali následující otázky: Jak dlouho už žiješ tady v Praze? Proč sis zvolil/a Prahu jako místo svého pobytu, hrály tam roli ještě jiné důvody než studium? Další dvě otázky

měly spíše narativní charakter a byly společné pro obě skupiny respondentů: Představ si situaci, že ses právě přestěhoval/a do Prahy a zkus si vzpomenout, jaké byly tvé první dojmy z nového prostředí a z lidí v něm. Popiš jak toto prostředí a lidi vnímáš dnes. Tento tematický okruh si klade za cíl zmapovat výchozí situaci respondentů, odkud pochází a co je přivedlo do současného místa jejich pobytu. Důvody pro příchod do Prahy jsou důležité pro pochopení motivace respondentů začlenit se do nového prostředí. Pokud bylo nové prostředí jedincovou vlastní volbou, dala by se očekávat zvýšená motivace k adaptaci. Poslední dvě uvedené otázky mají pak odhalit jednotlivé fáze akulturace a míru prožívaného akulturačního stresu.

Tematický okruh číslo dvě se pak vztahoval k samotnému spolubydlení a respondentům byly položeny následující otázky: Jak dlouho už bydlíš na této koleji? Je tohle tvá první zkušenost se spolubydlením, nebo si už podobnou situaci zažil/a předtím? Kolik máš celkem spolubydlících? O svých spolubydlících mi něco stručně řekni (např. co studují, vzhled, vlastnosti, výrazné znaky). Jak probíhalo tvé první setkání mezi tebou a současnými spolubydlícími? V této části je mojí snahou pochopit, jak respondenti přistupují ke spolubydlení obecně, jestli je to pro ně nová a třeba nezvyklá situace, nebo díky předchozím zkušenostem se s touto situací snadno vyrovnávají. Velmi důležitá je otázka, která se zaměřuje na charakterizování spolubydlících. Zde nejde ani tak o to, jací respondenti spolubydlící objektivně jsou ale o to, jak je respondent subjektivně vidí. To nám může pomoci získat informace o tom, jak jedinec vnímá významné osoby ve svém okolí, a které charakteristiky jsou pro něj u druhých důležité, přednostně na ně soustředí svou pozornost. Poslední otázka popisující první setkání mezi spolubydlícími má odhalit princip haló efektu. Tento druh chyby při sociální percepci byl popsán v teoretické části výše (kapitola 2.3.1).

Dalšímu okruhu otázek jsem dala označení „chod společné domácnosti“. Tento okruh obsahoval jednu hlavní otázku: Máte se spolubydlícími nějak rozděleny povinnosti týkající se péče o vaši společnou domácnost (např. někdo vaří, někdo uklízí...), nebo se každý staráte o sebe a svůj prostor sami? Mým záměrem bylo zjistit, zda spolubydlící pečují o společné prostory kolektivně, nebo každý zvlášť. To znamená např. střídání se v úklidu po týdnu, nebo si každý uklízí jen svoji část pokoje, kdy uzná za vhodné. Tato otázka nám mimo jiné může prozradit i to, jak jsou jedinci citliví na

vstupování do svého soukromého prostoru a zda si chrání svoje věci. Například nejsou ochotni půjčit své nádobí ostatním apod.

Předposlední tematický okruh, který je čtvrtý v pořadí, se věnuje trávení volného času. Otázky se zaměřovaly zejména na společné činnosti spolubydlících a jejich vzájemné interakce. Úkolem respondentů bylo také popsat průběh typického večera během pracovního týdne a v průběhu víkendu. Chtěla jsem odhalit, do jaké míry (ne)probíhají mezi spolubydlícími vzájemné interakce a zda jsou ochotni trávit svůj volný čas společně i mimo prostory koleje. Studenti odpovídali na následující otázky: Popiš mi, jak u vás probíhá typický večer během pracovního týdne (když se všichni vrátíte ze školy/z práce a jste společně na pokoji). Odjíždíš ty nebo spolubydlící na víkend pryč, nebo zůstáváte na koleji? Ti, co zůstávají během víkendu na koleji, jak tráví svůj čas? Trávíš se svými spolubydlícími svůj volný čas i mimo prostory koleje? (Pokud ano, kam často chodíte a jakým aktivitám se věnujete?) Čemu se ty osobně nejraději věnuješ ve svém volném čase?

Poslední pátý okruh byl věnován vztahu respondenta ke svým spolubydlícím. Okruh obsahoval následující otázky: Mají tví spolubydlící vlastnosti, které na nich obdivuješ? Existují naopak vlastnosti, které ti na nich vadí? Zhodnotil/a bys svůj vztah ke spolubydlícím všeobecně jako pozitivní, nebo negativní a proč? Tento okruh si klade za cíl zjistit, jak se promítá vztah ke spolubydlícím do identity jedince a jeho sebepojetí. Například pokud existují vlastnosti, které spolubydlící respondenta mají a on sám ne, tak pokud tyto vlastnosti obdivuje, může postupně docházet k tomu, že jedinec začne na sobě pracovat, aby takové vlastnosti také získal, a získané vlastnosti se pak stanou součástí jeho identity. Na druhou stranu, pokud existují vlastnosti, které spolubydlící respondenta mají, ale on sám by takové vlastnosti mít nechtěl, i to může vést k formování osobnosti. Jedinec se snaží jednat takovým způsobem, jen aby se nestal stejným člověkem jako je jeho spolubydlící. I zde je namístě zdůraznit subjektivitu vnímání, protože ve skutečnosti ten spolubydlící danou vlastnost mít vůbec nemusí, nebo aspoň ne do takové míry, ale respondent to tak vnímá a to je pro nás rozhodující.

Se všemi respondenty byl rozhovor veden v oddělené, klidné a tiché místnosti bez výraznější výzdoby, která byla součástí komplexu jedné vysokoškolské koleje

v centru Prahy. Pro respondenty jako obyvatele dané koleje se to jevílo jako přijatelné řešení, protože se prakticky nemuseli nikam přemisťovat. Každý z respondentů si mohl zvolit jemu vyhovující čas pro realizaci rozhovoru. Průměrná délka rozhovoru činila dvacet minut. Všechna interview byla realizována v českém jazyce a byla nahrávána na mobilní telefon. Každý z respondentů vyslovil souhlas s pořizováním zvukového záznamu. Zvukové záznamy z rozhovorů byly následně doslovně přepsány pro usnadnění další analýzy a jsou přílohou této práce.

3.4 Výzkumný vzorek a metoda výběru

Jako výzkumný vzorek byly zvoleny dvě skupiny respondentů. První skupinu tvořili studenti pocházející z České republiky, kteří se přestěhovali do Prahy z jiného města v rámci ČR, a kteří jsou v současnosti ubytováni na dané vysokoškolské koleji v centru Prahy. Další společné charakteristiky jsou následující: věk od 19 do 26 let, délka pobytu na koleji minimálně jeden rok a bydlení na „smíšeném“ pokoji, kdy někteří spolubydlíci jsou Češi a někteří cizinci z jiné evropské země. Druhou skupinu respondentů tvořili studenti pocházející z jiné evropské země než Česká republika. Tito studenti jsou také ubytováni v rámci stejné vysokoškolské koleje a také bydlí na „smíšených“ pokojích. Druhá skupina respondentů byla charakterizována takto: věk od 19 do 26 let, délka pobytu v ČR minimálně dva roky, osvojení českého jazyka na komunikativní úrovni. Obě skupiny respondentů měly tedy některé charakteristiky společné, ve všech případech se jednalo o studenty ubytované na vysokoškolské koleji, všichni byli ve věku 19-26 let a všichni bydleli na smíšených pokojích. Důvodem, proč jsem požadovala u Čechů minimálně jeden rok pobytu na dané koleji a u cizinců minimálně dva roky, je adaptace na nové prostředí. Předpokládám, že Čechům bude na adaptaci stačit jeden rok, protože si musí zvyknout jen na nové prostředí a na lidi v něm. U cizinců jsem jako minimální dobu stanovila dva roky z důvodu toho, že oni se po příchodu do nového prostředí potýkají s ještě více problémy. Musí si nejenom zvyknout na nové prostředí a lidi, ale potýkají se s novou kulturou a musí si tak osvojit jiné zvyklosti a jiný jazyk. Navíc průběh akulturace je u každého jedince individuální, a než jedinci dospějí do posledního akulturačního stadia, u některých to může trvat minimálně jeden rok. Dále jsem u cizinců stanovila jako jednu z podmínek osvojení českého jazyka

na komunikativní úrovni, to jsem učinila z důvodu toho, že jazyková bariéra negativně ovlivňuje navazování vztahů s ostatními a mohla by bránit i získání validních dat v tomto výzkumu.

Tabulka č. 2 Charakteristiky respondentů

Respondent	Pohlaví	Věk	Studijní obor	Země původu resp.	Délka pobytu na koleji	Země původu spolubydlících
R1	žena	24 let	Mezinárodní vztahy	Rusko	3 roky	ČR, Ukrajina
R2	žena	20 let	Angličtina–Ruština	Rusko	3 roky	ČR
R3	muž	23 let	Management podnikání	Rusko	1 rok	ČR
R4	muž	25 let	Bezpečnostní studia	ČR	3 roky	ČR, Ukrajina
R5	žena	21 let	Humanitní studia	ČR	2 roky	ČR, Rusko, Jižní Korea

Výzkumný vzorek byl vybírán metodou nepravděpodobnostního výběru, pro kvalitativní výzkum typickou. Nepravděpodobnostní výběr znamená, že nejsou jasné definované postupy pro sestavení výzkumného vzorku. Metoda výběru výzkumného vzorku není tedy přesně daná a často se mění během studie. Konkrétní metodou, kterou jsem zvolila pro výběr respondentů, byla metoda sněhové koule. Tato metoda spočívá v tom, že výzkumník na začátku sám zvolí jednu nebo několik málo dalších osob pro interview. Tyto osoby zvolené výzkumníkem pak vlastně slouží jako informátoři pro doporučení dalších zajímavých respondentů (Miovský, 2006). Aby celý výzkum tedy mohl vůbec začít, bylo nutné nalézt několik případů v mém okolí, které splňují předem stanovené podmínky. To vše pochopitelně vyžaduje dobré pozorovací schopnosti výzkumníka a také určité sociální dovednosti, konkrétně schopnost navazování interakcí s budoucími respondenty a schopnost budování důvěry. Důvěra hrála velmi důležitou

roli, protože bez ní by žádný z respondentů nesouhlasil s realizací interview. V tomto ohledu jsem měla určité výhody, protože jsem členem stejné studentské komunity jako moji respondenti a také se pohybuji ve stejném prostředí, tím pádem bylo snadnější získat si jejich důvěru. Když jsem našla několik vhodných případů v mém okolí a následně s nimi realizovala rozhovor, tak po jeho skončení jsem je požádala o kontakt, případně typ na někoho, kdo se vyznačuje podobnými charakteristikami jako sám respondent. Jedince, na které jsem získala kontakt, jsem pak také podrobila rozhovoru a požádala je o další kontakty. Celý postup se několikrát zopakoval.

Metoda sněhové koule nebyla jedinou použitou metodou při výběru vzorku. Další metodou byla metoda samovýběru výzkumného souboru. I v tomto případě se jedná o nepravděpodobnostní výběr výzkumného vzorku. Tato metoda je založena na principu dobrovolnosti. Potenciální účastníci aktivně projeví svůj zájem zapojit se do studie. Způsob, jakým nabídneme jedincům zapojení se do výzkumu, může mít velmi rozmanitou podobu. Například lze uveřejnit inzerát v novinách (Miovský, 2006). Já jsem se rozhodla pro využití sociálních sítí. Ve facebookové skupině určené pro členy dané vysokoškolské koleje jsem uveřejnila příspěvek nabízející zapojení do výzkumu. V příspěvku byly uvedené podmínky, které respondent musí splňovat a také účel výzkumu (spolubydlení a trávení volného času). Dále jsem do příspěvku uvedla, že se jedná o rozhovor a jeho přibližnou délku trvání. Výhodou sociálních sítí oproti inzerátu v novinách je možnost snadné a rychlé odpovědi respondenta. Odpovědi na příspěvek jsem obdržela do několika minut, pak už zbývalo jen dohodnout se s respondenty, kdy bude rozhovor uskutečněn. Metodu samovýběru jsem použila ve chvíli, kdy respondenti už nedokázali přinášet nové kontakty, a výzkum uvíznul na mrtvém bodě. Získávání českých respondentů pro výzkum, tak aby splňovali stanovené podmínky, se překvapivě ukázalo jako mnohem těžší než získání respondentů z jiných evropských zemí. To může být dáno tím, že u respondentů z jiných evropských zemí je větší pravděpodobnost, že budou bydlet na smíšeném pokoji s Čechem než pravděpodobnost, že Čech bude bydlet s cizincem, protože Češi mají pochopitelně početní převahu. Když už se mi ale podařilo získat kontakt na zajímavou respondentku/respondenta, velmi příjemně mě překvapila jejich ochota zapojit se do výzkumu a prakticky jsem se nesetkala s negativní odezvou či nechutí odpovídat na moje otázky.

3.5 Analýza dat

Analýza dat vychází z metody zakotvené teorie, která byla vyvinuta v šedesátých letech 20. století. Autory daného výzkumného designu jsou Barney Glaser a Anselm Strauss. Podstatou zakotvené teorie je specifický systém kódování. Analytický proces kódování by se dal rozdělit na dvě hlavní části. V první fázi nazývané otevřené kódování jde o to vybraným pasážím textového materiálu (rozhovoru) přiřadit vhodnou nálepku, která podle autora nejlépe vystihuje charakter dané části. Vybrané pasáže textu by přitom měly nést důležité informace. Druhá fáze pak znamená přiřazení jednotlivých kódů k nadřazeným kategoriím, v tomto případě hovoříme o kódových rodínách. Při samotné analýze pak postupujeme tak, že se snažíme odhalit vzájemné vztahy mezi nadřazenými kategoriemi a najít souvislost s naším výzkumným záměrem. Dalo by se říci, že nadřazené kategorie jsou stavebními kameny pro vznik nové teorie, která vychází přímo z našich dat, je v datech zakotvená. Odtud vznikl název pro daný výzkumný design (Strauss, Corbin, 1999). Zakotvení teorie v datech pro samotného výzkumníka znamená, že by měl k získaným datům přistupovat s otevřenou myslí a bez předpojatosti. Výzkumník si předem definuje pole svého zájmu, ale nikdy ne klíčové proměnné. Cílem tohoto postupu není vytvořit zhuštěný popis zkoumaného jevu, ale vytvořit schéma vyjadřující vztahy mezi proměnnými (Švaříček, Šedřová, 2007). Nutno zdůraznit, že pro svou práci využívám pouze principů zakotvené teorie, zejména metodu kódování. O zakotvenou teorii v pravém slova smyslu, s ohledem na rozsah práce a tedy nemožnost dosáhnout teoreticky nasyceného vzorku, nejde.

Analýzu vlastních dat jsem prováděla pomocí počítačového softwaru MAXQDA, který do značné míry usnadňuje kódovací proces. Daný program je dostupný na internetu a uživatel může získat bezplatnou dvoutýdenní demo verzi programu, pokud chce program používat i nadále, je nutné zakoupení licence. Software MAXQDA poskytuje uživateli mnoho výhod: jednoduché ovládání, přehlednost a velmi snadné provádění změn. Další výhodou je možnost převedení kódové soustavy do přehledné tabulky a vytvořenou tabulku poté importovat do programu Excel. Po spuštění programu jsem nejprve nahrála přepisy rozhovorů v podobě dokumentu a pak jsem přistoupila k samotnému kódování. Vybrané pasáže textu tak dostaly konkrétní nálepky (kódy). Jakmile byly prvotní kódy vytvořené, začala jsem s jejich postupných tříděním. Některé kódy byly přejmenovány, jiné sloučeny dohromady s jinými kódy.

Dalším krokem pak bylo vytvoření nadřazených kategorií, do nichž byly jednotlivé kódy zahrnuty, vznikly tak kódové rodiny. Na začátku mé práce jsem měla zhruba 200 prvotních kódů. Samotným výsledkem pak bylo vytvoření patnácti kódových rodin, které zahrnují více než 70 kódů. Kódové rodiny byly následně propojeny vzájemnými vztahy a vznikly 4 oblasti: výchozí situace respondenta, současná situace respondenta, identita a akulturace, s těmito oblastmi se dále pracuje v analytické části této práce. Následuje přehledná tabulka s výčtem kódových rodin pro jednotlivé oblasti.

Tabulka č. 3 Kódové rodiny

Oblast analýzy	Výchozí situace	Současná situace	Identita	Akulturační
Kódové rodiny	Důvody pro odchod ze země původu (+ volba nového prostředí) Zkušenosti se spolubydlením	Volnočasové preference Společné rituály Charakter interakcí Nesoulad Péče o obývaný prostor	Kritéria hodnocení ostatních Znaky vzájemného ovlivňování Obdiv Vztah ke spolubydlícím	Stadia akulturační Akulturační strategie Hodnocení nového prostředí První dojem ze spolubydlících

3.6 Interpretace dat

Tato část přináší odpovědi na předem stanovené výzkumné otázky a odhaluje klíčové proměnné. Pojdme si nyní společně přiblížit každodenní realitu vysokoškolských studentů ubytovaných na koleji, jejich způsob života, trávení volného času a utváření vzájemných vztahů. Text je rozčleněn na čtyři velké tematické celky: výchozí stav, současná situace týkající se zejména spolubydlení, identita a akulturační. Výsledné členění pramenů z procesu kódování a vzniklo uvedením jednotlivých kódových rodin do vzájemných souvislostí.

3.6.1 Výchozí situace respondentů a volba cílového prostředí

Výsledky prokázaly, že hlavním důvodem pro změnu stávajícího prostředí u respondenta a příchod do prostředí nového bylo studium jako takové v kombinaci ještě s dalšími specifickými faktory. Zahraniční studenti v tomto případě poukazovali zejména na nedostatečnou nabídku škol se zvoleným studijním oborem v jejich zemi. Jedna zahraniční respondentka ve své výpovědi přímo zdůraznila nefunkčnost tamního vzdělávacího systému. *„Třeba já jsem ukončila školu s vyznamenáním a měla jsem slušné body, protože my máme maturitu na body. No, a když jsem dělala přijímačky na vysokou, tak přede mnou skončili lidi s menším skórem s tím, že podepsali u lékaře potvrzení, že jsou nemocní...ale většinou se to dělo fiktivně. Tím pádem já se prostě nedostala nikam, kde by za to platil stát a ne já. Byla jsem znechucená tím systémem“* (respondentka R1).

Další faktory, jež zahraniční studenti uváděli, byly zejména iniciativa blízké osoby či doporučení od známých. Dva z respondentů vypověděli, že volba cílové země měla původ přímo v jejich rodině. Rodiče nejen že zemi vybrali, ale zařídili i vše potřebné, například roční jazykovou přípravu zaměřenou na osvojení češtiny. To dokládá následující výrok, v němž jedna z respondentek přímo poukazuje na to, že o vše potřebné se postarali rodiče: *„ Já jsem proto nedělala skoro nic a spíš to byla iniciativa tatínka“* (respondentka R1). Třetí zahraniční respondentka pak uvedla, že zvolila Českou republiku, protože jí to doporučil jeden z jejích známých, který zde už nějakou dobu studoval. Čeští respondenti také jako hlavní důvod pro změnu místa svého pobytu uváděli pochopitelně studium, významnou roli sehrály ale i sociální kontakty. Respondenti uvedli, že studium v Praze zvolili také kvůli svým kamarádům, kteří zde buď žijí, anebo studují. Pro příklad uvádím následující výrok: *„Hlavně škola jako obor, pak určitě zaměstnání a kamarádi, to víceméně ovlivnilo moje rozhodnutí“* (respondent R4). Další uvedené důvody pak zahrnovali zaměstnání a snadnou dopravní dostupnost do Prahy.

Studenti uváděli pochopitelně jako hlavní důvod pro změnu prostředí a odchod do Prahy studium. Otázkou ale zůstává fakt, zda rozhodnutí jít studovat daný obor bylo skutečně jejich vlastním rozhodnutím, se kterým se plně ztotožňují, nebo spíše toto rozhodnutí vyplynulo z iniciativy jejich rodičů. Zejména u zahraničních studentů se tyto

dva vlivy velmi silně prolínaly. Pokud budeme předpokládat, že studenti chtěli daný obor studovat z vlastní vůle a místo svého pobytu změnili dobrovolně, můžeme u nich očekávat zvýšenou motivaci začlenit se do majoritní společnosti. Začlenění do většinové společnosti totiž může poskytnout určité výhody například sociální kontakty, přístup k určitým zdrojům společnosti (jako je vzdělání, zaměstnání, zdravotnická péče), vylepšení jejich životní úrovně apod. (Blažejovská, 2012). Podrobnější analýza výchozí situace migranta by se mohla stát předmětem další studie. Mým úkolem bylo spíše zaměřit se na stávající situaci respondenta, o které bude pojednávat následující kapitola.

3.6.2 Podoba vzájemného soužití

Nyní následuje část zaměřená na spolubydlení českých a zahraničních studentů. Čtenáři budou obeznámeni se současnou situací respondentů, která zahrnuje chod „společné domácnosti“, celkové klima v rámci sdíleného prostoru, kvalitu a množství vzájemných interakcí a také příčiny vzájemných neshod mezi studenty.

3.6.2.1 Celkové pokojové klima a vzájemné interakce

Jaká atmosféra panuje na studentském pokoji, když jsou všichni spolubydlíci (nejpravděpodobněji večer) přítomni? Jakou kvalitu mají vzájemné interakce? Jakým aktivitám se studenti věnují? Typický večer na koleji během pracovního týdne v očích respondentů vypadá nejčastěji tak, že každý sedí za svým počítačem a věnuje se svým záležitostem: učení a příprava do školy, počítačové hry, sledování filmů/seriálů apod. Další často jmenovanou aktivitou bylo čtení knih, ať už z vlastního zájmu, nebo v souvislosti se školou. Během víkendu se pak situace v mnohém neliší, pokud sami respondenti nebo jejich spolubydlíci zůstávají v tu dobu na koleji, svůj volný čas tráví většinou odděleně a každý se věnuje svým osobním věcem. Bylo by ale chybou domnívat se, že mezi spolubydlíci nedochází k výměně informací a vzájemnému kontaktu vůbec. Občasné probíhající interakce mají často podobu tzv. „malých konverzací“. Spolubydlíci si navzájem sdělují, jaký měli den, jaké zážitky se jim přihodily, co plánují v nejbližší dobu atd. Existenci malých konverzací můžeme doložit následujícím výrokem: *„No typický večer vypadá tak...je několik možností, buď každý čumí do svého počítače a žádná komunikace neprobíhá, což se stává občas, anebo takhle jsme seděly u počítačů, čuměly prostě do obrazovky, ale zároveň, jsme se hodně*

bavily mezi sebou. Prostě každý něco vyprávěl, třeba jaký měl den, co všechno udělat, prostě nějaké ty plány, nějaké zážitky, nějaké problémy“ (respondentka R1).

Zajímavé téma dokreslující „pokojevou atmosféru“ vyplynulo z jednoho rozhovoru a dalo by se označit jako „ponorková nemoc“. Respondentka uvedla, že během víkendu, kdy všichni zůstávají na pokoji, bylo patrné značné napětí ve vzduchu. Z vlastní zkušenosti vím, že příliš času stráveného v malém prostoru s několika dalšími lidmi, kteří mají odlišné potřeby a odlišně nastavený denní režim, může být pro člověka stresující. Respondentka uvedla, že by zejména o víkendu, kdy disponuje větším množstvím volného času, uvítala více soukromí a klidu, ale přítomnost jejích spolubydlících ji to znemožňovala: *„Jak dlouho byly tam, cítila jsem napětí ve vzduchu, protože každý potřeboval svoje soukromí a ono už to prostě nešlo. Třeba někdo se potřeboval učit, někdo šel spát a někdo ještě potřeboval psát na počítači, takže jakoby občas tam napětí bylo, ale nijak to neovlivnilo naše vztahy, vždycky to prostě nějak dopadlo dobře“ (respondentka R1).*

Dalo by se říct, že největší riziko „ponorkové nemoci“ se týká pokojů, v nichž bydlí více zahraničních studentů, protože nemají možnost tak často odjíždět domů a měnit prostředí jako Češi. Když jsem se například v rozhovoru ptala české respondentky na to, jak to v rámci jejích pokoje vypadá během víkendu, odpověděla, že právě cizinky většinou zůstávají a domů odjíždějí jen málo: *„Zůstávaj právě cizinky... spolubydlící z Ruska ta tady právě je prostě pořád, ta tady nemá v Česku rodinu a byla tady i na Štědrej večer, ta tady je prostě furt a druhá cizinka to samý“ (respondentka R5).* Respondentka dále vypověděla, že ona sama a její další spolubydlící také Češka odjíždějí většinou během víkendu domů. Jediným možným řešením „ponorky“ je vzájemná tolerance, mít pochopení vůči odlišnostem druhého a snažit se trávit svůj čas v různých prostředích, například pobyt na koleji střídat s venkovními aktivitami nebo v případě potřeby učit se během víkendu navštěvovat jiná místa k tomu určená jako jsou studentské kavárny apod. Druhý český respondent v této souvislosti uvedl, že on sám jezdí většinou na víkendy domů, a pokud tu přece jen zůstane, střídá právě vnitřní a venkovní aktivity, jeho spolubydlící naopak tráví většinu času na pokoji: *„Já jsem zůstával jako ne moc často přes víkendy, většinou tak jednou dvakrát, maximálně třikrát za semestr... ale u spolubydlících to bylo furt stejný, furt seděli u počítače...já když už*

jsem tady byl, tak jsem šel na nějakou velkou party a pak jsem celý víkend byl mrtvej, tak jsem odpočíval, nebo jsem zas někam šel ven“ (respondent R4). Z výpovědi respondenta není patrné, že by situaci během víkendu prožíval s větší mírou stresu, střídání různých aktivit tedy opravdu může být vhodným receptem na překonání „ponorkové nemoci“. Zároveň vidíme, jak odloučení od rodiny, i třeba jiné kulturní zvyklosti, mohou přinést výzvy pro vztahy studentů cizinců, kteří tak snadněji mohou zůstat stranou dění, či dokonce přímo izolovaní.

3.6.2.2 Společné rituály

Přestože se prokázala spíše tendence trávit svůj volný čas v rámci pokojů odděleně, můžeme se setkat i s určitými společnými rituály. Častou náplní takových rituálů je společné chození na jídlo do oblíbených restaurací nebo návštěva hospod. Z aktivit přímo na koleji pak převládá společné sledování filmů či poslouchání hudby. Mezi dalšími uvedenými aktivitami je hraní deskových her, například šachy.

V souvislosti se společně tráveným časem se vynořila dvě zajímavá témata. Prvním takovým tématem je neopětovaná snaha o navázání bližšího kontaktu. Tři respondenti uvedli, že se snažili se svými spolubydlíci strávit nějaký čas mimo kolej, zajít například do kavárny nebo hospody, ale od svých spolubydlících se nedočkali očekávané odezvy a pak už se o nich podobného nepokoušeli. Jako příklad může posloužit tato výpověď: *„Tak jako nevím, něk mi to prostě nejde s těma holkama být jako bližší prostě, jsem se snažila s těma holkama někam jít, třeba na kafe a nepodařilo se to. A teď už prostě každá něco dělá...ani to už nezkouším“* (respondentka R2). Když jsem se respondentů zeptala, v čem by mohla spočívat ona potíž trávit čas společně, nejčastější odpovědí byla odlišnost školních rozvrhů, velké pracovní vytížení nebo neochota něco podniknout. Jeden český respondent si vysvětloval neochotu něco podniknout z důvodu introvertní povahy svých dvou spolubydlících, kteří podle něj neměli příliš velkou potřebu se socializovat. Jeho spolubydlíci údajně žili ve svém vlastním světě, kam nikoho nechtěli pustit. On sám projevil opakovaně iniciativu nějakým způsobem trávit společně čas, ale setkal se s negativní reakcí. Vyplývala však neochota trávit čas společně opravdu z introvertní povahy spolubydlících, nebo byla situace ovlivněna spíše tím, že jeden ze spolubydlících byl cizinec? V této situaci mohlo docházet například k tomu, že nabídka společně tráveného času (jít například do hospody) iniciovaná respondentem nemusela odpovídat kulturním zvyklostem či

finančním možnostem zahraničního spolubydlícího. Nicméně v případě zájmu o kontakt by se pak dalo očekávat, že cizinec nabídne jinou vhodnou alternativu pro trávení času společně, pokud bude mít o bližší kontakt zájem, ve skutečnosti se tak nestalo. Český respondent tvrdí, že nejvíce společensky žil na pokoji právě on a jeho zahraniční spolubydlící trávil většinu času na pokoji a věnoval se svým záležitostem týkajících se školy nebo práce. Navíc další respondentův spolubydlící, který byl Čech, se choval v očích respondenta „asociálně“ ještě více. Tyto informace tedy spíše vypovídají ve prospěch povahy jedince než propastnému rozdílu mezi kulturami a jejich vzájemnému nepochopení. Respondentovi spolubydlící nejvýstižněji popisuje následující tvrzení: *„Vadila mi občas ta introvertnost, ti dva že prostě nikam se mnou chodit nechtěli, nebo že někdy sis s nima už neměla nic jako víc co říct, protože když si tak žili jako ve vlastním světě, prostě neměli třeba takovej ten smysl pro humor jako a moc jako společnejch témat, která by si s nima jako mohla řešit, anebo prostě jako málo mluvili“* (respondent R4).

Druhé zajímavé téma, které vyplynulo z rozhovorů, by mohlo nést označení alkohol jako socializační faktor. Nejde jen o to, že chození do hospody je často uváděným společným rituálem spolubydlících, ale o specifický význam takto stráveného času pro zahraniční studenty. Dva zahraniční studenti na sebe v rozhovoru prozradili, že sociální aspekty spojené s konzumací alkoholu byly významným faktorem, který jim usnadnil adaptaci v novém prostředí. Respondent R3 uvedl, že díky společnému popíjení alkoholu se snadněji seznámil se svým současným spolubydlícím a začlenil se tak do kolejšího života. U respondentky R1 tento faktor hrál roli ještě významnější. Po příchodu do ČR se seznámila s jednou Češkou, která ji brala do svého oblíbeného podniku a seznámila ji se svými známými, díky tomu se respondentka začala pravidelně objevovat mezi Čechy a zvykla si na české prostředí. Respondentka dále poukázala na fakt, že ze začátku měla zábrany hovořit česky, aby něco neřekla špatně a tak podobně. Alkohol pomohl tyto zábrany překonat a respondentka už neměla obavy používat nově osvojený jazyk ke komunikaci. Jako podporu tohoto tvrzení uvádím následující výrok: *„ Já jsem taková perfekcionistka a já se bála otevřít pusu, abych neřekla nějakou chybu, nějakou blbost, prostě chtěla jsem všechno mít ideální, ale nešlo mi to a bála jsem se, jestli to říkám správně, anebo ne. No a prostě u toho piva*

se nějak ten jazyk rozváže, začneš mluvit a je ti úplně jedno, co mluvíš a jak mluvíš, prostě máš něco a chceš to říct“ (respondentka R1).

3.6.2.3 Chod „společné domácnosti“

V této části se zaměříme na péči o společně obývaný prostor. Mají spolubydlíci nějak rozděleny povinnosti jako je úklid, vaření a nákupy? Existuje v rámci pokojů sdílení určitých věcí, nebo se spíš projevuje tendence vymezovat si svůj osobní prostor? Pouze respondentky R1 a R2 ve svých výpovědích uvedly, že u nich na pokoji se běžně střídají v úklidu. Respondentka R1 ale podotkla, že střídání v úklidu u nich neprobíhá nijak systematicky, prostě uklidí ten, kdo má zrovna čas a náladu. Naopak Respondentka R2 poukázala na pravidelné střídání v úklidu, kdy každý týden uklízí na pokoji někdo jiný a vše funguje jen na ústní dohodě (žádný úklidový rozpis na pokoji nemají). Respondentka R5 pak v rozhovoru prozradila, že na jejich pokoji se střídají, jen pokud jde o vynášení společného koše, jinak se každý stará pouze o svůj vlastní prostor. Společné vaření jako další možná sdílená aktivita se pak objevilo pouze ve výpovědi respondentky R1. U nich na pokoji prý spolubydlíci občas společně vaří, ale ona se do dané činnosti nezapojuje, protože ji to nebaví. Respondent R3 naopak zdůraznil, že společné vaření se v rámci jeho pokoje nepraktikuje, a kdyby ano, připadalo by mu to velmi zvláštní. To dokládá následující výrok: *„Každý všechno sám. Jako společné vaření...už nejsme v tom věku. Já to беру tak, že mně je dvacet tři, jednomu spolubydlícímu dvacet šest a druhému třicet pět, bylo by divný, kdybysme spolu něco vařili třeba“* (respondent R3). Společné nákupy, kdy jeden nakoupí pro ostatní spolubydlíci, nebo další aktivity podobného charakteru v rámci pokojů neexistují prakticky vůbec. Ke sdílení určitých věcí v rámci pokojů také dochází jen ve výjimečných případech, jednu takovou situaci popsala respondentka R1: *„Ještě si vzpomínám, což mně přijde strašně sympatický, že jedna spolubydlící měla velkou konvici a druhá měla nějaký domácí čaj, který dovezla z Ukrajiny, daly to dohromady a podělily se s ostatními. Mně to přišlo strašně hezký, takový domácí. Měly jsme takovou fakt dobrou atmosféru“* (respondentka R1). Důvodem, proč v rámci pokojů neexistuje sdílená péče o společnou domácnost nebo sdílení věcí, může být fakt, že ve většině případů si respondent své spolubydlíci nevybral a byli mu náhodně přiděleni, jak dokládá několik výpovědí. Kdyby měli studenti možnost si své spolubydlíci zvolit sami, je pravděpodobná i větší ochota ke sdílení.

Výroky respondentů dokládají silnou tendenci vymezit si svůj vlastní osobní prostor a své spolubydlící do něj příliš nepouštět. Jinými slovy každý si uklízí svoji část pokoje a samostatně probíhají také další aktivity týkající se zajištění „domácnosti“ jako jsou nákupy potravin vaření apod. Výjimku tvoří občasné společné rituály uvedené výše jako například sledování filmů, kdy se hranice osobní zóny byť jen na malou chvíli stírají (podrobněji v kapitole 3.6.2.2). Téma vymezení prostoru se nějakým způsobem promítlo do výpovědí všech respondentů. Typicky uváděné informace dokládající tento fenomén byly následující: *„každý si děláme všechno sám, každá má svůj vlastní prostor, každý uklízí nějakou svoji část, každý se stará o svoje věci“* apod. Jeden respondent dokonce v této souvislosti poukázal na velmi zvýšenou citlivost svých spolubydlících, pokud jim někdo vstoupil do jejich vlastního území: *„Oni byli takoví, že jim bylo všechno jedno, ale jakmile ty bys jim vnikla do jejich vnitřní zóny, tak bude zle“* (respondent R4).

Zdá se, že fenomén vymezování osobního prostoru je jedním z důležitých faktorů, které ovlivňují vzájemné soužití studentů a přináší tak odpověď na jednu z výzkumných otázek. Tento předpoklad potvrzují výsledky jedné zahraniční studie (Erlandson, 2012), která se vymezením osobního prostoru také zabývala. Hlavním předpokladem této studie byla souvislost určitých aspektů neverbální komunikace, jako je teritorialita a blízkost, se spokojeností spolubydlících. Teritorialita jako jeden z aspektů neverbální komunikace se právě týká sdílení společně obývaného prostoru. Projevuje se například silnou potřebou některých studentů jasně vymezit oblast, která je jen jejich, autoři hovoří o pevných hranicích. Do teritoriality můžeme také zahrnout potřebu sebevyjádření prostřednictvím bytových dekorací, jako jsou například plakáty na zdi apod. Blízkost jako druhý důležitý aspekt neverbální komunikace by se dala definovat jako takový soubor chování, který dává druhému zprávu o naší dostupnosti, pozitivním emočním ladění a oblibě toho druhého. Míra blízkosti může být vyjadřována držetím těla, očním kontaktem a usmíváním se během komunikace. Respondenty tohoto výzkumu stejně jako v mém případě byli studenti jedné vysokoškolské koleje a hlavní metodou bylo pozorování jejich interakcí. Výsledky přinášejí zjištění, že pozitivní emoční ladění jako jeden ze znaků blízkosti pozitivně koreluje se spokojeností studentů. Dále studenti se silnou potřebou jasně vymezit svůj prostor, jsou mnohem

méně spokojení než ti, co takovou potřebu nemají. Také se prokázalo, že pevně nastavené hranice negativně korelují s pozitivním emočním laděním a tělesnou relaxací.

Ještě v této souvislosti doplním, že sociální psychologové zabývající se neverbální komunikací dávno předtím odhalili, že neverbální komunikace je značně kulturně podmíněná (Hall, 1966). Z toho vyplývá, že teritorialita (nebo chceme-li vymezení prostoru) jako právě jeden z aspektů neverbální komunikace je kulturně specifická. Soužití studentů dvou či více odlišných kultur může být tedy teritorialitou do značné míry ovlivněno. Teritorialita se může snadno stát zdrojem vzájemného nedorozumění, které může vyústit ve vzájemný konflikt a podle uvedené studie i ke snížené spokojenosti se spolubydlením obecně. Zda existuje také pozitivní ovlivnění teritorialitou a z čeho tento fenomén pramení, by stálo za to odhalit dalším výzkumem.

3.6.2.4 Vzájemné neshody a konflikty

V předchozím odstavci, v němž jsme se zabývali chodem společné domácnosti, vplynulo téma vymezení prostoru jako jedna z možných příčin konfliktů. Nyní se zaměříme na další zdroje neshod mezi spolubydlícími na koleji. Respondenti ve svých výpovědích uváděli jako nejčastější problém odlišné denní režimy. Každý ze spolubydlících chodí spát a vstává v jinou dobu a ostatní tím mohou být rušeni. Odlišnost denních režimů dokládá několik výpovědí respondentů, můžeme uvést jeden příklad za všechny: „*S tím byl občas problém, protože holky třeba ještě nechtěly jít spát a seděly u počítačů a ono to svítilo a ani pod dekou jsem se nemohla schovat, a pod dekou je strašné vedro ještě ke všemu a pak, jak ještě psaly něco na počítači, tak slyšíš ten hluk a to strašně vytáčí*“ (respondentka R1). Za další zdroj neshod bychom mohli označit odlišné hygienické návyky. Každý z nás má jinak nastavené normy týkající se čistoty a ostatním se to může zdát nepochopitelné. Jedna ze zahraničních studentek v rozhovoru uvedla, že u nich na pokoji se pravidelně vytírají podlahy a nechápe, proč její spolubydlící pak chodí přes celý pokoj v botách a nepřezují se hned u dveří: „*Maj nějaký zvyk, že prostě chodí v botách. Třeba když přijdou z venku a já mám třeba ty boty vedle dveří a to tam nechávám pod tím věšákem, jak je to normální, a oni třeba půjdou do postele v těch botách a tam se zujou a to já nechápu*“ (respondentka R2). Studentka prý se spolubydlícími problém neřešila, protože je nechtěla urazit. Navíc je ráda, že po dlouhé době má na pokoji spolubydlící, které se do úklidu aktivně zapojují. Jeden český respondent pak uvedl ve své výpovědi názorové neshody mezi ním a spolubydlícími, ale

dodal k tomu, že u nich na pokoji to nepředstavuje nějak podstatný problém, že odlišnost názorů je v pořádku, a že ji respektuje: „*Jako jo máš tam určitě nějaký věci, se kterejma jsme mezi sebou nesouhlasili, od nějakých názorů, já nevím... na politiku, na všechno možný... jako v pohodě, jsme to nějak neřešili moc. Jako myslím si, že ani nikdo neměl zájem na tom, abychom tam nějaký spory měli*“ (respondent R4). Jeden zahraniční student dokonce uvedl, že za tu dobu, co na koleji bydlí, k žádným konfliktům u nich na pokoji nedošlo.

Výpovědi respondentů tak budí dojem, že na pokoji skoro vůbec ke konfliktům nedochází. Pokud přece jen se nějaké neshody projeví, týká se to spíše odlišných zvyklostí nebo provozních záležitostí, které nejsou vážnějšího charakteru. Je soužití opravdu tak idylické? Jaká je skutečnost, můžeme jen spekulovat. Výpovědi studentů mohly být například zkresleny snahou prezentovat se v lepším světle jako někdo, kdo se svými spolubydlicími vychází dobře a tudíž žádné konflikty s nimi nemá. Jednalo by se o fenomén sociální žádoucnosti, který znamená tendenci osoby odpovídat společensky žádoucím způsobem. Jedinec odpovídá podle toho, co si myslí, že od něj společnost očekává (Hartl, Hartlová, 2010).

3.6.3 Identita v kontextu vzájemných vztahů

Identita je z velké části utvářena interakcemi a vzájemnými vztahy s druhými lidmi. Základním pilířem identity každého člověka je hlubší sebepoznání, které pramení z hodnocení druhých lidí, z jejich očekávání a také ze srovnávání s ostatními. Jedinec od druhých vlastně získá určité informace, díky nimž může provést jakousi inventuru svých vlastností a rozhodnout se, jaké vlastnosti budou součástí jeho sebepojetí a jaké ne (viz kapitola 2.3). Tato část práce odhaluje, jakým způsobem jedincovi spolubydlicí jako významní druzí ovlivnili utváření jeho osobnosti. Obecněji vyjádřeno, zda se spolubydlení promítlo do identity respondentů a jakým způsobem.

3.6.3.1 Spolubydlicí očima respondentů

Ve druhé části rozhovoru měli respondenti za úkol svoje spolubydlicí charakterizovat, uvést mohli cokoliv, mým záměrem bylo totiž zjistit, jakých charakteristik přednostně si respondent u svého spolubydlicího všimá a zda to něco vypovídá i o samotném respondentovi. Jak čeští, tak zahraniční studenti svého spolubydlicího charakterizovali nejčastěji pomocí vztahových vazeb. Spolubydlicí byli hodnoceni podle toho, jaký

vztah mají k ostatním lidem (včetně osoby respondenta) a podle toho, jak jsou pro ně vztahy obecně důležité. Uváděné charakteristiky byly například: „*má úžasný vztah ke svým příbuzným, je hodně starostlivá a pečuje o druhé, vztahy jsou pro něj hodně důležité, dobře si spolu rozumíme, je přátelská*“ apod. Onen důraz na vztahové vazby může souviset s vývojovým stadiem respondentů. Studenti jako mladí dospělí podle Eriksona (2002) usilují o dosažení intimity jako sdílení vlastní identity s identitou druhého člověka, jde tedy o navázání hlubokého vztahu k jiné osobě. Pokud je tedy hlavním úkolem jedince v této životní etapě dosažení blízkého vztahu k jinému člověku, je pravděpodobné, že důraz na vztahy se promítne i do hodnocení ostatních lidí, kteří jedince obklopují. Kromě vztahových vazeb byly často jmenované i pozitivní vlastnosti například: „*je slušný, ambiciózní, zásadový, disciplinovaný*“... Uvedené vlastnosti nejspíše pramení ze sociokulturních norem a ukazují, co je společensky žádoucí, jaký by člověk měl být. Každý z nás má tyto společenské normy do určité míry zvnitřněné a odrážejí se v jeho hodnotovém systému (Helus, 2003). Dále byly často zdůrazněné dovednosti, zejména v oblasti hudby a tance.

Zajímavým tématem, které se vynořilo jen u respondentek, byl důraz na péči o společný obytný prostor při hodnocení spolubydlících. Respondentky vysoce oceňovaly schopnost udržovat pořádek u ostatních žen na pokoji. Odlišný přístup k pořádku byl také častou příčinou neshod v rámci pokojů, jak bylo uvedeno v kapitole 3.6.2.4. Typické výroky reflektující pořádek zněly: „*je brutálně pořádná, je strašná perfekcionista a pořád uklízí, tyhle spolubydlící mi pomáhají s úklidem*“ apod. Důraz na úklid by mohl souviset s tradičním a hluboce zakořeněným společenským stereotypem, podle něhož je zodpovědností ženy pečovat o svou domácnost. Jak bylo uvedeno v kapitole 2.3.1, předsudky a stereotypy jsou významnou součástí jedincovy identity. Jedná se o určitý soubor představ, který bývá relativně stabilní, odolný vůči změně a přenáší se z generace na generaci. Velmi zajímavý je ovšem fakt, že představa ženy jako vzorné hospodyně se objevuje napříč různými kulturami. Výpovědi českých a zahraničních studentek se totiž v tomto ohledu v mnohém nelišily. Dalo by se namítnout, že česká a ruská kultura si jsou v mnoha ohledech podobné, proto mají i některé sdílené stereotypy. Ve skutečnosti to tak to tak jednoduché ale není. Silnou tendenci k pořádku totiž popisovala česká respondentka i u své spolubydlící z Jižní Koreje. Přesnější odpověď by tak mohla přinést jiná výzkumná práce zaměřující se na

sdílené stereotypy napříč různými kulturami. U nás se národními stereotypy zabývá například Martina Hřebíčková z Psychologického ústavu AV ČR.

3.6.3.2 Vlastnosti s pozitivní/negativní valencí

Obdivované vlastnosti u spolubydlících by se daly rozdělit do několika kategorií: charakterové vlastnosti, motivační a výkonové vlastnosti, prosociální vlastnosti a jiné užitečné vlastnosti. Nejvíce zastoupenými kategoriemi pak byly motivační vlastnosti a vlastnosti prosociální. Do motivačních a výkonových vlastností můžeme zahrnout vše, co souvisí se seberegulací jedince a podáváním dobrých výkonů. Respondenti tyto vlastnosti dávali nejčastěji do vztahu se zvládnutím učení a jiných povinností. Jedinec, který se vyznačuje vysokou mírou seberegulace podle výpovědí respondentů, dokáže plnit své povinnosti včas, má pravidelný a pevně daný denní režim a dokáže si rychle osvojovat nové poznatky. Do této kategorie by se daly zařadit i schopnosti time managementu jako umění hospodařit se svým časem a stihnout vše potřebné. Uváděné výroky respondentů odkazující na motivační vlastnosti zněly: „*hodně se učí a má přísný režim, je hodně disciplinovaný a každý den vstává brzo ráno, dělá vše včas a nic neodkládá, strašně rychle se učí cizí jazyky*“ apod. Jak už jsem zmínila, druhou široce zastoupenou kategorií byly vlastnosti prosociální, neboli vlastnosti, které usnadní člověku život ve společnosti, eventuálně vlastnosti vysoce společensky hodnocené. Do této kategorie pak můžeme zařadit schopnost snadno navazovat kontakty, komunikační dovednosti obecně, dále schopnost empatie a v neposlední řadě schopnost poskytnout druhému člověku péči a pomoc. V této souvislosti zazněly následující výroky: „*pokaždé se dokáže s lidmi o něčem bavit; nachází společnou řeč s každým; hodně se stará o ostatní lidi; když něco potřebuju, tak mi s tím pomůže*“.

Charakterové vlastnosti jako třetí z výše uvedených kategorií zahrnují takové vlastnosti, které souvisí s mravním chováním a jednáním člověka. Jedná se o vlastnosti utvářené v průběhu života zejména výchovou a společenskými vlivy. Respondenti si u svých spolubydlících všimli poctivosti, zásadovosti a odvahy. Poslední kategorii jsem označila jako jiné užitečné vlastnosti, protože jde o charakteristiky velmi rozmanitého původu s jedním společným znakem. Jedná se o vlastnosti pozitivní, které usnadní život svému nositeli a často se stávají prospěšnými i pro nositelovo okolí. Jako příklad můžeme uvést kreativitu, smysl pro humor a schopnost zútulnění obývaného prostoru, které se objevily ve výpovědích respondentů. Zútulnění obývaného prostoru znamená

snahu vytvořit hezké a útulné domácí prostředí, ve kterém se všichni spolubydlíci budou cítit příjemně. Toho se dá samozřejmě docílit několika způsoby, pro lepší představu např. jiným uspořádáním nábytku nebo nákupem bytových dekorací (svíčky, polštáře, rámečky na fotografie atp.).

Nyní nastal čas uvést naopak negativní vlastnosti spolubydlících, které se ve výpovědích respondentů objevily. Pravdou ale je, že takových vlastností vůbec nebylo mnoho a v hodnocení převažovaly spíše vlastnosti pozitivní. Z tohoto důvodu jsem negativní vlastnosti nedělila na další kategorie, pouze uvedu konkrétní případy. Jeden český respondent označil introverzi jako vlastnost příslušící temperamentu za negativní vlastnost svého spolubydlícího. Spolubydlíci dle výpovědi nemá tendence k socializaci a prakticky nežije společenským životem. Pro daného studenta představuje tato vlastnost zásadní problém, a kdyby si sám mohl zvolit, už by s podobným člověkem společný prostor nesdílel. Další dvě respondentky, jedna česká studentka a jedna zahraniční jako negativní vlastnost označily jiné hygienické zvyklosti. O tom bylo podrobněji pojednáno části, která se věnovala vzájemným neshodám mezi spolubydlíci (kapitola 3.6.2.4). Zde můžeme na první pohled spatřovat určitý rozpor s tím, co bylo uvedeno výše v kapitole 3.6.3.1 Spolubydlíci očima respondentů. Pokud totiž sklony k pořádku u žen pramení ze společenských stereotypů, které jsou jednoznačné, proč nejsou všechny ženy ve vztahu k pořádku „naprogramovány“ stejně a objevují se mezi nimi odlišnosti? Stereotypy jsou ve skutečnosti jednoznačné pouze na celospolečenské úrovni, v praxi je to jinak. Různí lidé se ke stereotypům mohou různě vztahovat a co je pro někoho závazné, je pro druhého pouhým doporučením.

3.6.3.3 Vztah ke spolubydlícím

Poslední část mého rozhovoru měla odhalit celkový vztah ke spolubydlícím. Z rozhovorů je patrné, že v očích respondentů jsou jejich vzájemné vztahy ke spolubydlícím spíše pozitivní. Jak čeští, tak zahraniční studenti uváděli, že jejich spolubydlíci jsou „v pohodě“ a nemohou si na nic stěžovat. Na druhou stranu ale respondenti zdůraznili, že i když se jedná o pozitivní vztah, vazby mezi nimi a spolubydlíci nejsou nijak pevné. To znamená, že po odchodu z koleje se vzájemné cesty spolubydlících pravděpodobně rozdělí a každý se vydá jiným směrem. Pouze jeden ze studentů označil vztah ke svým spolubydlícím spíše jako smíšený, pozitivně negativní. Respondent vypověděl, že si dokáže představit další společné bydlení jen s

jedním ze svých současných spolubydlících, protože s ostatními by měl problém společně vycházet kvůli jejich odlišné povaze. Další podrobnosti o vzájemném vztahu a případném ovlivňování se navzájem přinese následující část.

3.6.3.4 Vzájemné ovlivňování

V poslední části týkající se identity je naším úkolem zhodnotit, zda se osobnost spolubydlících, nějakým zásadním způsobem, promítla do respondentovy identity. Největší míru vzájemného ovlivnění v pozitivním slova smyslu jsem zaznamenala u respondentky R1. Studentka vypověděla, že se díky svým spolubydlícím naučila zodpovědněji přistupovat ke svým povinnostem, více se zajímat o potřeby druhých lidí a pečovat o svůj osobní prostor ve smyslu provádění pravidelného úklidu a zkrášlování bytovými doplňky. Jinými slovy do identity této respondentky se promítly jak motivační, tak prosociální vlastnosti jejích spolubydlících. Respondentka dále uvedla, že i ona sama určitým způsobem své spolubydlící ovlivnila. Jedna z jejích spolubydlících, která měla silnou potřebu pečovat o druhé lidi, často na úkor sebe sama, se naučila díky ní naopak myslet i na své potřeby. I na straně druhé došlo tedy k proměně identity. Další silné vzájemné ovlivnění bylo patrné u respondenta R4. On sám podle svých slov ovlivnil jednoho spolubydlícího, který díky němu začal žít více společenským životem, to znamená trávit více času mimo prostory koleje, seznamovat se s novými lidmi atd. To znamená, že spolubydlící respondenta opět rozvíjel pozitivní prosociální vlastnost.

Vzájemné ovlivnění se pochopitelně netýká jen vlastností, ale i dalších charakteristik jedince jako jsou jeho dovednosti a aktivity, kterým se věnuje. O sdílených aktivitách spolubydlících jsme hovořili v předchozí části (kapitola 3.6.2.2), zde tedy uvedu konkrétní příklad vzájemného ovlivnění: získané dovednosti. Dvě respondentky poukázaly na fakt, že jednu ze svých spolubydlících naučily určitá slova z cizího jazyka. Respondentka R1 učila svou spolubydlící z Ukrajiny slovíčka ruská a často spolu rusky hovořily. Vzájemné ovlivnění spočívalo v tom, že jedna ze studentek se naučila nová slovíčka a té druhé v podstatě pomohla daná aktivita ke znovuoživení její původní kultury. Navíc pokud spolu tyto dvě studentky hovořili rusky a zbytek pokoje jim nerozuměl, mohlo to vést k posílení určité sounáležitosti mezi nimi. Respondentka R5 naopak učila svou ruskou spolubydlící slovíčka česká a často docházelo k vtipným situacím, jak dokládá následující výrok: „*Snaží se hrozně*

komunikovat, teďka přišla na to, že prodlužka je prodlužovací kabel nebo rychlovarka, že je konvice, s tím jsme měly docela srandy teď“ (respondentka R5). V tomto případě ale nejde o vzájemné ovlivnění v pravém slova smyslu, protože k daleko větším pozitivním změnám došlo spíše na straně cizinky, než na straně Češky, pro niž byla daná aktivita spíše příjemně stráveným volným časem. Kdežto cizinka získala určitou novou dovednost, která jí usnadnila život v jejím novém kulturním prostředí.

Pokud porovnáváme míru vzájemného ovlivnění mezi českými a zahraničními studenty v předkládaném výzkumu, dojdeme spíše k názoru, že větší míra ovlivnění je patrná na straně cizinců. Právě cizinci díky svým českým spolubydlícím získali určité nové dovednosti (například naučili se slovíčka nového jazyka), získali nové sociální kontakty a osvojili si určité kulturní hodnoty. To vše jim pak umožnilo snadněji se adaptovat na nové prostředí. Češi v podstatě svým zahraničním kolegům otevřeli bránu do světa majoritní společnosti. Pro Čechy nebyly zisky pramenící z těchto sociálních vztahů tak markantní. Většinou získali společníka, se kterým občas trávili svůj volný čas a sdíleli s ním společný prostor, ale jejich způsob života a hodnotový systém zůstaly bez větších změn. Vzájemné ovlivnění se zdá být spíše asymetrické.

3.6.4 Akulturace

Poslední část se zabývá samotným tématem akulturace a je pro tuto práci klíčová. Následující odstavce pojednávají o průběhu akulturačního procesu v souvislosti s adaptací na nové prostředí, dále o současné akulturační fázi respondenta a v neposlední řadě o převažující akulturační strategii.

3.6.4.1 Adaptace na nové prostředí a akulturační průběh

Adaptace na nové prostředí se pochopitelně u českých a zahraničních studentů lišila, lze najít ale i určité podobnosti. Z rozhovorů je patrné, že všichni zahraniční respondenti se v současné době nacházejí v posledním akulturačním stadiu označeném jako ustálený stav (Hofstede, Hofstede, 2007). Všichni uvedli, že si na novou situaci zvykli a dané prostředí hodnotí pozitivně. Praha byla očima respondentů viděna jako místo s možností velkého kulturního vyžití: výstavy, koncerty oblíbených kapel, seznamování se zajímavými lidmi apod. Pozitivně hodnocení byli i samotní Češi. „*V Praze jsou pořád nějaký akce...nevím, výstavy, koncerty, všechno a mě to fakt baví, protože pocházím z malého města, takže to jsem moc neměla a tady mám všechno*“ (respondentka R2).

Předchozí fáze akulturačního procesu: líbánky, kulturní šok a akulturace se u jednotlivých respondentů lišily svým průběhem i prožívanou intenzitou. Jedna z respondentek například prožívala velmi intenzivně období líbánek už při prvním kontaktu s novým prostředím, jak je patrné z následujícího výroku: *„Úžasný...to bylo neskutečný. Už jak jsem byla v letadle a koukala z okna, prostě vidíš ten obrovský rozdíl mezi tím, že u nás je to šedivý, hnědý a tady letíš a ty pole jsou zelený, žlutý, všechno upravené. Pak jsme vyjeli z toho letiště...cesty, všude rovné silnice, krásná auta a do teď si vzpomínám na takový zážitek, že jak jsem přijela a jenom se tak rozhlédla kolem sebe, jedna z prvních myšlenek byla, tady jsou moc pěkní kluci. Hodně se mi to líbilo“* (respondentka R1). Druhá respondentka dané období prožívala méně výrazně a z výpovědi třetího respondenta není prožívání líbánek vůbec patrné. Třetí respondent dále jako jediný uvedl, že fázi kulturního šoku vůbec neprožíval, obě kultury mu totiž připadají podobné a nevnímal žádné významné rozdíly mezi nimi, rychle si osvojil i češtinu. Zbylé dvě respondentky naopak kulturní šok potvrdily. Fáze kulturního šoku u nich nastala v momentě, kdy se dostaly do intenzivnějšího kontaktu s češtinou. I když obě studentky navštěvovaly roční jazykovou přípravu, komunikace v praxi jim činila potíže a ze začátku měly problém česky rozumět i komunikovat. Díky neustálému kontaktu s Čechy a učení odposlechem počáteční problémy překonaly. Kulturní šok byl postupně vystřídán třetí akulturační fází.

Samotná třetí fáze pojmenovaná jako akulturace byla dle výpovědí nejvýrazněji facilitována školním prostředím, kde se zahraniční respondenti dostávali pravidelně do intenzivního kontaktu s češtinou a museli se vyrovnávat s určitými nároky kladenými na jejich osobu. Jinými slovy ocitli se v určité výkonové situaci, kterou chtěli zvládnout. Tato fáze byla velmi náročná, ale právě ony nároky podnítily adaptaci v novém prostředí. Studenti neměli jednoduše na výběr, protože veškeré studijní materiály a povinné seminární práce byly psané v českém jazyce, museli si tedy nový jazyk osvojit a aktivně ho užívat. Přijali tak „za svůj“ důležitý aspekt každé kultury, jazyk. Následující výrok hovoří za všechny ostatní: *„Ověřilo se v praxi, že to je ten nejlepší způsob, jak se naučit jazyk, prostě ponořit se do toho úplně komplet a nejlíp to šlo až na vysoké, protože tam už vůbec nemáš na výběr...přijdeš na přednášku, posloucháš, píšeš poznámky, pak píšeš práce, všechno v češtině, všechno musíš více méně udělat sám, čteš knížky“* (respondentka R1).

U Čechů byl proces adaptace podstatně jednodušší a díky absenci jazykové bariéry měl mnohem kratší trvání. Oba respondenti ve svých výpovědích ale uvedli, že i oni po příchodu do nového prostředí prožívali fázi určitého šoku. Důvodem je fakt, že oba respondenti pocházejí z mnohem menšího města než je Praha, a tudíž silněji vnímali rozdíly mezi původním a stávajícím prostředím. Tento předpoklad dokládá následující výpověď respondenta: „Obecně si myslím, že v Praze jsou lidé víc jako odcizení, že pokud je jako fakt víc nepoznáš, tak prostě vidíš a cítíš od nich takový odstup, zatímco když třeba pocházíš z malého města, tak poznáš, že i ti lidé mají k sobě blíž a jsou taková mnohem upřímnější a otevřenější“ (respondent R4). Dalším faktorem, který má vliv na prožívání šoku, jsou předchozí zkušenosti se spolubydlením jako takovým. Poslední z respondentek uvedla, že přestěhování do Prahy pro ni znamenalo zároveň první zkušenost se spolubydlením a byla vyvedena z míry některými kolejními zvyklostmi, jako je vzájemné zdravení a podobně. Oba čeští respondenti se v současné době také nacházejí v ustáleném stadiu a tvrdí, že si na nové prostředí zvykli, nic jim nedělá potíže a nic je nemůže překvapit.

Bohaté zkušenosti se spolubydlením obecně se ukázaly jako faktor, který významně redukuje míru prožívaného stresu po příchodu do nového prostředí. Čtyři respondenti z pěti prozradili, že současné spolubydlení není jejich první zkušeností a situaci podobného charakteru zažili někdy předtím. Když se tyto respondenti dostali poprvé do kontaktu se svými současnými spolubydlíci na koleji, popisují zpětně toto setkání jako pozitivní, nebo jako neutrální bez výraznějšího dojmu. Nikdo z těchto čtyř respondentů neuvedl, že na něj setkání s novými spolubydlíci působilo negativně, nebo že se během seznamování cítil nepříjemně. Tato skutečnost dokládá, že míra prožívaného stresu u daných studentů byla redukována a dosahovala nízké úrovně. Respondentka R5 jako jediná předchozí zkušenosti se spolubydlením neměla a vyjádřila v rozhovoru obavy, které se vynořily před samotným setkáním s novými spolubydlíci. Setkání, které proběhlo, ale hodnotí stejně jako ostatní respondenti pozitivně.

Další významné téma, které se objevilo napříč, to znamená ve výpovědích jak českých, tak zahraničních studentů, jsem označila jako stadium před-adaptace. Před-adaptace pak znamená postupnou přípravu na nové prostředí, ještě před samotným

příchodem do něj. Jedna česká respondentka prozradila, že ještě před svým příchodem do Prahy a nastěhováním se na studentskou kolej sem občas jezdila za svými kamarádkami a postupně si tak na nové prostředí včetně jeho odlišností zvykala. U zahraničních studentů to bylo trochu jiné, ale o před-adaptaci také můžeme hovořit. Respondenti hovořili o tom, že ještě před samotným zahájením studia na české vysoké škole navštěvovali roční jazykovou přípravu zaměřenou na osvojení českého jazyka. Byli tou dobou sice ubytováni s příslušníky stejné národnosti a kurzy probíhaly v jiném městě než v Praze, přesto měli možnost se aspoň občasné setkávat s Čechy a zvyknout si na novou zemi. Kulturní šok se ale přesto dostavil zejména při intenzivnějším kontaktu s češtinou ve školním prostředí. Přesto se domnívám, že stadium před-adaptace vedlo alespoň k částečnému zmírnění šoku na obou stranách. Je nutné si v této souvislosti položit otázku, jaké faktory proces před-adaptace facilitují. Jedná se o faktory související spíše s prostředím, nebo s určitými charakteristikami jedince? Odpovědí je obojí. Výpovědi v rozhovorech a některé zahraniční studie (např. Berry, 1987) poukazují na to, že na průběhu akulturace (kam před-adaptace také patří) se podílí jak charakteristiky prostředí např. povaha většinové společnosti, tak určité osobnostní charakteristiky, jako jsou dosavadní zkušenosti jedince, odolnost vůči stresu, hodnotový systém apod.

3.6.4.2 Převažující akulturační strategie

Průběh akulturačního procesu a specifika jeho jednotlivých fází byla popsána v předchozím oddílu. V následující části se zaměříme na převažující akulturační strategie jak ze strany jedince (Berry, 1997), tak ze strany většinové společnosti (Berry, 2002). Při bližší analýze strategií ze strany jedince se jeví jako nejčastější integrace. Z výpovědí zahraničních respondentů je patrné, že kultura hostitelské země je pro ně důležitá, přijímají její hodnoty, ale zároveň se nechtějí úplně vzdát své kultury původní. Cítí se být příslušníky obou kultur zároveň. Důkazů pro toto tvrzení je hned několik. Všichni zahraniční studenti si osvojili češtinu a aktivně ji používají, navštěvují české vysoké školy, někteří z nich dokonce i v Česku pracují. Dále s příslušníky majority navazují určité vztahy a integrovali se do sociální sítě většinové společnosti. Na druhé straně si respondenti snaží zachovat i svůj mateřský jazyk. Například respondentka R2 ruštinu dokonce studuje na vysoké škole spolu s angličtinou. Respondentka R1 pak se svou spolubydlící, která pochází z Ukrajiny, často rusky hovoří. Respondenti jsou také

v častém kontaktu s příslušníky své původní kultury, zejména v rámci vysokoškolských kolejí, které bývají značně multikulturní.

Velmi přínosné byly i výpovědi českých respondentů, kteří hovořili o svých zahraničních spolubydlících. Respondent R4 prozradil, že pro jeho spolubydlícího Ukrajince jsou velmi důležité vztahy se svou původní rodinou: „*Měl i jako kontakt hodně se svou rodinou, takže...podle mě u něj ten důraz na rodinný vazby byl určitě silný*“ (respondent R4). Dále o svém spolubydlícím prozradil, že měl pár kamarádů ve škole a chodil také do zaměstnání, které bylo slušně placené. Tato výpověď také hovoří ve prospěch integrace, protože daný cizinec udržoval kontakty se svou původní rodinou, ale navazoval bližší vztahy i s příslušníky majority. Sám respondent potvrdil, že se svým spolubydlícím neměl problém vyjít a dokázali najít společnou řeč. V současné době už se svým spolubydlícím nebydlí.

Bylo by chybou domnívat se, že integrace byla jedinou volenou akulturační strategií. Výpověď druhé české respondentky poukazuje na strategii separace u její spolubydlící z Jižní Koreje. Zmíněná spolubydlící se prý příliš nezapojuje do vzájemných interakcí a společných činností v rámci pokoje, dalo by se říct, že se od ostatních izoluje. Většinu času údajně tráví ležením ve své posteli a koukáním do telefonu. Separace jako akulturační strategie znamená, že jedinec nemá potřebu navazovat kontakt s příslušníky hostitelské kultury. Otázkou je, zda daná studentka je v kontaktu aspoň se svou původní kulturou. Kdyby tomu tak nebylo, hovořili bychom o marginalizaci, kdy jedinec není v kontaktu ani se svou kulturou původní, ani s tou současnou.

Česká respondentka v této souvislosti vypověděla, že její zahraniční spolubydlící ani na svátky domů neodjíždí, takže fyzicky se svou rodinou v kontaktu není. V době moderních komunikačních technologií, ale existují i jiné možnosti, jak být s někým v kontaktu. To pro nás znamená, že úplným odtržením od původní kultury si nemůžeme být jistí, takže zda jde v tomto případě o separaci, nebo marginalizaci nelze s jistotou určit. Navíc svou roli mohly sehrát také jiné faktory, například stále prožívaný kulturní šok, finanční náklady atp. Daná studentka zde prý studuje a žije teprve prvním rokem, mohlo tedy dojít k tomu, že ještě neprošla všemi fázemi akulturačního procesu úspěšně, protože průběh akulturace je u každého jedince individuální záležitostí. Navíc její

původní kultura je od té naší hodně odlišná, takže fáze kulturního šoku může přetrvávat delší dobu. Druhou možností, která by vysvětlila tendenci dané studentky ke společenské izolaci, může být určitá jazyková bariéra. Její česká spolubydlící v rozhovoru ale podobnou námitku vyvrátila. Prý se u nich na pokoji snažili několikrát přejít na angličtinu, aby se jejich zahraniční spolubydlící také mohla zapojit, kýženou odezvu to ale i tak nepřineslo. Studentka setrvala v izolaci i nadále.

Posledním cílem této části je zaměřit se na akulturační strategie z pohledu většinové společnosti. V našem případě půjde především o to posoudit, na základě výpovědí českých respondentů, jaký postoj zaujímají ke svým zahraničním spolubydlícím a na straně druhé, jak zahraniční studenti vnímají své české spolubydlící a co hovoří o českém prostředí jako takovém. Dle poznatků, které pramení z výzkumné práce Berryho a také v souladu s mými poznatky se jako nejčastější strategie akulturace z pohledu většinové společnosti jeví multikulturalismus. Multikulturalismus umožňuje příslušníkům minority, aby si nejen osvojili a přijali kulturu novou, ale mohou si zachovat i svou původní kulturu. Společnost ovlivňuje to, jaké strategie integrace si jedinci mohou zvolit. Multikulturní společnosti se vyznačují zvýšenou mírou tolerance ke kulturním odlišnostem a nízkou mírou předsudků vůči příslušníkům minority. Příslušníci menšiny jsou posuzováni z hlediska vlastních kulturních měřítek, nikoliv dle měřítek dominantní kultury (Berry 2002, Berry 2006).

Výpovědi českých respondentů pak toto stanovisko potvrzují. Respondent R4 připustil, že kontakt s cizinci je pro něj obohacující záležitostí a rád se dozví nové informace o odlišných kulturách: „*Rád se bavím s cizinci a zajímá mě jako třeba různé tradice a nevím, mentalita, historie zemí, odkud pochází*“ (respondent R4). Druhá česká respondentka pak v rozhovoru připustila, že by od svých zahraničních spolubydlících uvítala více informací o jejich kulturních zvyklostech, protože jí to zajímá, ale její spolubydlící jí moc informací prozradit nechtějí. Z těchto výpovědí je značně patrná tolerance k odlišným kulturám jako jeden ze znaků multikulturalismu. Pokud se na situaci podíváme z opačného úhlu pohledu, musíme konstatovat, že i zahraniční respondenti své spolubydlící a celkově české prostředí hodnotí pozitivně, nebo alespoň neutrálně. Pro příklad uvádím výrok: „*Všichni jsou takoví vstřícní a otevření, že nikdo ti neřekne prostě, jsi špatnej proto a proto, všichni se snaží pochopit, co jsi za člověka a*

tak. Líbí se mi tady, ty lidi i to, co maj v hlavě“ (respondentka R2). Příkladem neutrálního postoje k většinové společnosti pak může být výpověď dalšího zahraničního studenta, který řekl, že dobří a špatní lidé jsou všude, že obě kultury vnímá jako podobné. V Česku si prý zvyknul a žije se mu tady dobře.

I přes velkou míru tolerance ze strany majority a další podobné znaky se ale o multikulturalismus v pravém slova smyslu nejedná, abych byla přesná, jde spíše o soužití s multikulturními prvky. Pro multikulturalismus je typické, že obě kultury jsou v rovnocenném postavení, v našem případě tomu tak není. Kultura většinové společnosti je ta dominantní a příslušníci minority se této kultuře musí naučit. Učí se češtinu, snaží se být úspěšní ve školním prostředí a jsou příslušníky majority hodnoceni. Naopak sami příslušníci minority majoritu do tak velké míry neovlivňují.

4 Diskuze

Hlavní náplní této kapitoly je shrnout poznatky, ke kterým jsem dospěla a pokusit se je uvést do vzájemného vztahu s vybraným zahraničním výzkumem realizovaným na podobné téma. Tím zvoleným výzkumem pro srovnání je Berryho Komparativní studie akulturačního stresu (1987), která byla podrobněji charakterizována v teoretické části. Liší se zásadním způsobem výsledky dosažené v tomto výzkumu od těch mých? A pokud ano, které faktory v tom mohly sehrát významnou roli?

4.1 Shrnutí

Analýza výchozí situace respondentů ukázala, že hlavním důvodem pro změnu stávajícího prostředí u cizinců bylo studium. Stejný důvod sehrál významnou roli také u Čechů, kteří se kvůli škole přestěhovali do jiného českého města. Volbu cílového prostředí pak u zahraničních studentů často podnítila iniciativa blízké osoby nebo doporučení od známých. U českých studentů měly do jisté míry vliv sociální kontakty. Respondenti v rozhovoru uváděli, že Praze buď žijí, nebo studují jejich kamarádi.

Současnou situaci respondenta, která velmi úzce souvisí se spolubydlením, pak můžeme shrnout následovně. Typický večer na koleji během pracovního týdne, kdy jsou všichni spolubydlíci přítomni, vypadá nejčastěji tak, že každý sedí za svým počítačem a věnuje se svým záležitostem. Interakce mezi spolubydlíci neprobíhají moc často a mají podobu spíše tzv. malých konverzací. Pokud spolubydlíci zůstávají na koleji během víkendu, situace se v mnohém neliší. I když spolubydlíci většinu svého volného času tráví odděleně, výpovědi dokládají existenci občasných společných rituálů. Náplní těchto společných rituálů je nejčastěji chození do oblíbených restaurací, hospod a jiných podniků, které se většinou nacházejí v těsné blízkosti koleje. Z aktivit přímo na pokoji pak převládá společné sledování filmů, poslouchání hudby a hraní deskových her (např. šachy). V souvislosti s trávením společného času se objevila dvě zajímavá témata. Prvním tématem je neopětovaná snaha o navázání bližšího kontaktu, kdy jeden ze spolubydlících chtěl s ostatními strávit nějaký čas mimo kolej, ale nesetkal se se žádoucí odezvou. Druhé téma dostalo označení alkohol jako socializační faktor. Alkohol usnadnil do jisté míry zahraničním studentům adaptaci v jejich novém prostředí. Péči o společný prostor provádějí spolubydlíci také spíše odděleně, každý se zaměří na svoji část. Toto zjištění naznačuje silnou tendenci vymezit si svůj osobní

prostor a ostatní do něj příliš nepouštět. Tato tendence se do určité míry promítla do výpovědí všech respondentů. Autoři jedné zahraniční studie považují vymezování osobního prostoru za jeden z aspektů neverbální komunikace a označují tento fenomén pojmem teritorialita (Erlandson, 2012). Teritorialita jako prvek neverbální komunikace je podle výzkumů kulturně podmíněná, může se tak stát zdrojem vzájemného nedorozumění a neshod v rámci pokojů, kde žijí příslušníci odlišných kultur. Jako další zdroje vzájemných neshod mezi spolubydlíci byly často uváděny odlišné denní režimy (každý vstává a chodí spát v jinou dobu) a odlišné hygienické návyky. Výpovědi respondentů budí dojem, že na pokoji k vážnějším konfliktům nedochází. Pokojové klima může být za určitých podmínek negativně ovlivněno tzv. ponorkovou nemocí, která vzniká vlivem častého trávení času s několika dalšími lidmi v omezeném prostoru.

Další část analýzy se zaměřila na vztahový kontext identity. Hlavním úkolem bylo odhalit, jakých charakteristik si respondent na svých spolubydlících všimá a co to prozrazuje o něm samotném. Také bylo mou snahou posoudit míru a kvalitu a vzájemného ovlivnění. Výpovědi ukazují, že spolubydlíci byli nejčastěji hodnoceni z hlediska vztahových vazeb. V hodnocení se odrazil nejen vztah ke druhým lidem, včetně osoby respondenta, ale i důležitost vztahů jako takových. Důraz na vztahové vazby by mohl pravděpodobně souviset s vývojovým stadiem respondentů. Všichni respondenti jsou ve věku 19-26 let, jedná se tedy stadium mladé dospělosti. Úkolem této životní etapy je dosažení intimity jako hlubokého vztahu k další osobě (Erikson, 2002). Vztahy se tudíž logicky promítají i do hodnocení ostatních lidí v respondentově okolí.

Druhým kritériem pro hodnocení ostatních byly jejich vlastnosti. Respondenti ve většině případů uváděli vlastnosti pozitivní. Tyto vlastnosti nejspíš souvisejí se sociokulturními normami. Jedná se o vlastnosti, které ukazují, jaký by člověk v dané společnosti měl být. Prezентují jakýsi ideál. Sociokulturní normy má každý člověk do jisté míry zvnitřněné a stávají se součástí jeho hodnotového systému (Helus, 2003). Hodnocení druhých takovými vlastnostmi pak může mnohé prozradit o hodnotovém systému respondenta. Pozitivní vlastnosti spolubydlících, jež respondenti uváděli, by se daly rozdělit do několika kategorií: motivační vlastnosti, prosociální vlastnosti, charakterové vlastnosti a jiné užitečné vlastnosti. Nejčastěji byly jmenované vlastnosti motivační a prosociální. Motivační vlastnosti jsou takové charakteristiky jedince, které

souvisejí zejména se seberegulací a umožňují podávat dobré výkony. Respondenti si v této souvislosti hlavně všímali jedincovy schopnosti učit se a zvládat své povinnosti včas. Vlastnosti prosociální jsou pak takové charakteristiky, které usnadňují život ve společnosti a navazování kontaktů. Patří sem například dobré komunikační schopnosti. Charakterové vlastnosti jako třetí nejčastěji uváděné souvisí s mravním jednáním člověka. Respondenti zmiňovali poctivost, zásadovost a odvahu. Do kategorie jiné užitečné vlastnosti pak patří charakteristiky rozmanitého původu, které mají jednoho společného jmenovatele, usnadňují život svému nositeli (např. smysl pro humor). Naopak negativních vlastností se v hodnocení druhých mnoho neobjevilo. Jmenována byla například odlišná povaha. U respondentek se pak do hodnocení ostatních spolubydlících žen často promítla (ne)schopnost udržovat pořádek. Důraz na úklid by mohl souviset s tradičním společenským stereotypem, podle nějž hlavním úkolem ženy by měla být péče o domácnost. Velmi zajímavý je ovšem fakt, že se tento stereotyp podle výpovědí objevil napříč různými kulturami. Naopak muži při deskripci druhých tendence k pořádku neuváděli.

Většina studentů svůj vztah ke spolubydlícím označila jako pozitivní, vazby mezi spolubydlícími navzájem ale nejsou moc pevné. Pokud máme posoudit míru vzájemného vlivu, jeví se ovlivnění na straně cizinců jako mnohem větší než ovlivnění na straně Čechů. Češi díky svému zahraničnímu spolubydlícímu získali vlastně někoho, s kým mohli občas trávit svůj volný čas a věnovat se různým aktivitám. Jejich hodnotový systém a způsob jejich života neprodělal příliš velké změny. Na druhé straně zisky cizinců pramenící z těchto interpersonálních vztahů byly daleko významnější. Cizinci získali specifické dovednosti (např. se naučili česká slovíčka), dále díky spolubydlícímu často získali nové sociální kontakty s příslušníky majority a objevili například zajímavá místa. Tyto zisky jim pak umožnily snadněji se pohybovat v novém prostředí. Češi otevřeli cizincům potřebné dveře do světa majoritní společnosti.

Na závěr je potřeba ještě shrnout akulturační průběh a jeho specifika jako klíčovou část mé práce. Z výpovědí studentů lze usuzovat, že v současné době se všichni nacházejí v ustáleném stavu, na nové prostředí si zvykli a hodnotí ho spíše pozitivně. U zahraničních studentů měla předchozí stadia akulturačního procesu jako jsou líbánky, kulturní šok a akulturace odlišnou kvalitu. Jednotlivá stadia se lišila

zejména svou intenzitou. Jedna respondentka například prožívala velmi silně období líbánek, další ho prožívala méně výrazně a z výpovědi třetího zahraničního respondenta prožívání tohoto období není vůbec patrné. Stejně tak se lišilo prožívání kulturního šoku, jeden zahraniční student daný šok prý vůbec neprožíval, protože mu obě kultury připadají velmi podobné. Zbylé dvě respondentky připustily, že kulturní šok se dostavil ve školním prostředí, kdy se dostaly do intenzivnějšího kontaktu s češtinou. Školní prostředí obecně se jeví jako faktor významně ovlivňující akulturační průběh u zahraničních studentů. Studenti nemají jinou možnost, než si osvojit češtinu a aktivně ji užívat, pokud chtějí být ve škole úspěšní. Díky prostředí školy a jejím nárokům tak vlastně postupně vrůstají do nové kultury.

U českých studentů byl proces adaptace na nové prostředí díky absenci jazykové bariéry podstatně jednodušší a měl mnohem kratší trvání. Můžeme ale shledat některé podobné znaky jako u cizinců. I Češi při bližším kontaktu s novým prostředím zažívali fázi jakéhosi šoku. Oba čeští respondenti totiž pocházeli z menšího města, než je Praha a museli se vyrovnat s řadou odlišností. Dalším faktorem, který sehrál u Čechů významnou roli, byly předchozí zkušenosti se spolubydlením. Bohaté zkušenosti přispěly velkou měrou ke snížení stresu po příchodu do nového prostředí. Tento faktor pozitivně ovlivnil adaptaci na nové podmínky i u cizinců.

Výpovědi respondentů přinesly dále důkaz o existenci tzv. před-adaptační fáze. Před-adaptace jako mnou stanovený termín označuje postupné přivýkání na nové prostředí ještě před samotným příchodem do něj. U Čechů se tato v podstatě nulová fáze adaptačního procesu projevovala tím, že jezdili do Prahy navštěvovat své známé, ještě předtím než se přestěhovali na studentskou kolej a začali zde studovat. Tyto návštěvy naskytly možnost seznamovat se postupně s odlišnostmi tohoto prostředí. U cizinců měla před-adaptace trochu jinou podobu. Předtím než se přestěhovali na studentskou kolej v Praze, navštěvovali roční jazykovou přípravu v jiném českém městě, kde byli i ubytováni (ovšem s příslušníky stejné kultury). Přesto měli možnost aspoň občas se setkávat s Čechy a zvykat si na kulturní odlišnosti. Ukázalo se, že proces před-adaptace bývá ovlivněn, stejně jako průběh akulturace jako takové, několika faktory. Tyto faktory vychází přímo z prostředí (např. povaha většinové společnosti) nebo se týkají samotného jedince a jeho dispozic (např. předchozí zkušenosti).

Analýza převažující akulturační strategie ze strany jednotlivce odhalila, že nejčastěji volenou strategií byla integrace. Pro zahraniční studenty se kultura hostitelské země jeví jako důležitá, na druhé straně se ale úplně nechtějí vzdát své kultury původní. Pokud se zaměříme na akulturační strategie ze strany společnosti, můžeme hovořit o znacích multikulturalismu. Společnosti preferující tuto strategii jsou dle zahraničních výzkumů tolerantní k odlišnostem a vyznačují se nízkou mírou předsudků vůči příslušníkům minority. Pokud se na situaci podíváme ze strany cizinců, společnost jim vlastně umožňuje zachování jejich původní kultury a přijetí kultury nové, zjednodušeně řečeno společnost jim umožňuje integraci. Z výpovědí zahraničních i českých studentů je tolerance k odlišnostem dokládající multikulturalismus patrná. Nyní nastal čas srovnání dosažených výsledků s výchozí zahraniční studií.

4.2 Komparativní studie akulturačního stresu

Studii, která má velmi blízko k mému tématu od J. W. Berryho (1987), jsem nastínila už v teoretické části (kapitola 2.2.3). Tato studie mapovala míru stresu u různých typů akulturačních skupin na území Kanady. Výzkum prokázal vliv demografických faktorů v souvislosti s prožívaným napětím. Podle Berryho (ibid.) větší míru stresu vykazují ženy než muži a vzdělání se jeví jako prediktor nízkého napětí. Proč vykazují ženy větší míru stresu než opačné pohlaví, ale autor nevysvětluje. I v mém vlastním výzkumu se prokázala větší míra stresu u žen než u mužů, což dokládá fakt, že ženy stadium kulturního šoku prožívaly s mnohem větší intenzitou než muži. V této souvislosti nabízím na základě analýzy rozhovorů dvě možná vysvětlení. Za prvé ženy se podle výpovědí jeví jako mnohem více zaměřené na detail než muži, tím pádem si dělaly starosti s mnohem více věcmi, a když přicházely do nového prostředí, byla pro ně situace více zatěžující. To, že si ženy dělaly starosti s mnohem více věcmi, může pravděpodobně odrážet kulturní vzorce zodpovědnosti. Jinak řečeno, co společnost očekává od ženy a muže, za co jsou podle ní odpovědní. V naší kultuře je žena zodpovědná za chod domácnosti, za péči o děti a také za svou práci. Oproti tomu muž má zodpovědnost hlavně za svou práci, další úkoly mu přiděluje žena. Toto téma podrobněji vykresluje výzkumná práce Ireny Smetáčkové (2010) zabývající se představami dospívajících chlapců a dívek ohledně své budoucnosti. Z výpovědí dívek

byla patrná snaha skloubit péči o rodinu s pracovním uplatněním. Naopak výpovědi chlapců byly převážně orientovány na sféru práce. Sfěře rodinného života byl věnován podstatně menší prostor a rodina byla v očích chlapců spojována převážně s příjemnými zážitky, ne s povinnostmi. Za druhé z mých rozhovorů vyplynulo, že ženy měly mnohem větší potřebu vzájemných interakcí se spolubydlíci než muži, protože potřebovaly s někým sdílet své zážitky a důležité věci. Pokud se ale ženě od spolubydlících nedostává adekvátní zpětné vazby, například spolubydlící s ní nechťejí trávit čas a povídat si, bylo to pro ženy v našem výzkumu stresující. Naopak muži tak velkou potřebu interakce neměli. To dokládá výpověď jednoho respondenta, který v ní přiznal, že on i jeho spolubydlící si žijí spíše vlastním životem, a kdyby to tak nebylo, přišlo by mu to velmi zvláštní. O vzájemných interakcích bylo podrobněji pojednáno v oddílu 3.6.2.

Berry (1987) také ve své studii odhalil vzdělání jako prediktor nízkého napětí a tvrdil, že je to dáno tím, že vzdělaní lidé mají více kontaktů a dokážou na adaptaci v novém prostředí pohlížet jako na výzvu. Důležitost sociálních kontaktů pro usnadnění adaptačního procesu prokázala i moje studie s vysokoškoláky. Například jeden z respondentů vypověděl, že jedním z důvodů proč odešel do Prahy, byli kamarádi, kteří zde také studovali. Berry (ibid.) ve své studii dává ještě do souvislosti míru prožívaného akulturačního stresu se zvolenou akulturační strategií na straně jedince a strategií ze strany společnosti (zde hovoří o povaze většinové společnosti). Z rozhovorů, které jsem realizovala, vyplynula integrace jako převažující strategie ze strany jedince a úsilí o multikulturalismus jako strategie ze strany majoritní společnosti. Tyto dvě strategie by se podle zahraničního výzkumu měly pojít s nižší mírou akulturačního stresu než jiné strategie a s nižší mírou psychosomatických potíží u adaptujícího se jedince. Zda se u jedince objeví psychosomatické potíže a do jaké míry, záleží také na typu akulturační skupiny. V tomto případě je rozhodující dobrovolnost migrace a dlouhodobost/krátkodobost kontaktu s příslušníky majority. Nejméně problémů by měli mít cizinci, kteří se rozhodli pro migraci dobrovolně a s příslušníky většinové společnosti jsou v dlouhodobém kontaktu (např. se trvale usadili). Tato charakteristika se týká i mých respondentů.

Z informací, které zde byly doposud uvedené lze usoudit, že míra akulturačního stresu u mých respondentů by se měla pohybovat na nízké úrovni, protože splňují dané charakteristiky popsané zahraničním autorem. Výpovědi respondentů skutečně hovoří ve prospěch tohoto tvrzení. Studenti se v současné době nacházejí v ustáleném stavu, a když se měli rozpomenout na to, jak prožívali příchod do nového prostředí a jak se s touto situací vyrovnali, v jejich výpovědích se výrazně negativní zážitky, které by dokládaly přítomnost stresu, neobjevily. Určitý stres se do jisté míry pravděpodobně u většiny projevil, ale nepřekročil únosnou mez a nevedl k vážným psychosomatickým problémům. Z mé vlastní studie pak vyplynuly další prediktory nízkého napětí: fáze před-adaptace a předchozí zkušenosti se spolubydlením. Tyto jevy jsou podrobně charakterizovány v kapitolách 3.6.1 a 3.6.2.

5. Závěr

Moje práce si kladla za cíl přinést více informací o průběhu a specifikách akulturačního procesu u vysokoškolských studentů z jiných evropských zemí, kteří jsou vystaveni dlouhodobému kontaktu s příslušníky majoritní společnosti. Věřím, že tento cíl se podařilo naplnit, jak je patrné z výsledků uvedených v předchozí části. Hlavním přínosem této práce je široký záběr témat, která mají jednoho společného jmenovatele, týkají se soužití Čecha a cizince. Výzkum nejprve poodhalil výchozí situaci respondentů, která ovlivnila výběr nového prostředí. Hlavním důvodem pro změnu stávajícího prostředí v mém výzkumu bylo studium, na druhém místě pak sociální faktory (iniciativa blízké osoby, sociální kontakty). Dále má práce důkladně zmapovala současnou situaci respondenta týkající se zejména spolubydlení a volnočasových aktivit. Výpovědi respondentů dokládají převažující tendenci trávit svůj volný čas odděleně, přesto existují některé společné rituály spolubydlících, jako je např. návštěva oblíbených podniků. Péče o společné prostory také probíhá individuálně a objevuje se snaha vymezit si svůj osobní prostor (teritorialita). Teritorialita jako aspekt neverbální komunikace má díky své kulturní specifičnosti potenciál stát se zdrojem nedorozumění a vzájemných konfliktů mezi příslušníky odlišných kultur. Jako další potenciální příčiny konfliktů mezi spolubydlícími v mém výzkumu fungovaly odlišné denní režimy a odlišné hygienické návyky. V očích respondentů k vážným konfliktům v rámci pokojů nedochází. Konflikty se týkají převážně provozních záležitostí.

Moje práce přinesla vhled i do oblasti identity. Výpovědi studentů dokládají, že osobnosti jejich spolubydlících se určitým způsobem promítly do jejich identity. Mnohem větší míra ovlivnění je podle mého výzkumu však patrná na straně cizinců. Zahraniční studenti získali díky dlouhodobému kontaktu s příslušníky majority nové dovednosti (např. se naučili slova cizího jazyka), získali určité kontakty atp. Češi tak otevřeli svým kolegům dveře do většinové společnosti a usnadnili jim život v novém prostředí. Poslední velmi důležitou oblastí mé práce byla akulturace. Výzkum odhalil specifický průběh akulturace u zahraničních studentů. Jednotlivá stadia akulturace jako jsou líbáňky, kulturní šok a akulturace se napříč respondenty lišila svým trváním i svou intenzitou. Významným faktorem, který facilitoval průběh akulturace u cizinců, bylo české školní prostředí. Respondenti se v současné době nacházejí v ustáleném stadiu a na nové prostředí si zvykli. U českých studentů byla adaptace na nové prostředí

podstatně jednodušší, přesto můžeme najít určité podobnosti se zahraničními studenty, například prožívání jakéhosi šoku po příchodu do nového prostředí. V souvislosti s akulturací se můj výzkum zabýval také akulturačními strategiemi ze strany jedince a ze strany společnosti. Převažující strategií ze strany jedince byla integrace. Na straně většinové společnosti lze vysledovat úsilí o multikulturalismus.

Získané poznatky navazují na zahraniční výzkumy. Zejména jde o výzkum J. W. Berryho (1987) a jeho Komparativní studii akulturačního stresu. Berry (ibid.) v této studii určil faktory, které ovlivňují míru prožívaného stresu po příchodu do nového prostředí. Jedná se o předchozí zkušenosti jedince, množství stresorů, povaha většinové společnosti a určité charakteristiky jedince: věk, pohlaví, osobnostní dispozic... I můj vlastní výzkum poukázal na důležitost předchozích zkušeností jedince a vliv určitých charakteristik. Zejména se prokázala odlišná míra stresu mezi pohlavími. Ženy vykazovaly větší míru stresu než muži, což přisuzuji jejich většímu smyslu pro detail. Více informací je možné najít v předchozí kapitole 4.2. Můj vlastní výzkum také odkryl několik zajímavých témat. Můžeme jmenovat například existenci před-adaptačního stadia, úlohu alkoholu jako socializačního faktoru či důraz na schopnost udržovat pořádek při hodnocení spolubydlících u žen.

Věřím, že tato práce poslouží jako inspirace k realizaci dalších výzkumů týkajících se akulturace, nebo výzkumů, které se věnují spolubydlení jako specifickému druhu lidského soužití. Při vlastní analýze dat jsem odhalila několik témat, která by stála za důkladné probádání širěji pojatým výzkumem. Prvním takovým tématem je výchozí situace migranta. Můj vlastní výzkum se zaměřoval zejména na současnou situaci a tou výchozí se zabýval jen okrajově. Pochopení důvodů migrace a důvodů, které ovlivnily volbu cílové země, je ale důležité pro poznání jedincovy motivace začlenit se do většinové společnosti, proto by téma stálo za větší pozornost. Dalším významným tématem je teritorialita. Má vlastní studie ukázala, že tento fenomén významně ovlivňuje soužití příslušníků dvou odlišných kultur, nicméně není jasné, z čeho daná teritorialita pramení. Silná tendence vymezit si svůj vlastní prostor by mohla pocházet z nejistoty v novém prostředí a obav z kontaktu. Z tohoto důvodu navrhuji iniciovat výzkum, který bude zaměřený jen na soužití Čechů s Čechy, aby se odhalilo, zda je teritorialita daná odlišností kultur, anebo zde hrají roli jiné faktory. Výzkum mapující

soužití Čechů s Čechy by také mohl přinést další informace o společných rituálech spolubydlících. Výpovědi respondentů v mém vlastním výzkumu poukázaly na fakt, že péče o společně obývané prostory probíhá spíše individuálně a společných rituálů celkově v rámci pokojů mnoho nenajdeme. Přinesl by výzkum jen s českými respondenty odlišné výsledky? Rozhodující může také být (ne)možnost zvolit si svoje spolubydlící. Jak jsem uvedla, většina mých respondentů takovou možnost neměla a spolubydlící jim byli náhodně přiděleni. Prokázala by se u respondentů, kteří měli naopak možnost si své spolubydlící vybrat, existence většího množství společných rituálů a jiných sdílených aktivit? I tato problematika by mohla být další studií prozkoumána a přispět k porozumění každodenní reality vysokoškolských studentů. Vhodnou výzkumnou metodou pro další studii by mohl být polostrukturovaný rozhovor doplněný o pozorování vzájemných interakcí mezi spolubydlícími. Další informace v souvislosti s teritorialitou by pak mohl přinést popis (a následná analýza) obytných prostor studentů.

6 Seznam zdrojů

ALLPORT, Gordon Willard. *The nature of prejudice*. Cambridge: Addison-Wesley, 1954.

BERRY, John W. a kol. Comparative Studies of Acculturative Stress. *International Migration Review*. 1987, **21**(3), 491-511.

BERRY, John W. a kol. *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

BERRY, John W. Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*. 1997, **46**(1), 5-68.

BERRY, John W. a kol. Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*. 2006, **55**(3), 303-332.

BERRY, John W. a kol. *Immigrant Youth in Cultural Transition: Acculturation, Identity and Adaptation Across National Contexts*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2008.

BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Kdo jsem a kam patřím?: Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis, 2005. ISBN 80-902785-8-2.

BLAŽEJOVSKÁ, Markéta. *Praktické problémy s integrací v České republice*. Brno, 2012. FSS Masarykova univerzita.

BOCHNER, S., N. HUTNIK a A. FURNHAM. The Friendship Patterns of Overseas and Host Students in an Oxford Student Residence. *The Journal of Social Psychology*. 1985, **125**(6), 689-694.

BROUČEK, Stanislav a kol. Základní pojmy etnické teorie. *Český lid*. 1991, **78**(4), 237-257. ISSN 0009-0794.

- EAGLETON, Terry. *Idea kultury*. Brno: Host, 2000. ISBN 80-7294-026-0.
- ERIKSON, Erik H. *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8.
- ERLANDSON, Karen. Stay Out of My Space!: Territoriality and Nonverbal Immediacy as Predictors of Rommate Satisfaction. *The Journal of College and University Student Housing*. 2012, **38**(2), 46-60.
- GILLERNOVÁ, Ilona a Jiří BURIÁNEK. *Základy psychologie sociologie: Základy společenských věd*. 3. vydání. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-749-9.
- HALL, Edward T. *The Hidden Dimension*. New York: Anchor Books, 1966. ISBN 0-385-08476-5.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. 7. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0534-0.
- HELUS, Zdeněk. *Psychologie pro střední školy*. 3. vydání. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-876-2.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 4. vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-86131-70-X.
- CHIRKOV, Valery. Summary of the criticism and of the potential ways to improve acculturation psychology. *International Journal of Intercultural Relations*. 2009, **33**, 177-180.
- INKELES, Axel a David LEVINSON. National character: The study of modal personality and sociocultural systems. In HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. Praha: Linde, 2007. ISBN 80-86131-70-X.

- JOSSELSOHN, Ruthellen. Ego development in adolescence. In VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- LINHART, Jiří, Alena VODÁKOVÁ a Miloslav PETRUSEK. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3
- MALÁ, Lenka a Lenka ŠULOVÁ. Význam rodiny v procesu akulturace. *Československá psychologie*. 2017, 61(2), 156-167.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- PISCOVÁ, Magdalena a kol. *Aspekty národnej identity a národná identita v strednej Európe*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 1997.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-280-5.
- SMETÁČKOVÁ, Irena. Běžný den v životě žen a mužů: Představy dívek a chlapců o vlastní budoucnosti. *Studia paedagogica*. 2010, 15(1), 107-124.
- SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-929-1.
- STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.

7 Přílohy

7.1 Rozhovory

7.1.1 Rozhovor č. 1

Pohlaví: žena

Věk: 24 let

Země původu: Rusko

Studijní obor: Mezinárodní vztahy

1) Příchod do ČR a adaptace na prostředí

T: Jak dlouho už žiješ v ČR?

R: 7let.

T: Co bylo hlavním důvodem pro odchod z tvé rodné země?

R: Tak to je trochu komplikovanější, protože já jsem proto nedělala skoro nic a spíš to byla iniciativa tatínka. On se mě akorát zeptal, jestli chci, anebo ne a mě to připadalo jako zajímavá možnost, a tak jsem to odsouhlasila. Tím pádem tatínek zařídil všechno ostatní, zařídil ty přípravovací kurzy a já jsem sem přijela. Během toho, jak probíhal ten proces podání víza atd. a těch dokumentů a všeho okolo, tak já jsem ještě podala přihlášky u nás do Ruska a dělala jsem maturitu atd. a byla jsem strašně zklamaná z toho systému... třeba já jsem ukončila s vyznamenáním a měla jsem slušné body, protože my máme maturitu na body. No a pak jak jsem dělala ty přijímačky, tak přede mnou byli lidi s menším skórem s tím, že podepsali u lékaře potvrzení s tím, že jsou nemocní, nebo já nevím co, ale většinou se to dělo fiktivně. Tím pádem já se prostě nedostala nikam, kde by za to platil stát a ne já. Byla jsem znechucená tím systémem. Když to vyšlo, byla jsem ráda.

T: Proč se cílovou zemí stala právě ČR?

R: To je taky náhoda bych spíš řekla, protože v podstatě celá situace byla taková, že tatínek jednou přišel domů a říkal, že dneska mluvil se svou kolegyní, která mu povídala o tom, že chce poslat svého syna studovat do zahraničí, do Česka, a nějak prostě tím vzniklo to Česko.

T: Představ si situaci, že ses právě přestěhovala do Prahy a zkus si vzpomenout, jaké byly tvé první dojmy z nového prostředí a z lidí v něm.

R: Úžasný...to bylo neskutečný. Už jak jsem byla v letadle a koukala z okna, prostě vidíš ten obrovský rozdíl mezi tím, že u nás je to šedivý, hnědý a tady letiš a ty pole jsou zelený, žlutý, všechno upravené. Pak jsme vyjeli z toho letiště...cesty, všude rovné silnice, krásná auta a do teď si vzpomínám na takový zážitek, že jak jsem přijela a jenom se tak rozhlédla kolem sebe, jedna z prvních myšlenek byla, tady jsou moc pěkní kluci. Hodně se mi to líbilo...prostě že se o sebe staraj a že vypadaj trochu líp. Hodně to na mě působilo. Pak třeba ta dlažba hodně na mě působila, protože vlastně jeden z pánů z těch kurzů nás vyzvedl na letišti a odvezl na kolej a ta cesta...projížděli jsme kousek městem a já jsem byla úplně v šoku, to bylo nádherný...prostě, wau.

T: Změnilo se nějak vnímání tohoto prostředí, když sis na něj zvykla? Popiš, jak toto prostředí a lidi v něm vnímáš dnes.

R: První rok pro mě všechno bylo nový a moc se mi to líbilo. Pak jsem začala vnímat do větších detailů, třeba hodně jsme začali vnímat to, že všude jsou ty grafity na těch domech, což nás trochu mrzelo, protože nějaký pěkný starý dům a celý popsaný. Trošku jsem začala víc vnímat tu špínu, ale celkově bych řekla, jako takhle upřímně... první rok jsme se celý museli smát, protože čeština pro člověka, který nikdy

česky nevěděl a neslyšel a byl s češtinou hodně v kontaktu, tak názvy zněly strašně vtipně. My jsme takhle jeli tramvají a furt jsme se chechtali, protože jsme četli ty nadpisy a nám to všechno připadalo strašně vtipné. Takže tak nějak no. A jinak třeba ještě takový zážitek, že všude se všichni navzájem pozdravují, přejí si krásný den, prostě měj se a něco takového. To u nás moc neexistuje. Nebo existuje, nevím, ale prostě tohle jsem si tady já všimla. No a hlavně, že ten první rok jsem se bavila jen s ruský mluvícími lidmi, protože s Čechy jsem nebyla vůbec skoro v kontaktu, až na naše vyučující, lektorky češtiny, což byly Češky, ale více méně jsme se bavili mezi sebou, takže poprvé přímo do kontaktu s Čechy jsem se dostala, až když jsem dostala na vysokou (pozn. 3 roky Bc. studia v jednom západočeském městě, poté studium v Praze) a tam už ten kontakt byl jiný, S tím, že na začátku, jsem našla lidi, kteří byli taky ruský mluvící, tak jsem se nejdřív bavila s nimi. Ale během času se to nějak rozjelo a hlavně velký přínos na konci studia byl tím, že jsem se přestěhovala na nový byt a tam byla jedna, se kterou jsme se hodně skamarádily, a ona mě začala brát sebou za kamarády do hospody atd., prostě trávil jsme spolu čas a tím jsem se začala teprve nějak objevovat mezi Čechy.

T: Jak ses naučila češtinu a jak dlouho ti to trvalo?

R: Začátek byl takový, že jsme začali chodit na ty kurzy s tím, že to bylo absolutní ponoření, protože my jsme přišli do třídy poprvé a hned na nás spustila čeština. Vůbec jsme ničemu nerozuměly. Domlouvali jsme se rukama a nohama a právě to, že jsme neměli na výběr...ověřilo se v praxi, že to je ten nejlepší způsob, jak se naučit jazyk, prostě ponořit se do toho úplně komplet a nejlíp to šlo až na vysoké, protože tam už vůbec nemáš na výběr...přijdeš na přednášku, posloucháš, píšeš poznámky, pak píšeš práce, všechno v češtině, všechno musíš více méně udělat sám, čteš knížky. Doteď mám knížky, ve kterých ob slovo mám překlady. No a hodně mě pomohlo...rok jsem žila tady v Praze a mluvila jsem s ruský mluvícíma holkama a pak jsem začala bydlet právě s Češkama (pozn. během Bc. Studia). Přímo jsem s nima nekamarádila, ale ty domácí záležitosti jsme musely nějak řešit. Tady jsem cvičila češtinu a pak ve škole. Tehdy jsem ještě měla ruský mluvící kamarády, takže to ještě nebyl plný proud, abych měla češtinu a nic jiného, ale více méně kolem mě byli Češi a občas jsem musela něco zařizovat atd. A právě ten poslední rok na bakaláři, jak jsem se seznámila s tou holkou a ona mě začala brát do hospody atd... zní to možná vtipně, ale pivo bylo pro mě hodně socializující faktor. Protože já jsem taková perfekcionistka a já se bála otevřít pusku, abych neřekla nějakou chybu, nějakou blbost, prostě chtěla jsem všechno mít ideální, ale nešlo mi to a bála jsem se, jestli to říkám správně anebo ne. No a prostě u toho piva se nějak ten jazyk rozváže, začneš mluvit a je ti úplně jedno, co mluvíš a jak mluvíš, prostě máš něco a chceš to říct. Já si myslím, že od tohoto období jsem se přestala bát mluvit a už to šlo rychleji a lépe a s tím, že ta škola tomu taky hodně dala, protože jsem musela nějak rozumět těm přednáškám, nějak skládat zkoušky, napsat bakalářku, všechno v cizím jazyce...kurzy mi dal vlastně základ gramatiky a pak už dál bylo všechno o odposlechu...první rok jsem navštěvovala hlavně ty kurzy a pak už jsem to zvládala sama a učila jsem se od okolí. Kurzy mi daly základ veškeré gramatiky a pak už všechno bylo o odposlechu.

2) Spolubydlení

T: Jak dlouho už bydlíš na této koleji?

R: 3 roky.

T: Je tohle tvá první zkušenost se spolubydlením, nebo si už zažila podobnou situaci předtím? O tom si vlastně mluvila, ale můžeš to ještě shrnout

R: Celou tu dobu, co jsem tady, vlastně žiju s někým...

T: Kolik máš celkem spolubydlících?

R: Mám 3 spolubydlící na pokoji, s tím že jedna se tam skoro vůbec neobjevovala, málokdy a další dvě tam byly stále a teďka jsem sama, ale ne na dlouho, protože teď se stěhuji ještě.

T: Můžeš mi něco říct o svých spolubydlících? Co studují, vzhled, jejich vlastnosti, prostě cokoliv, co tě o nich napadne.

R: Jedna spolubydlící, Oksana, se kterou jsme žily 2 roky, tak ta je naprosto úžasná holka. Ona je z Ukrajiny, takže jsme se spolu bavily rusky, s tím že ona už má české občanství, mluví česky perfektně. Je velmi pozitivní, velmi tvůrčí, protože ona fotí, má milion příbuzných a se všemi je v kontaktu, se všemi si rozumí a má s nimi úžasný vztah. Pak Verča, ta je Češka. Je taková strašná perfekcionista a prostě furt uklízela, ale je taky moc dobrá, je strašně hodná. Jak se vracela třeba po nějakém večírku, tak se ráno vzbudím, na stole vidím papírek a nějaký koblížek a je to pro tebe nasnídej se a měj krásný den, což si myslím, že je úžasný. Je hodná a starostlivá, prostě hodně se stará o lidi, občas zbytečně, ale má takovou povahu. A ta Pája, která tam moc nebyla je taková ještě teenagerka, čerstvě po střední, je taková módnice, furt nějaké nové hadry, ale hodně příjemná...ona je možná nejzajímavější, ona byla tichá, ale když začala vyprávět historky z jejího života, člověk na to koukal, jaké bláznivé situace zažila, je taková docela drsná. Oksana studuje jazyky, nevím, co konkrétně, nikdy jsem si to nezapamatovala. Ta Verča studuje nějakou soukromou školu, cestovní ruch nebo něco takového. A ta Pája ta studovala sociální vědy, nedokážu říct přesně co.

T: Jak probíhalo první setkání mezi tebou a tvými současnými spolubydlícími?

R: Na Oksanu si vzpomínám, protože ta přišla do pokoje a prostě hej. Já jdu za ní a podávám ji ruku...ahoj já jsem Oksana, jó ty jsi ta Oksana, já jsem taky Oksana. Já úplně, cože, taková koncentrace Oksan na pokoji. Prostě docela dobře proběhlo to seznámení mezi náma. S Verčou si nepamatuju, jak jsme se seznámily, s Pájou taky ne, ale vždycky to šlo dobře v pohodě, ale s tou Oksan si na to vzpomínám, protože jako docela náhoda.

T: Asi byla hodně energická, že?

R: Ano, ona je hodně energická, taková pozitivní, otevřená.

3) Chod společné domácnosti

T: Máte se spolubydlícími nějak rozděleny povinnosti týkající se péče o domácnost (např. někdo z vás vaří, někdo z vás uklízí...) nebo děláte všichni všechno?

R: Víceméně každý se stará o svoje věci. S tím že uklízely jsme takovým způsobem, že zkus to dneska ty a příště ta další, ale že bychom na to měly nějaký plán, že každý týden další musí uklízet, to jsme neměly. Spíš to bylo takový hodně podle toho, jak to vypadalo a podle toho, kdo měl čas a náladu. Moc se to u nás nehrotilo. Když jsem občas já přišla domů a viděla jsem, že to už fakt nejde, tak jsem to prostě vzala a utřela. Nebylo to takový že, tady je špína, ale ty jsi na řadě, tak to udělej. Žádné konflikty ohledně toho jsme neměly nikdy.

T: A co se týká společného vaření?

R: Ne, každý sám pro sebe.

T: Nebylo to tak, že jedna z Vás by pozvala ostatní na jídlo nebo tak?

R: No to třeba jsme chodily spolu do jedné restaurace v blízkosti koleje a párkrát jsme si tam třeba dávaly pizzu na půl anebo se někam pozvat, ale že bychom společně vařily...Ono je to tak, že Oksana s Verčou párkrát vařily spolu, prostě dělaly nějaké pečivo, nebo nevím co, ale já se do toho nikdy nezapojovala, protože mě to nebaví. Anebo párkrát jsme vařily každá svoje, s tím, že jsme dělaly stejné jídlo, ale každá to měla úplně jiné. S tím, že jsme dělaly ze stejných surovin stejné jídlo a každá to měla naprosto jiný.

T: A co třeba nákupy potravin, taky každá sama anebo třeba společně, že třeba jedna z Vás poprosí tu druhou, jestli by jí něco nekoupila?

R: Ne, buď se to rozdělilo, že ta koupí to a ta koupí to. Nikdy jsme neměly společné nákupy, si myslím, možná párkrát, ale spíš jen výjimečně. Ale zas na druhou stranu ještě vzpomínám, což mně přijde strašně sympatický, že právě ta Verča měla velkou konvici a Oksana měla nějaký domácí čaj, který dovezla z Ukrajiny a daly to dohromady a jedna z nich řekla, chce někdo čaj a podělily se a já nevím, mě to přišlo strašně hezký takový domácí. Měly jsme takovou fakt dobrou atmosféru. Nemůžu si stěžovat vůbec na nic.

T: U nás na pokoji je třeba takový zvyk, že máme sdílené společné nádobí, existuje u vás sdílení některých věcí?

R: Neexistuje.

4) Trávení volného času

T: Popiš mi, jak u vás probíhá typický večer během pracovního týdne (když se vrátíte ze školy z práce a jste společně na pokoji).

R: No vypadá to víceméně tak...je několik možností, buď každý čumí do svého počítače a žádná komunikace neprobíhá, což se stává občas, anebo takhle jsme seděly u počítačů, čuměly prostě do obrazovky, ale zároveň, jsme se hodně bavily mezi sebou. Prostě každý něco vyprávěl, třeba jaký měl den, co všechno udělat, prostě nějaké ty plány, nějaké zážitky, nějaké problémy...víceméně o všem jsme nějak mluvily a nejvíc teda s tou Oksanou, protože jsme se bavily rusky a v ruštině je to všechno jiný, prostě my jsme si pořád dělaly srandu ze všeho anebo naopak se bavily hodně vážně, ale ne o věcech, které nás momentálně trápí, ale o věcech já nevím, je to těžko popsatelné. Anebo s tou Verčou hodně chodíme třeba ven a znám už skoro všechny její kamarády a tak. Takže jako úplně v pohodě.

T: Odjíždíš ty nebo spolubydlící na víkend pryč, nebo zůstáváte na koleji? Pokud zůstáváte, jak trávíte čas?

R: No během víkendu právě Oksana, Verča často zůstávaly, nejezdily moc často domů...jak jsem žila v západních Čechách, bylo to naprosto ideální, protože sice jsem žila ještě s dvěma holkama na pokoji, ale ony vždycky v půlce týdne odjížděly domů a vracely se prostě v pondělí a takhle to bylo naprosto dokonalý. Prostě nežila jsem sama, ale zároveň, mohla jsem si odpočinout od nich a udělat si pro sebe nějaké soukromí. Ale tady, jak dlouho byly tam, cítila jsem napětí ve vzduchu, protože každý potřeboval svoje soukromí a ono už to prostě nešlo. Třeba někdo se potřeboval učit, někdo šel spát a někdo ještě potřeboval psát na počítači, takže jakoby občas tam napětí bylo, ale nijak to neovlivnilo naše vztahy, vždycky to prostě nějak dopadlo dobře. Jedna ještě pracovala o víkendu, druhá měla taky nějaké svoje věci o víkendu přes den, jako párkrát jsme byly třeba někde venku. Nějakou tradici, že bychom o víkendu spolu něco dělaly, jsme neměly, spíš to bylo náhodně, když se našel čas.

T: Máš se spolubydlícími nějaké společné rituály? (např. sledování filmů každou středu apod.)

R: Ne, já to strašně nemám ráda, když někdo...ony párkrát zkoušely koukat na nějaký film, ale mě třeba to nezajímalo, neměla jsem o to zájem a strašně mě to rušilo, protože ony to pustily nahlas, hodně nahlas a tebe to pak ruší. Ale občas jsme třeba pouštěly nějakou hudbu a bláznily jsme u toho, třeba jsme natáčely videa, zpívaly, tančily...takže, ne že by to byl nějaký rituál, ale stávalo se to občas, ale nemůžu říct, že bychom měly nějaký společný rituál.

T: Trávíš společně se spolubydlícími volný čas i mimo prostory koleje? Pokud ano, kam spolu obvykle chodíte a jakým aktivitám se věnujete?

R: Věnujeme se pivu a chodíme třeba do jedné restaurace v blízkosti koleje, přes den na oběd, nebo večer na nějaké jídlo anebo večery hodně chodíme na pívko, což s Oksanou znamená jmeně na pívko a Verčou zlít se totálně.

T: Ty jsi zmínila, že znáš už i Terky kamarády, takže chodíte někdy do hospůdky společně?

R: Ano, přesně tak. Oblíbenou hospůdku nemáme, ale říkám, často jsme chodily třeba do té restaurace. Jako takhle, můžu ještě říct že, ze všech lidí, které máme na koleji, tak právě s těma dvěma holkama jsem trávila nejvíc času a třeba i když spočítám, kolik času jsem byla s někým jiným venku. Ony jsou u mě na první pozici. Prostě když jsem šla ven, bylo to tak, že první volba byly právě ty holky. Když se mi chtělo, věděla jsem, že nejdřív se půjdu zeptat jich, jestli taky nechtějí třeba někam jít.

T: Čemu se ty osobně nejraději věnuješ ve volném čase?

R: Ležím a koukám do počítače a dělám nějaké blbosti a odpočívám anebo mám koníček, že jezdím hrát na klavír anebo jdu na procházku, hodně to mám ráda. Vezmu si něco, třeba svou oblíbenou knížku, a jdu do kavárny a tím třeba udělám tu procházku, pak třeba tam sedím nějakou dobu a poté zas jdu a udělám zase nějakou procházku. Vždycky si na cestu vezmu sluchátka a pustím si nějakou hudbu. Já nevím, já to úplně zbožňuju, prostě ten čas jen sama pro sebe, koukám na tu večerní Prahu, poslouchám ty písničky, které se mi líbí, nádherná.

5) Vztah ke spolubydlícím

T: Mají spolubydlící nějaké vlastnosti, které na nich obdivuješ? (vzhled, vnitřní charakteristika, dovednosti). Pokud ano, jaké?

R: Tak na Oksaně je obdivuhodná taková věc, že ona třeba strašně rychle chytá cizí jazyky, že třeba hodně času trávila na recepci s Etiopany a normálně s nimi mluvila občas etiopsky...naučila se od nich několik frází a strašně rychle to chytá. A ona hodně času trávila na recepci a strašně jednoduše se seznamuje s jakýmkoliv lidmi. Pokaždé, co tam šla, tak potom přišla nahoru a říká, já jsem teď poznala někoho takového a takového a bavili jsme se tak a tak a naučila jsem se nová slova, ve škole se třeba učila azerbajdžánštinu, pak právě etiopštinu a takové jazyky, co nejsou moc rozšířené. Tohle na ní hodně obdivuju. Kdybychom šly ven já o ona, tak ona přijde a seznámí se po cestě, nevím s kolika lidmi a se všemi pokecá, pomůže jim. Prostě ji venku pořád někdo oslovoval, jestli mu nepomůže se někam dostat. Ona je tak otevřený a pozitivní člověk, že k sobě nějak přitahuje ty lidi a další věc, kterou na ní obdivuju je právě... tím, že ona strašně rychle chytá ty jazyky, tak poslouchá různé písničky v různých jazycích a dokáže párkrát poslechnout písničku a už začne zpívat v tom jazyce. U mě obdivuhodné tohle to a hodně dobře zpívá. Další obdivuhodná věc je, že ona hodně kamarádí s technologiema, různé aplikace má atd. a fotí, že prostě má svůj styl, hodně se mi to líbí, je to takový nestandardní a nejvíc obdivuju to, že ona nachází společnou řeč s každým. A vůbec není konfliktní, vůbec...prostě má úžasnou povahu v tomhle smyslu a hlavně nechápu, že se ona pokaždé dokáže s těmi lidmi o něčem bavit, mně by třeba vůbec nenapadlo, o čem bych se mohla s nimi tak dlouho bavit...No ta Verča, ta je také hustá. U ní je obdivuhodné to, jak ona se stará o ostatní, že prostě podle mě to dělá na škodu sebe, ale hodně jsem vzala od ní právě to, že já jsem takový egoista, víceméně jsem se vždycky zajímala sama o sebe a ostatní lidi mě nijak moc nezajímali. Nebo takhle...mám dobrý vztah k lidem, ale že bych sama od sebe pro ně chtěla něco udělat, tak mě by to ani nenapadlo, ale ona to dělá furt, třeba tím, jak mi nosila snídani, jsem z toho byla úplně hotová. Je to strašně hezký prostě od ní. No a tak jsem se od ní naučila právě to, že jsem se začala víc starat o ostatní, víc prostě dělat sama od sebe a tak. A ještě je obdivuhodné, jak má ráda uklid. Prostě ona uklízí furt, furt a furt a ještě je na ní obdivuhodné to, že ona se na té koleji snažila udělat nějaké pohodlí, třeba koupila nové polštářky, obložila tím postel, koupila milion krabiček, prostě aby to bylo hezký, nalepila třeba na zdi fotky. Našla fotky třeba s kamarády, vytiskla to, nalepila takhle na zdi. Prostě snažila se nějak zabydlet ten prostor. Což na rozdíl ode mě...já jsem tam přišla, jakoby nic se

nezměnilo. Mě to nezajímá, já nemám takovou potřebu. Tak tohle je na ní obdivuhodné a to taky od ní přebírám trošku. Co se týče toho úklidu. Prostě jak vidíš každý den, jak ten člověk vybere ty věci ze skříně, zas to složí...jak jsem to pak procházela, všechno bylo na svých místech, hezky udělaný. Třeba svíčky občas zapálila, prostě fakt dělala to pohodlí. Pak jsem začala to taky hodně přebírat, protože já jsem strašný bordelář a jak jsem přišla na pokoj a viděla jsem u ní uklizeno a u mě takovej ten bordel, tak jsem prostě šla a uklidila to. Mám teď větší pořádek ve skříních, častěji uklízím, dostala jsem chuť prostě kupovat takové ty věci k zabydlení toho prostoru a tak. Takže hodně odlišné holky, ale od každé jsem si něco vzala.

T: Existují naopak vlastnosti, které ti na spolubydlících vadí? Pokud ano, jaké?

R: Vlastnosti ne, ale spíš ne vždycky jsme dokázaly sladit svoje režimy. A na začátku v tom nebylo moc velký pochopení, že prostě někdo je unavený a chce spát a třeba já v tom mám hodně jakoby problém...pokud je aspoň malinkaté světlo, aspoň od mobilu, nebo je nějaký hluk, já prostě nemůžu usnout. Mně to strašně vadí, mě to strašně ruší. A s tím byl občas problém, protože holky, třeba ještě nechtěly jít spát a seděly u počítačů a ono to svítilo a ani pod dekou jsem se nemohla schovat a pod dekou je strašné vedro ještě ke všemu a pak jak ještě psaly něco na počítači, tak slyšíš ten hluk a to strašně vytáčí. Tak spíš jenom takový ty věci, ale jinak že by mě něco vadilo. Všechno, co mě vadilo, se týkalo vždycky jenom spánku., prostě buď jsem nemohla usnout, nebo ony strašně brzo vstávaly a tím rušily. A hlavně já potřebuju hodně spát, spánek je pro mě strašně důležitý, protože pokud nejsem vyspalá, tak na mě radši ani nekoukat, protože jakmile to zaregistruju, tak bude průšvih. Takže si myslím, že to je celý.

T: Zhodnotil/a by si vztah ke spolubydlícím spíše jako pozitivní/negativní? Proč?

R: Já bych to hodnotila jakoby, co se týče spolubydlení, tak asi 9 z 10. Jako já si fakt nemůžu na nic stěžovat. Já celou tu dobu, co bydlím na koleji, tak i ty holky, co se mnou bydlely předtím, byly naprosto úžasné, prostě ony byly takové, že se hodně učily. Měly takový přísný režim, že vstávaly ve stejnou hodinu, chodily spát pravidelně...jedna z nich ani neměla facebook, tak veškerý svůj čas věnovala studiu, ještě chodila na konzervatoř, fakt šikovná holka. Druhá psala diplomku třeba ještě 3 měsíce před odevzdáním, prostě dokázaly nedělat takové blbosti jako já, já to furt odkládám, ony se prostě postavily k věcem a udělaly to a to jsem taky na nich hodně obdivovala, hodně se mi to líbilo, protože jakmile jsem přišla na pokoj a ony třeba seděly a učily se, mně bylo blbý zapnout počítač, zapnout hru nebo nějaký film. Jako ony mě hodně motivovaly právě ve smyslu studia, ve smyslu seberegulace, nebo jak to říct. A byly společensky hodně aktivní, furt nějaké akce, měly prostě dobře naplánovaný život, prostě měly čas na všechno...měly čas na školu, kamarády, jezdily na festáky, ta další třeba našla sama sobě přes léto nějaké kurzy němčiny v Německu nebo nějakou školu letní. Obdivuhodné, že furt něco dělaly, furt. A to je právě další moje slabá stránka, protože já věci strašně odkládám, já potřebuju mít kolem sebe vzor, který by mě motivoval do toho. Tak to byly holky ještě předtím. Tady ty holky jako v tomhle tom smyslu byly trochu podobnější mě, protože v tomhle tom smyslu motivace moc nebyla...u tý Verči jsem ani jednou neviděla, jak se učí. Ale hodně je taková společenská a ta Oksana taky.

T: A ještě se doptám: myslíš si, že se tvoje spolubydlící taky naučily něco od tebe?

R: Nevim, já jsem se jich na to ptala několikrát a právě ta Verča říkala, že se naučila být taková víc soustředěná sama na sebe, na svoje zájmy a na svoje potřeby. A ta Oksana, já nevím, jestli se ode mě něco naučila, ale máme celou zeď polepenou papírkama, protože ona se rusky učila sama, a když jsme se bavily rusky, tak vždycky ona chtěla říct jako něco hezky rusky a vylezla z toho vždycky nějaká sranda, ona si to neuvědomila a znělo to strašně vtipně. Vždycky jsme to psaly na papírek, takové ty vtipy nebo situace, s tím že ona ty perličky měla často. Třeba nějaké slovo špatně vyslovila a to slovo pak mělo jiný význam.

7.1.2 Rozhovor č. 2

Pohlaví: žena

Věk: 20

Země původu: Rusko

Studijní obor: Angličtina-Ruština

1) Příchod do ČR a adaptace na prostředí

T: Jak dlouho už žiješ v ČR?

R: Od roku 2013, tak 3 roky, jojo 3 roky.

T: Co bylo hlavním důvodem pro odchod z Ruska do České republiky?

R: Nevim, prostě jsem nevěděla, na jakou univerzitu se mám hlásit v Rusku, měla jsem nějaký zmatek v hlavě a jeden kamarád, který už tady studoval, a který bydlel v té době v Česku, tak mě prostě říkal, že jako: hele je to tady dobrý, prostě to zkus, první rok budeš mít jenom ty kurzy češtiny, tak uvidíš, jestli je to dobrý a budeš mít ještě rok na rozhodnutí a tak, tak jako mně se to líbí a já ti to doporučuju. Jako s rodičema jsme to promluvili, jako rozhodli jsme se, že no jo dobře, tak to zkusíme a nějak jsem tady zůstala prostě. Tady se mi líbilo.

T: Představ si situaci, že ses právě přestěhoval/a do Prahy a zkus si vzpomenout, jaké byly tvé první dojmy z nového prostředí a z lidí v něm.

R: Tady na koleji myslíš?

T: Myslim, celkově, třeba v Praze, dojem z těch lidí, z toho prostředí. Klidně i dojem z lidí tady na koleji, víceméně, jak chceš to pojmut.

R: No jako po těch kurzech, i když jsem jako uměla česky, jako víceméně, bylo to určitě něco nového, jako takovej šok, protože ze začátku (pozn. v době jazykových kurzů) jsme bydleli na koleji s Rusama a Ukrajincema, tak jako prostě když potkávaš už ty Čechy, tak je to něco jiného, že musíš nějak jim porozumět a tak. Jako bylo to v pohodě, jenom jsem se bála, že něco říkám špatného anebo, že něčemu nerozumím, ale jinak jako super, prostě nové město, snažila jsem se to poznat, snažila jsem se někoho poznat na koleji, ale asi to byl takovej malej šok.

T: A potom s odstupem času, jak třeba vnímáš dneska to prostředí a ty lidi? Co je třeba na tom pozitivního a co negativního?

R: No, asi víc pozitivního, že prostě všichni jsou takoví vstřícní a jako otevřené, že nikdo ti neřekne prostě, seš špatnej proto a proto, všichni se snaží pochopit, co jsi za člověka a tak. No negativního nevím, jenom že občas někdo vzpomíná na ten 68. Rok a říkají, že: Rusové.... Hele, já za to nemůžu, že jo, co s tím. Jinak nic, všechno v pořádku, prostě lidi jsou dobrý, lidi jsou různé. Ale tady jako líbí se mi tady ty lidi i to, co mají v hlavě.

T: A co to prostředí, třeba ten kulturní život a tak?

R: No v Praze si myslím, že není s tím problém, že pořád jsou nějaký akce...nevím, výstavy, koncerty, všechno a mě to fakt baví, protože pocházím z malého města, takže to jsem moc neměla a tady mám všechno. Prostě nějaký svoje oblíbený kapely, přijíždí, tak jako můžu tam jít, něco nového vidět, nějaké nové lidi poznat, takže s tím problém není.

T: Jak ses naučila češtinu a jak dlouho ti to trvalo, jestli třeba řekneš něco o těch kurzech blíž a jestli ses učila třeba ještě jiným způsobem kromě těch kurzů?

R: No já jsem přijela do Čech a jako prostě nic jsem nevěděla v češtině, ani slovo, možná jenom ahoj. Takže jsem koukala jako, co to je český jazyk, co tam je. Takže nic jsem nevěděla, čekala na ty kurzy a ty kurzy jsem měla v jednom moravském městě. Jsou dobrý, měli jsme asi pět dní v týdnu tři hodiny a to bylo dobrý...myslim, že já jsem se to naučila, tak jako rok mně stačil, protože ruština a čeština jsou podobný, takže to bylo snadnější se to naučit, takže tak no.

T: A pak asi víceméně od okolí nebo...

R: No jako moc jsem s Čechama nemluvila, nebo jenom na facebooku mi něký lidi třeba psali. Jednou jsem šla prostě s někým klukem na procházku, takže to bylo jenom jednou. Proto když jsem přijela sem do Prahy a měla jsem seznamovák, tak to byl zase šok, protože jsem skoro ničemu nerozuměla. Protože to bylo rychlé a ten slang a všechno. Tak jsem tak jako, tý jo, co to je a pak jsem něk do toho vlezla.

T: Ptám se na to, protože kurzy jsou jedna věc, ale když pak v praxi člověk s někým mluví, tak je to o něčem jiným.

R: No, no, no právě. Ale když jsem přijela do Prahy, protože ta Morava, tam mluví víc jako spisovně. A pak jsem přijela sem a tady to jako druhej, hezkej...něco prostě jinýho, něká jiná slova, tak jsem trochu snažila se do toho něk zapojit a pochopit to a teď už jako v pohodě.

T: Musí asi člověk do toho tak jako spadnout...

R: No, určitě, jako je to lepší než třeba budeš se učit nějaký jazyk doma, bez toho prostředí prostě. Já si myslím, že to byl jeden z důvodů, proč jsem se to tak rychle naučila, protože jsem bydlela kolem prostě Čechů.

T: No jasně.

R: Že jdeš třeba do obchodu a tam musíš říkat Dobrý den, tohle, tohle, musíš to nějak pochopit. Třeba učitelé na nás taky mluvili jenom česky. My jsme měli jenom dva učitele. To byla jedna ženská a jeden pán. Pán mluvil jenom česky a občas, když jsme vůbec nerozuměli, tak mluvil anglicky a ta paní mluvila i rusky trochu, ale mluvili jsme česky a od začátku to bylo všechno v češtině. Takže prostě musíš to pochopit, jinak prostě...

T: Nutí to člověka.

R: Jo, jo, nutí to.

2) Spolubydlení

T: Jak dlouho už bydlíš na týchle koleji?

R: No, taky už třetí rok bude jako od října. No třetí rok prostě bydlím na stejným pokoji, na stejným patře.

T: Je tohle tvá první zkušenost se spolubydlením, nebo si už zažila podobnou situaci předtím?

R: No, když jsem bydlela na Moravě, říkám, jsme bydleli na koleji s Rusy a já jsem bydlela...my jsme měli pokoj pro dva lidi, takže bydlela jsem s holkou, s dvěma holkama, měnily se. Takže mám takovou zkušenost.

T: A vlastně současná situace. Kolik máš teď spolubydlících a jestli mi stručně něco o nich řekneš? Třeba co studujou a co tě o nich jako napadne, co ti utkví v paměti, když jde o toho člověka?

R: No, teďka mám třílůžkový pokoj, takže mám dvě holky, který bydlí se mnou. Jedna se jmenuje Lucka, druhá Terka. Terka studuje na lékařské fakultě, je v prvním ročníku. Lucka je ve třetáku a studuje něco

s ekonomikou, jako fakt si nepamatuju to přesně. A jako jsou v pohodě, jsou asi ty první holky, který se mnou dělají úklid, protože já tady bydlím už tři roky a když jsem tady bydlela první rok, tak ty holky, já jsem říkala, můžeme tady něco dělat, služby? Jo, jo jo, tak oni si tam jednou uklidili a nic. A pak druhý rok zas říkám: holky (už to byly jiné holky), nechcete třeba uklidit. Jo, jo, jo a zas nikdo nic nedělá. Tak já, ty jo, asi to musím dělat já. Ten rok konečně oni se spojily se mnou a chtějí to taky dělat, tak to dělají a je to dobrý. A jsou dobrý, takové prostě přátelské, jako nevím...jako doufám, že nekazíme jedna druhé to prostředí a všechno. Tak prostě sedíme a děláme každá, co chce, co potřebujeme, občas bavíme se a tak.

T: A nějaká zajímavost o nich, jestli má třeba náka z nich zajímavý koníček?

R: To já asi nevím. Já jenom vím, že Terka se narodila v Kolumbii, ale přestěhovali skoro hned do Čech, maminka je Češka, tak ona umí ještě španělsky, umí německy a ještě tančila a zpívala. Toho má hodně. No, Lucka, o ní moc nevím, ale viděla jsem, že čte hodně knížek v angličtině a tak, takže jako ty jo, ona to umí....

3) Chod společné domácnosti

T: Ty už jsi trochu načala ten úklid a mě právě zajímá, jak máte rozděleny ty povinnosti týkající se péče o domácnost? Jak u vás chodí ten úklid, jestli nějak společně vaříte...

R: No, společně nevaříme, to jsem asi s žádnýma holkama nedělala. Protože každý rok je někdo třeba vegetarián, nebo má rád něco jiného, tak to asi neděláme a úklid máme prostě každý týden a máme to rozdělený, že třeba první týden má Lucka, druhý Terka, třetí já. Pak zase Lucka, Terka, já, takže tak. No a třeba prach utírá každá sama pro sebe, že potřebuje.

T: A funguje vám to na dohodě, nebo máte vyloženě rozpis?

R: Ne, funguje to na dohodě. To je super. Přemýšlela jsem o tom, že bych udělala nějaký rozpis, ale jak vidím, že oni to dělají, tak proč. Oni si to pamatují.

4) Trávení volného času

T: Popiš mi, jak u vás probíhá typický večer během pracovního týdne. Když se vrátíte ze školy z práce a jste společně na pokoji. Jak vypadá ten večer, co třeba děláte?

R: No asi nějak nudně, protože každá dělá něco...Terka studuje hodně, protože jak má tu lékařskou, takže pořád něco píše, něco kouká na internetu, někdy ty... něco čte...přednášky všechno. Pořád něco píše, píše. A brzy už jde spát, tak jako moc nepopovídáme. S Luckou taky ne, ona taky něco dělá. Jako moc nemluvíme, prostě každá dělá, co potřebuje, někdy ty domácí úkoly a tak.

T: Maj toho asi hodně.

R: No asi jo, má toho hodně asi každý teď. My už jsme ve třetíku s Luckou a Terka má tu lékařskou, tak jako fakt je toho hodně.

T: A co víkendy, odjíždí spolubydlíci třeba pryč, a nebo zůstávají většinou na koleji? A když jo, co dělají během toho víkendu nebo vy všechny?

R: No, Lucka odjíždí každý týden v pátek, už odjíždí domů a Terka občas zůstává, občas ne. No a neděláme nic, prostě každá z nás má svůj volný čas. Já třeba odcházím na celý den někam, nebo jdu do práce a tak. Jako trochu si popovídáme třeba, jako jdeš z práce, jo, jo, už zase. Nebo ona má doučování, někoho doučuje, tak já se ji taky ptám. Jako co, jak to a tak. Nebo já přijdu domů a už spím a tak, nebo ona přijde ráno a já taky spím. Takže moc taky nemluvíme.

T: Hmm, docela se asi mýjíte, že?

T: Máš se spolubydlíci nějaké společné rituály? Třeba sledování filmů a tak.

R: No, asi ne. Každá si to svoje dělá. Jako chtělo by se mi to, protože už kolik tady bydlím...tak jako nevím, nák mi to prostě nejde s těma holkama být jako bližší prostě, nebo někam chodit, první rok jsem asi byla v tom šoku a jako snažila jsem se to všechno pochopit, zapojit se do skupin a tak a nák se to moc nepodařilo a druhý rok už jsem se snažila s těma holkama někam jít, říkám: no, nechceš jít třeba na kafe a když někdo nový přijede, tak já říkám: no já ti můžu ukázat nějakou tu kavárnu, nebo něco, nějaký obchod a můžeme tam jít, ale nepodařilo se to zase. A teď už prostě každá něco dělá, tak už nevím, z toho nic neděláme. Ani nezkouším.

T: Tak to je škoda. Opravdu se nenajde chvíle, kdy trávíš se spolubydlíci čas mimo kolej, nebo že někdy jste někam zašly?

R: Ne, fakt ne. Občas jako pozoruju ty holky, který když třeba něco uvařím, tak přijdou hodně holek z jednoho pokoje a něco spolu vaří a tak... a jak třeba mi říkala maminka, že oni to na koleji měli prostě jako...bavili se a tak, že vařili společně, úklid, všechno a bylo to jako prostě...takový tým a tady mě to nějak nejde.

T: To je škoda, protože my se spolubydlíci chodíme třeba do hospody, do čajovny...Jako máme hodně nabitý programy, ale jednou za čas se sejdem a někam jako vyrazíme, třeba na jídlo na oběd.

R: A ty máš ty spolubydlíci jako pořád stejný?

T: Jo, já mám teď momentálně tři.

R: Možná je to v tom taky, protože já mám pořád prostě každý rok nové.

T: Tak se to třeba prolomí a taky někam vyrazíte. Když máš čas ty, čemu se nejraději věnuješ ve volném čase? Když nemáš žádné povinnosti a můžeš si taky chvílku najít pro sebe?

R: No, buď koukám na film, nebo nějaký úkoly dělám, nebo někam odcházím s kamarádkou nebo s přítelem, prostě nechce se mi sedět doma. Nebo když už se mi chce sedět doma, tak sedím doma a nic nedělám, vařím nebo tak, něco takovýho, co mě baví prostě.

T: Jo, jo, člověk má ta chvílky, že někdy potřebuje vypadnout a někdy zase naopak posedět, protože se mu nic nechce, to znám taky. Někdy, jak je tady ten malý prostor, tak už to na člověka padá...

R: To jo, to je pravda, prostě už chceš odejít někam venku a tak.

5) Vztah ke spolubydlíci

T: Mají spolubydlíci nějaké vlastnosti, které na nich obdivuješ? Ať už se jedná o cokoliv: vzhled, vnitřní charakteristika, co umí.

R: Jako v dobrém slova smyslu?

T: Jojo, v dobrém slova smyslu, na špatné vlastnosti se pak ještě zeptám.

R: Tak, no co jsem to chtěla říct. No třeba obdivuju to, že ta Lucka pořád čte něco v angličtině hodně, protože já taky studuju angličtinu, jako umím to, ale nevím, nečtu tak hodně těch knížek v angličtině a tak. A Terka, že prostě dělá všechno, že doučuje, doučuje španělštinu, doučuje němčinu, studuje lékařskou a ještě tančila, ještě zpívala, na něco hraje, ty jo.

T: Jak to stíhá, to všechno, co?

R: Jo, jo, jak to stíhá a asi vím, protože ona vstává hrozně brzo a stalo se mi, že jsem se ráno probudila, ona ještě spala a pak probudim se za patnáct, dvacet minut a ona už tam není vůbec, prostě odešla a to bylo asi sedm ráno, tak já, ty jo, co to je, to je rychlovka.

T: Potom, jestli existují vlastnosti, nebo cokoli, co ti na spolubydlících vadí a pokud jo, co to je?

R: Asi jenom jediná věc, že nevím, maj nějaký zvyk, že prostě chodí v botách. Třeba když přijdou z venku a já mám třeba ty boty vedle dveří a to tam nechávám pod tím věšákem, jak je to normální, a oni třeba půjdou do postele v těch botech a tam se zujou a to já nechápu, prostě proč, tam vždycky utíráme tu podlahu, takže když je to čistý, já občas chodím i bosa, tak to nechápu, ale nák to neříkám, protože nevím, asi nechci nikoho urazit.

T: A co se týče třeba toho, že každá chodíte spát v jinou dobu, vstáváte v jinou dobu, tak jestli se nák třeba nerušíte, nebo vycházíte si vstříc v tomhle?

R: No, Terka jde spát hrozně brzo a vstává taky brzo a doufám, že já ji nerušim, ale nic neříkala a Lucka taky a vždycky já jsem ten člověk, který jde spát nejpozději, protože já třeba sedím, na něco koukám a tak, prostě nerada spím brzo, takže no doufám, že nerušim je, protože nic neříkaj a já občas zapnu jenom tu lampičku a nák to schovám, nebo vůbec vypnu.

T: Zhodnotila by si vztah ke spolubydlícím spíše jako pozitivní nebo negativní? Proč?

R: Asi pozitivní protože nic negativního, kromě těch bot, nemám a jako jsou v pohodě. Říkám, děláme úklid, tak je to super, prostě ideální holky a jako jo, nevadí mi. Jako v pohodě prostě, neutrální.

T: To tak skoro vyznívá, že ani nevíš, že je na pokoji máš, protože ty věčně něco studujou, nebo si uklízej. Projevujou se někdy výrazněj?

R: No nevím, občas když někdo přijede z domova, tak já se ptám. Jo, bylo to dobrý, jo je tam zima, je to jo, je tam vedro, prší tam a tak...takové malé konverzace. Nebo třeba s Terkou jsme se teďka bavily o nákých těch akcích, třeba já bych chtěla na balet nebo něco takovýho, tak jsem něco viděla a tak jsem ji říkala, co jsem viděla na internetu a tak. Jako občas se mě ptaj, co v práci a tak, protože, jak viděla, že přicházím později, tak jako ptala se, co to je, kde pracuju. No občas, když jsem byla třeba nemocná, tak taky se ptá, jestli mi je dobře, nebo ne... ale nějak...si myslím, že oni toho maj hodně a já taky a prostě nemáš čas, už nemáš prostě tu sílu na něco, s někým ještě promluvit a tak.

T: To chápu, to se mi stává často.

7.1.3 Rozhovor č. 3

Pohlaví: muž

Věk: 23

Země původu: Rusko

Studijní obor: Management podnikání

1) Příchod do ČR a adaptace na prostředí

T: Jak dlouho už žiješ v ČR?

R: 5 let.

T: Proč sis vybral zrovna Českou republiku jako místo pobytu?

R: Asi kvůli vysoký škole, no. To už nepamatuju, to jsme byli tak domluvený s otcem, takže tak.

T: Takže nevíš, co tam hrálo roli, proč zrovna otec zvolil tohle?

R: No, otec řekl, že pojedu a hotovo.

T: Představ si situaci, že ses právě přestěhoval sem do nového prostředí a zkus si vzpomenout, jaké byly tvé první dojmy z nového prostředí a z lidí v něm.

R: Myslíš kolej, nebo vůbec Česko?

T: Myslim Česko i kolej, můžeš říct obojí.

R: Když jsem přijel do Česka, tak jsem stejně bydlel na koleji s Rusákama, většinou Rusáci a Ukrajinci, Moldavani a tak dál. Co se týče Čechů, tak já jsem měsíc bydlel s nákou českou holkou, to bylo asi až po měsíci, co jsem přijel poprvé. No se zkušeností nic moc, co se týče kultury, tak v tom případě. Tak jako normálně...každá národnost má dobrých lidí a špatných, takže to nemůžu říct tak jako upřímně.

T: Mě zajímá, jestli si měl třeba šok z toho nového prostředí, když si to tady viděl?

R: Ne, šok jsem jako akorát neměl. Je to v podstatě všechno stejný, co máme my u sebe, co máte vy tady, tam nějaký kulturní rozdíl nic.

T: A jak vlastně to prostředí vnímáš dneska jako s odstupem času? Jak se ti prostě tady žije?

R: Normálně, jsem si tady zvyknul, v pohodě zatím, potom uvidíme.

T: Jak ses naučil češtinu a jak dlouho ti to trvalo?

R: My sme měli tu roční přípravu jazyků a já jsem tam vůbec nechodil, já se akorát snažil mluvit s Čechama, s Češkama a tak. No většinou to jsem učil v práci.

T: A kde pracuješ?

R: Ted' pracuju s nemovitostí...dělám nějaký tak jako brigády. No a naučil se, když jsem ještě pracoval v kebabu. Já jsem pracoval s Čechama a tam to naučil nějak. Tak možná půl roku.

T: Tak to je slušný naučit se česky takhle rychle.

R: No každopádně perfektně ještě neumím.

T: Ale tak dorozumíš se a o tom to je, víceméně. No, ted' se dostáváme ke spolubydlení, který mě jako zajímá nejvíc a tvoje současná situace tady.

2) Spolubydlení

T: Jak dlouho už bydlíš tady na koleji?

R: Od května a všechno oukej. Martin je v pohodě chlapík, takže tak.

T: Ty jsi říkal něco o tom, že předtím už jsi bydlel s někým, takže tohle už je tvoje druhá zkušenost, že s někým takhle bydlíš?

R: Jako s Čechama, no tak to už můžeme brát, že je tohle druhá zkušenost, ale ta zkušenost, to spíš šlo o vztahu, který jsme měli. A to možná bylo kvůli tomu, že...možná osm let, to už nevím, to neřeknu, co,

proč. A ještě rok zpátky jsem tady pronajímal pokoj v rodinném domě kousek od Vinohrad, tam se taky bydleli Čechy nad náma, ale byli teploušové, jako mně to nevadilo.

T: Kolik máš celkem spolubydlících teď? A něco mi o nich jako řekni, co studují, co tě o nich napadne?

R: Dva. Martin studuje něco s historií, zeměpis, dějepis, já nevím. Ten druhý, Honza on studuje Teologickou fakultu a tak. Co mě o nich napadá? No, normální chlapi, žádný problém.

T: Mají třeba nějaký koníčky zajímavý nebo něco?

R: Koníčky ne, to ne, koníčky ne. No každý z nich má určitě svůj charakter, něco takovýho. Třeba ten Martin má nějaký svůj charakter a třeba ten Honza, je mu už 35 let, nebo něco kolem toho, on je tak moc slušný. Kdykoliv třeba začnu mluvit sprostě, tak on hned: Nech toho, nech toho. Někde takové věci.

T: Jak probíhalo první setkání mezi tebou a těma spolubydlícíma?

R: Já sem přistěhoval tady, já jsem přijel v noci tak někde kolem půl dvanáctý a normálně sem otevřel dveře a dal tam baťoh a Martin vykulil oči: Co? Já jsem tvůj nový spolubydlící a normálně, pak jsme do jedny chlastali pivo a potom už to bylo v pohodě.

T: Takže ste se rovnou takhle seznámili, to je dobrý.

R: No, někde tak. S Honzou si to nepamatuju.

3) Chod společné domácnosti

T: Potom mě zajímá, jak to vypadá u vás na pokoji, jestli máte nějak rozdělený ty povinnosti třeba týkající se úklidu nebo tak. Jestli třeba společně vaříte nebo prostě cokoliv. Nebo každý sám všechno?

R: Každý všechno sám. Jako společně vaříme, už nejsme v tom věku. Já to beru tak, že mně je dvacet tři, Martin dvacet šest nebo dvacet sedm a Ten Honza třicet pět, bylo by divný, kdybysme spolu něco vařili třeba.

T: Jasný ale tak třeba ten úklid, jestli máte nějak rozdělený?

R: Každý uklízí nějakou svoji část, já sem tam skoro není každopádně, já se tam přidu spát a zase odcházím.

T: Ptám se na to, protože vim, že některý pokoje mají rozpis. Jeden týden udělá tamten něco, další týden...

R: Jo, jo. Zítra, no zítra, uklidíme, není problém.

4) Trávení volného času

T: Teď se dostáváme k trávení volného času a mě zajímá, jak u vás probíhá typický večer během pracovního týdne, když ste všichni na pokoji?

R: No, Martin je s knížkou, nebo je u počítače, Honza furt taky něco čte, kouká na nějaký video. Já hraju na počítači nebo s knížkou anebo jsem u přítelkyně.

T: No a co víkendy, máš to tak, že třeba spolubydlící odjíždějí na víkendy pryč, anebo zůstávají tady? A když jo, tak trávíte třeba někde společně čas?

R: Ne. Jako odjíždím občas samozřejmě, ale čas s nima netrávim, protože já se snažím sobotu, neděli strávit v kanceláři od rána do večera, abych něco zpracoval.

T: Takže máš víkendy spíš takový pracovní?

R: Já ani nepotřebuju víkend, jsem ještě mladý, odpočívat budu na důchodě.

T: Tak to je zodpovědný přístup hodně.

T: Potom mě zajímá, jestli někdy ste spolu někam zašli, třeba do hospody, s těma spolubydlícíma? Jestli ste spolu trávili čas i jinde, než jako tady.

R: No s Martinem jsme jednou šli. Jemu přijel kámoš nějaký Arab, chtěl nějaký byt nebo něco takovýho a Martin mě pozval, abych já mu něco nabízel. No, dali jsme pivo a šli jsme domů, nic víc.

T: A jinak teda nic?

R: A jinak nic, nemáme takový blízký vztah, ale jako něco mezi tím.

T: Jasný, jako respektujete se, ale náh jako...

R: Respektujeme se no, ale já se nebudu ptát každý večer jako, kam jdeš, co budeš dělat. Mně to v podstatě je jedno, ani na to nemám nárok to vědět, nejsem jeho přítel.

T: A když máš čas ty, čemu se nejradši věnuješ? Když prostě máš volno.

R: Spíš záleží na náladě. No pokud přítelkyně není v práci, tak jdu někam s ní. Pokud je ona v práci, tak taky jdu do práce, ale pokud nepotřebuju jít do práce, tak nevím, dojdu ke kámošům nebo na Moravu. Tam spíš ale už nejednu, protože tam jsou kámoši, a když já tam jedu, tak já tam budu pět dní a přítelkyně mi za to pak nadává. A nebo nevím, snažím číst nebo spát.

T: Asi moc toho času nemáš, co?

R: No, moc nemám, ale každou tu volnou chvíli budu si dávat něco důležitého, abych si z toho něco získal, potom.

5) Vztah ke spolubydlícím

T: Blížíme se k závěru a zajímá mě, jestli tvoji spolubydlící mají nějaké vlastnosti, které na nich obdivuješ? Ať se už se jedná o cokoli, nějaký třeba dovednosti, co umějí, nebo vnitřní charakteristika, cokoli.

R: No každá osoba má něco takovýho vlastně.

T: No a mě zajímá, čeho sis na nich všimnul ty?

R: Jsou dobrý chlapi, když něco potřebuju, když potřebuju nějakou pomoc, tak s tím mi pomůžou. Třeba Martin, sem potřeboval podržet, dostat na cizineckou policii kvůli prodloužení dlouhodobého pobytu. Přijel sem z Ruska a hned sem skočil jenom..., nechal nějaký věci a jel jsem hned na Student Agency a zapomněl sem pas cestovní, abych nejednu tam a zpátky zbytečně, Martin mi šel v šest ráno na hlavák a poslal mi to ČD kurýrem, třeba mi s tím pomohl. A ze své strany potom, když bylo potřeba vrátit nějakou knížku do knihovny, tak já jsem tam jel to vrátit, takže nějak tak. Něco za něco.

T: A je naopak něco, co ti na těch spolubydlících vadí?

R: V pohodě, nic.

T: Takže vycházíte v pohodě, žádný třeba konflikty na pokoji ste neměli?

R: Nikdy. No, za tu dobu, co tady bydlím, tak žádný konflikty nebyly.

T: No a poslední otázka. Víceméně už si to řekl. Jak by si zhodnotil ten vztah, jestli spíš jako pozitivní, nebo negativní a proč?

R: Pozitivní. No, máme takový vztah, že víc než to a míň než to nepotřebuju, nějak tak. No nejsou takoví kamarádi, abychom šli něco společně vařit, šli někam výlet, na koncert a tak dále, to nemám. To ani Honza nepotřebuje, máme vlastní život.

T: Ale pomůžete si, když je potřeba.

R: To jo, bez pochyby.

T: Tak dobře, děkuju, to je ode mě všechno.

7.1.4 Rozhovor č. 4

Pohlaví: muž

Věk: 25

Země původu: Česká republika

Studijní obor: Bezpečnostní studia

1) Adaptace na prostředí

T: Jak dlouho už žiješ tady v Praze?

R: Teď už to bude třetí rok. No, ale půl rok, no vlastně dýl než půl roku, asi tak osm měsíců jsem byl v Německu na Erasmu, ale víceméně tak od roku 2014. Žiju s přestávkama.

T: Proč se zrovna Praha stala místem tvého pobytu, existují ještě jiné důvody, než je studium?

R: Studium a zaměstnání a taky, že jsem studoval bakalářskej obor Politologie v jiném městě a hodně kamarádů jako, se kterýma jsem studoval bakalářskej obor, tak pak na magistra šli se mnou sem. To ovlivnilo víceméně moje rozhodnutí, tohlencto...hlavně škola jako obor, pak určitě zaměstnání a kamarádi, to jsou ty důvody.

T: A co se týče zaměstnání, mohl bys ho stručně představit?

R: Já už teďka pracuju během studia na ministerstvu vnitra, no a po mém studiu bych chtěl skončit tady v Praze, zřejmě asi ve státní správě, protože nevim...soukromá sféra nebo byznys mě moc netáhne, i když je to dobře placený, ale osobně bych chtěl spíš vypadnout někam do zahraničí, zdokonalit si jazyk, procestovat pár zemí, poznat nový lidi.

T: Potom představ si situaci, že ses čerstvě přistěhoval sem do Prahy a jaký vlastně dojmy, jsi měl z toho novýho prostředí a z lidí v něm?

R: Musím říct, že hodně smíšený, protože já sem třeba původně do Prahy vůbec nechtěl jít studovat, protože pro mě byla Praha až moc velké město, takže chvílku mi trvalo, než jsem se jako aklimatizoval. Samozřejmě mě hodně štvály ty davy lidí, že jo...mám prostě školu na druhym konci města. A zas uměl jsem si najít i to pozitivní, jako nevim, tak během těch dvou, tří měsíců jsem si tak na to zvykl a teď mě už to tak ani nepřijde, jsem poměrně flexibilní v těhle věcech.

T: A kdybys to teda porovnal, jak jsi to vnímal předtím a jak to vnímáš teď...

R: Tak teďka rozhodně líp, asi si myslím.

T: A co ty lidi tady v Praze, co bys o nich řekl?

R: Jako myslíš všeobecně o pražské mentalitě?

T: Všeobecně, nebo můžeš uvést i konkrétní příklad. Jestli jsi měl třeba s někým nebo něčím problém?

R: Obecně si myslím, že v tomhle městě, třeba v Praze, jsou takoví lidé víc jako odcizení, že pokud je jako fakt víc nepoznáš, jako víc osobně já nevím, ať už třeba v zaměstnání, ve škole a tak. Ty lidé ti to nemusí dát najevo, prostě vidíš a cítíš od nich takový odstup, zatímco když třeba pocházíš z venkova nebo z malého města, nebo studuješ v menším městě, tak jako prostě poznáš, že i ti lidé mají k sobě blíž a jsou takoví mnohem upřímnější a otevřenější. Ale zas jako tady je ohromná masa lidí, takže já nevím, když tady člověk třeba má své kamarády a tak, může tady náh žít, tak si myslím, že se to dá jako v klidu zvládnout, ale jako uznávám, že t není pro každého si myslím, v tomhle prostředí.

T: To není pro každého, to je pravda, Tak teď přejdeme k situaci toho spolubydlení.

2) Spolubydlení

T: A zajímá mě, jestli to jak teď bydlíš na koleji, je tvoje první zkušenost se spolubydlením, nebo už předtím jsi takovou situaci zažil?

R: Tak jako v rámci bakalářského studia, už jsem byl na koleji, byl jsem i na bytě, to jsem vychytal dobrý spolubydlící, to jsem trochu vyhrál jackpot, takže to bylo v pohodě naprosto. A zas tady jsem šel úplně do neznáma, protože nebyl jsem tak s nikým domluvený jít na byt, tak jsem šel na kolej a díky tomu se tady teďka spolu vídáme.

T: To je pravda, díky tomu jsme tady. A zajímá mě ta situace prváček nebo druhák, to si vyber podle uvážení. Kolik spolubydlících jsi měl a jestli mi stručně něco o nich řekneš. Co tě napadá, třeba co studují, nějaký vlastnosti nebo znaky, něco zajímavého.

R: Já si vyberu prváček, protože ten si myslím, že bude pro tvůj výzkum mnohem zajímavější.

T: Dobře, tak můžeš shrnout prváček.

R: Tak bydlel jsem tady na prvním patře v pokoji pro čtyři lidi, takže jsem měl tři spolubydlící. Dva byli z matfyzu, jeden byl právě jako cizinec, pocházel jako z Ukrajiny, ale normálně už tady jako vyrůstal se svou rodinou, se sem přestěhovali někdy v 90. letech, on uměl plynule perfektně česky, že jo, a zároveň uměl ukrajinsky, docela jako dobře rusky a byl to docela jako chytrý člověk, byl jako v pohodě, sice jako nežil společensky moc, ale dalo se s ním dobře vyjít, docela i jako ambiciózní a docela i slušnej, jako že normálně se dala jako vést řeč. A pak tam byl další matfyzák, ten zas byl totální introvert. Já bych neřekl ani introvert, spíš naprostý asociál. Který absolutně vůbec nekomunikoval, který žil jenom prostě ve svém virtuálním světě, který měl jako jinak postavený život, než všichni ostatní, ale musím jako říct, že já jsem jako hodně tolerantní člověk, já dokážu vyjít jako s hrozně moc lidma, ale tenhle člověk, to už bylo i jako na mě moc, protože já jsem mu řekl čau a on mě jako prostě nic neřekl...vůbec prostě nemluvil nic jako, nevím jako, co si o tom člověku mám myslet, jakože z hlediska osobnosti docela taková extrémní osobnost jako ve svém slova smyslu a pak tam byl ještě třetí spolubydlící a ten...s ním jsem asi vycházel nejlíp, ten studoval soukromou obchodní školu a ten zas byl z nich takovej nejvíce komunikativní, byla s ním jako sranda, rozuměli jsme si jako v mnoha věcech. To bylo fajn, že jako hodně smíšený osobnosti. No a pak od druháku, tady žiju s tím Michalem jako, se kterým docela dobře vycházím, v létě jsme tam měli taky jednoho Ukrajince a ten byl zas v pohodě... on se jako zároveň uměl učit česky, protože studoval jako sociologii a musím říct, že s ním jsem si jako dobře pokecal, protože ty naše obory mají k sobě blízko, jako osobně byl jako dost v pohodě. S ním jsem si měl jako dost, co říct. A musím říct, že i mě osobně to dost jako obohatilo, protože já se rád bavím s cizinci a zajímá mě jako třeba různé tradice a nevím, mentalita, historie jako země odkud pochází.

T: Tak to je super. A teď jestli si vzpomínáš, jak probíhalo tvoje první setkání mezi tebou tvými spolubydlicemi tady? Jestli zanechali hned nějak výraznější dojem, nebo ne?

R: Já si myslím...já když to porovnáám, můj první dojem, když jsem začal studovat bakalářský studium, tak to byl teda hodně silný dojem, jako takovej, že mám z toho vzpomínku na celý život a dodneška na to budu vzpomínat rád, zatímco tady to bylo takový setkání, že jsme se tak seznámili, pozdravili, já jsem se snažil komunikovat a tak, ale necítil jsem jako takovou zpětnou vazbu, kterou já jsem tak jako trochu očekával. Já jsem doufal v to, že budu na pokoji bydlet, jako ne se zvířaty samozřejmě, ale trochu jako s živějšíma lidma, že jo jako, já nevím, co rádi choděj po městě, jsou takoví jako, víc jako...žijou více společensky, zatímco to tam nebylo, ale jakmile pak jako po měsíci se nastěhoval ten druhý, tak to už jako bylo dobrý. A zas jako, když jsem byl ještě na bakaláři, jéžiši, tam jsem vídal takový spolubydlíci, hnedka první den party, to byla nádherna naprosto.

T: To tady asi nehrozilo no...

R: Já ti říkám, když se stěhuješ na koleje a nikoho neznáš, tak jako to je risk, buď najdeš lidi, se kterýma si sedneš a jste přátelé na celý život, anebo si s těma lidma nesedneš, že jo...prostě buď, anebo, to tak je prostě.

T: Je to tak, buď máš štěstí, nebo ne.

R: Jasné, ale to nemůžeš vůbec ty ovlivnit. Takže já v tomhle mám jako takovou hodně rozporuplnou zkušenost. Ale nemyslim tohle náh jako negativně, to vůbec ne.

3) Chod společné domácnosti

T: Potom mě jako zajímá, v úvazkách chod společné domácnosti. Jestli jste se spolubydlíci měli nějak rozdělené ty povinnosti, třeba úklid, společné vaření, nebo jste si dělali každej všechno sám.

R: Spíš si myslím, že jsme si dělali každý všechno sám. Jakože bysme měli nějaký pravidelný úklidy nebo něco takového vůbec jako, ale pamatuju si, že když pak v letňáku se nám tam nastěhoval jeden spolubydlíci, ten s náma byl asi jenom půl rok, tak vím, že s nim jsme třeba byli schopní se domluvit, že jsme třeba udělali nějakou akci, že třeba já nevím, že jsme si třeba přehodili stoly, že jsme změnili jako uspořádání toho pokoje, jako že byl...ten byl jako dobrej, že v tomhle byl jako iniciativní, a když jsem tam bydleli tři, co jsme měli jako většinu, tak to bylo v pohodě jako. Jako víš jak to je, když máš čtyři lidi na pokoji a dva jsou pro něco, ale další dva to nezajímá, tak pak se ti těžko jako něco prosazuje no.

T: To zase jako jo, ale když je jim to jedno, tak se můžou podřídít...

R: No, to můžou, jenomže oni byli takoví, že jim to bylo jedno, ale oni si chtěli ponechat takový ten vlastní prostor, jakože tam bylo vidět, že jim bylo všechno šumák, ale jakmile ty bys jim vnikla do jejich vnitřní zóny, tak bude zle

T: No jasný no...

4) Trávení volného času

T: ...A pak mě zajímá další věc, to už se týká toho trávení volného času. Jak u vás probíhal typický večer během pracovního týdne, jako když většina z vás byla na pokoji, jak to jako vypadalo?

R: Hele, dva matfyzáci buď jenom studovali, ale ten jeden ani nestudoval...nejhorší bylo, že ani nehrál hry. Měl sluchátka a prostě si tam dělal nějaký svoje sr**ky, kterým jsem nerozuměl. Ten druhý zase programoval, furt se to učil jako, jsem se zeptal: Podíte někdo na pivo. „Cože, kam, na pivo? Já nechodím na pivo.“ Ne prostě ne, to bylo takové, no...

T: A co ten třetí?

R: Ten byl dobrý, jenomže ten zas byl podpantoflák, jeho strašně kontrolovala ženská, prostě on si s ní furt skypoval a ta ho prostě nikam nepustila, což byla strašná škoda, protože ten když se rozjel, tak s ním sranda byla, ale byl takovej, že...asi ho držela a on prostě neuměl říct ne. Neuměl říct prostě: „Jdu s kamarády, dobrou miláčku.“

T: A jí se nelíbilo, že by měl trávit čas s někým jiným než s ní, nebo kde byl ten problém?

R: Pro ni by to asi problém byl, nebo já nevím...jako on to bral spíš jako takovou výmluvu, z části si myslím jako výmluvu a z části si myslím, že ani nelhal. Že si myslím, že jsem tam tak jako nejvíc tak žil asi já. Ale jak kdy samozřejmě, kdybych ho taky štal možná v těch začátcích, třeba jsem se s nikým ze školy tak jako nedomluvil...tak když jsem si tady s těma lidma neměl co říct, jako ani moc jsem nechodil do kuárny nebo tak, když pak se má někde socializovat, tak jako taky mi to bylo trochu...prostě nezabavíš se a necítíš se nejlíp, ale to je asi všude.

T: No a jak vypadala situace během víkendu? Zůstávali ty spolubydlíci včetně tebe na pokoji, nebo odjížděli pryč? A když jste tam zůstávali, tak jak jste trávili čas?

R: Tak já jsem se ho snažil...takhle já jsem zůstával jako ne moc často přes víkendy, většinou tak jednou dvakrát, maximálně třikrát za semestr. Teď už častěji jako když pracuju, v té době jsem nepracoval, takže mám i doma hodně kamarádů, takže vždycky jsem se mohl jako vrátit, trochu dobít baterky a vrátit se. Ale u nich to bylo dost takový sporadický, u nich jsem tak jako moc nevěděl, jestli zůstanou, nezůstanou, jako u nich to bylo jedno, u nich to bylo furt stejný, oni měli jasně danou rutinu, mně přišlo, jakože žádná změna, furt seděli u počítače a d'áli tyhlencty věci...Já když už jsem tady byl, tak jsem šel na náskou velkou party a pak jsem celej víkend byl mrtvej, tak jsem odpočíval, nebo jsem zas někam šel ven, anebo taky samozřejmě občas jsem to taky někdy prozevlil. Nevím, myslím si třeba, že i když voni...jako osobnosti určitě byli introverti, tak jako rozhodně, co oni měli, tak měli dost organizované život jako na rozdíl třeba ode mě.

T: Ale nikoho, do jejich světa asi moc nezahrnuli, co?

R: Ten jeden určitě ne, ale ten druhý jo. Ten zas jako...on i pracoval, myslím v bance někde, takže měl docela jako dobrý příjem. Myslím, že měl i jako kontakt hodně se svou rodinou, právě jako ten cizinec, ten Ukrajinec, takže tam si myslím, že...podle mě u něj ten důraz na rodinný vazby byl určitě silný, si myslím. Anebo i jako ve škole myslím, že jako pár lidí měl, prostě člověk s úplně odlišným životním stylem jako, tak nák bych ho popsal.

T: Jasně. Pak mám otázku na společný rituály. Něco si už naznačil, že třeba s tamtim spolubydlícím jste nějak srazili stoly, nebo nějak organizovali. Tak jestli jste měli nějak společnou aktivitu v rámci toho pokoje?

R: Vim, že jednou si pamatuju, že...to byl myslím právě zrovna Sergej jako, Ukrajinec, že se snažil zavést takovou novotu, že bysme snad nějak kolem druhé, třetí hodiny, všichni už vypli nořasy a šli spát, ale to se u mě tak nák setkalo s revoltou, protože nejsem moc zvyklej na pravidla tohohle typu jako moc no, ale v něčem občas jo. Si myslím, že když jsme se domluvili na nějaký drobnosti, většinou jsme si jako vyšli vstříc, jako si myslím, že my jsme byli naprosto bezkonfliktní.

T: To je zase výhoda.

R: To je zas výhoda no, když prostě žijou chlapi mezi sebou, tak prostě těma věcmá si jako vyjdeš vstříc, jako jo máš tam určitě náky věci, se kterejma jsme mezi sebou nesouhlasili, od nějakých názorů, já nevím... na politiku na, všechno možný... jako v pohodě, jsme to nějak neřešili moc. Jako myslím si, že ani nikdo neměl zájem na tom jako, abychom tam náky spory měli.

T: Trávili jste někdy čas mimo prostory koleje společně?

R: Všichni čtyři myslím, že ne.

T: Tak aspoň s některýma...

R: Jo, s těma dvěma, ten jeden byl z pajd'áku a ten jeden z obchodky, tak to jo, to jsme občas zašli na pivko, občas jsme zakalili, nebo třeba někdy po městě, nebo třeba hodně na jídlo jsme někdy chodili, to jo. S nima jo, tam jak právě problém nebyl. Jsme jako neměli problém se jako absolutně domluvit.

T: A když máš čas ty sám pro sebe, tak čemu se nejradši věnuješ? Když máš prostě volno a nemusíš nic.

R: Já se rád věnuju čtení, koukám na seriály a chodím s kamarády, rád chodím ven, snažím se trochu sportovat, jako trochu i sociálně žít.

T: A jak sportuješ?

R: Nevím, baví mě jako kolektivní sporty, dřív jsem jako docela hodně cvičil, baví mě třeba i jenom chodit třeba někde po městě, po parcích. Já mám radši jako přírodu, nějaký normální prostředí, ale i tady občas se najde...Třeba s kamarádem, vždycky jdeme někam na pivo, ale vybereme si jednu část města, tam třeba projdeme pět, šest hospod, ale máme to tak tak, že třeba dycky dáme walk, nachodíme třeba klidně i deset kilometrů, ale jenom procházíme ty místa, to třeba vždycky mám rád, chci se vyhecovat k tomu, abych konečně začal chodit do posilky a začal běhat, ale to je taky ještě na dlouho.

T: No, to je na dlouho i u mě asi.

R: Ale tak jako myslím si, že zabavit se docela umím.

T: To je hlavní...

5) Vztah ke spolubydlícím

T: A dostáváme se k poslední části. Měli tvoji spolubydlící vlastnosti, který jsi na nich obdivoval, protože ty je třeba nemáš? A jestli jo, tak jaký ty vlastnosti?

R: Ten Sergej, toho jsem obdivoval v tom, že byl hodně jako chytrý na matematiku a myslím si, že byl takovej dost jako hodně poctivej a hodně, jak bych to řekl, hodně jako zásadovej, disciplinovej, on fakt každý den v sedm ráno vstával jako, já jsem teďka začal v sedm ráno vstávat jenom proto, že musím jet do práce, jinak bych se prostě na to vykašlal. Ale on prostě furt, on měl jasně daný režim a myslím, že když si něco stanovil, tak byl v tomhlectom velice efektivní. To je třeba věc, za kterou jsem ho uznával, zatímco já jsem byl takový, že jsem tomu byl až hodně volný, že jsem si říkal, nebudu to dělat, mám ještě čas jako, zatímco jako on ne, to se mě na něm docela jako líbilo, ale zas na tom druhým introvertovi, já nevím no...jedině možná to, že byl chytrý, jinak mě moc nák nezaujal, ale uměl hrát šachy docela dobře a porazil jsem ho párkrát, takže mám dobrou pocit z toho. Ne jako, to byla podle mě jedna z mála společnejch aktivit, že jsme si tam dali šachy, a že jsme si tam hráli mezi sebou. Tím jsem si ti odpověděl možná na několik předchozích otázek.

T: Jo a co ten třetí?

R: Ten byl v pohodě jako, u něj jsem jako uznával to, že měl docela jako dobrou smysl pro humor a byl to docela takovej jako podnikavej člověk...prostě takovej obchodník trochu.

T: Tak to je dobrá vlastnost, to se hodí. A byly naopak vlastnosti, co ti na spolubydlících vadily? A zase jaký?

R: Jo tak určitě, vadila mi občas ta introvertnost, ti dva že prostě nikam se mnou chodit nechtěli, nebo že někdy sis s nima už neměla nic jako víc co říct, protože když si tak žili jako ve vlastním světě, prostě neměli třeba takovej ten smysl pro humor jako a moc jako společnejch témat, která by si s nima jako mohla řešit, anebo prostě jako málo mluvili. Zatímco tam ten...no možná mě štvalo, že jako mi chodil na pivo, protože ho držela ženská od něj víceméně. No možná trochu si stěžoval malinko, ale to je v pohodě, to se dalo zvládat.

T: A poslední, jestli by si zhodnotil svůj vztah ke spolubydlícím jako pozitivní, nebo negativní a proč?

R: Jako k celku?

T: Můžeš k celku, ale i k jednotlivěm klidně.

R: K těm jednotlivěm, no tak s tím jedním totálním introvertem, s takovým člověkem bych už, takhle zas nesoudím ho nijak, ale asi už bych s ním žít nechtěl jako na pokoji. S tím druhým bych asi přežil jako, ale bylo by to takové nemastné, neslané, no a s tím Lukášem, s tím bych šel jako vždycky, no a s tím druhým, on se vlastně taky jmenoval Lukáš, tak s nima si myslím, že bych mohl i na byt normálně a myslím si, že bysme vyšli naprosto v pohodě. Takže na ně mám určitě jako dobrý vzpomínky.

T: A myslíš, že jsi nějakým způsobem svoje spolubydlící ovlivnil i ty, že se naučili něco třeba od tebe?

R: Ty jo, to je dobrá otázka... nevím, možná se na věci dívat trochu jiným úhlem pohledu.

T: A co tím myslíš konkrétně?

R: Jednou jsem jednoho trochu rozchlastal malinko. Ti dva moc ne, protože jak byli takoví jako trochu takoví odtahit, nemyslím si, že bych jim nějak výrazně vstoupil do života, nebo že bych je nějak ovlivnil jako to asi ne, si myslím. Já nejsem zas jako nák hodně asertivní člověk, nebo že bych musel někomu něco vnucovat, nebo něco tlačit, to ne.

T: A ten jeden začal díky tobě teda víc společensky žít?

R: Jakej myslíš teďka?

T: No ten, jak jste občas chodili na pivo.

R: Jo, tak ke konci jako jo, trochu jako v rámci toho pokoje nebo společných kolejí jako, ale on jako normálně měl nějakou přítelkyni a měl své vlastní kamarády, spíš to měl tak, že sem chodil do školy, ale jinak hlavně žil jako doma. On rozhodně nebyl introvert jako.

T: Ale je škoda, že to tak jako nepropojil. Mohl vzít svoje kamarády, ty zase svoje.

R: Ne, spíš tam si myslím, že je taková trochu škoda, jakože si myslím, že s těma lidma tady jsem mohl zažít jako mnohem víc zážitků, to je asi taková jediná věc, která neřekl bych, že by mě jako mrzela, to vůbec ne, ale která si myslím, že měla trochu větší potenciál.

T: Napadá tě ještě něco, co bys k tomu dodal?

R: Ne, já jsem v pohodě.

7.1.5 Rozhovor č. 5

Pohlaví: žena

Věk: 21

Země původu: Česká republika

Studijní obor: Humanitní studia

1) Adaptace na prostředí

T: První otázka se týká prostředí. Jak dlouho už žiješ v Praze?

R: Tak druhým rokem teďka, to je celý.

T: Proč sis zvolila Prahu jako místo svého pobytu, hrály tam roli i jiné faktory, než je studium?

R: Ne, ne, ne, to určitě ne, jenom to studium. Ale jsem samozřejmě radši, protože já jsem z jiného města a z Prahy to mám sto kiláků, takže ta vzdálenost z Prahy je furt jako dobrá, takže takhle.

T: Potom, si zkus vybavit situaci, že ses právě přestěhovala do Prahy a jaký byly tvoje první dojmy jako vůbec z nového prostředí a z těch lidí tady. Jestli to byl trochu jako šok, nebo naopak v pohodě ses aklimatizovala?

R: Ne, tak já jsem sem jezdila za kamarádkama, oni jsou z Prahy, takže jsem sem jezdila poměrně často, takže jako to jiný prostředí, na to jsem byla prostě připravená, na ty jako jiné lidi než máme na tom maloměstě. No ale jako když jsem právě přišla na kolej, tak to byl trošku jako šok, že se všichni zdravíme, a že potom jsem se dozvěděla, že mám Korejku na pokoji a Rusku, no tak to bylo takový jako zajímavý, ale v pohodě, necejtila jsem se, že bych byla nějak ochromená tou situací nebo takhle.

T: A pro měnilo se to, jak to prostředí a lidí vnímáš teďkon?

R: Jo, ale tak určitě, lidi už skoro jako nevnímám, že jo, obzvlášť jako ty podivnější v tramvaji a takhle a úplně jsem se adaptovala, si myslím, že už mě tady nic nepřekvapí, nic mě jako nerozhodí.

T: A jak to je tady na koleji? U mě to bylo tak, že když jsem sem přišla, tak jsem měla větší potřebu se socializovat než teď, tak jestli u tebe...jak to je?

R: Tak to já ne, já jsem celkově docela jako introvertní bych řekla, jako ne úplně typickej příklad introvertního člověka, ale jako jsem introvertní, takže já jsem od první chvíle neměla potřebu se socializovat, to jsem jako neměla a v podstatě ji nemám ani teď.

T: Prostě bereš to tak, jak to je.

R: No, a na víkendy to tady taky nejsem a jezdím jako domů a za svýma kamarádama.

T: Na to se ještě v průběhu doptám. Teď se dostanem k tomu spolubydlení...

2) Spolubydlení

T: Je to tak, že i tady na koleji už bydlíš druhým rokem?

R: Hmm.

T: A je to tvoje první zkušenost se spolubydlením, nebo už jsi takhle bydlela někdy předtím?

R: Ne, ne, ne, první zkušenost.

T: Teď se dostanem přímo k tvým spolubydlícím a zajímá mě, jestli o nich můžeš něco tak stručně říct, třeba co studují a co těch na nich upoutá zajímavýho třeba, co se týče vzhledu nebo vnitřních charakteristik nebo třeba co dokážou.

R: Tak já bydlím se třemi spolubydlícími. Jedna je Monika a ta studuje něco se znakovou řečí. No a to je typickej příklad holky z fildy, ale úplně typickej, ta si jako čte, zrzavý vodrostlý vlasy, je ji to jedno, nemaluje se, jako je super, ale typickej příklad holka z fildy. Potom se k nám vlastně teďka nově nastěhovala holka z Jižní Koreje, no a ta, o ní zatím jako nevím, je prostě taková, že nemluví, moc nemluví a studuje metropolitní univerzitu a to teda studuje prvním rokem. No a potom je tam Alina a ta studuje angličtinu a ruštinu a ta je super, ta je prostě takový štěňátko jakoby. Česky jako umí, sice jako ne úplně dokonale, ale ta je prostě skvělá.

T: Ale snaží se ňák jako komunikovat.

R: Snaží se hrozně, teďka přišla na to, že prodlužka je jako prodlužovačka, prodlužovací kabel nebo rychlovarka, tak s tím jsme měly taky docela srandy teď, no a myslím si, že máme jako v pohodě pokoj, prostě nikdo tam není jako dominantnější než ostatní prostě jako.

T: A teda ta Monika tam bydlela už jako od začátku s tebou?

R: Ne, já jsem právě na úplně novým pokoji teďka.

T: Jo, teďka na novým, že jsi předtím bydlela v jiným.

R: A s Češkama, takže to by ti jako nepomohlo.

T: Takže bydlíte takhle jeden rok. A jestli si pamatuješ na vaše první setkání se spolubydlícíma, jestli zanechaly nějak výraznější dojem?

R: No jakoby ne no, on ten dojem se tak pořád jako táhne a moc se nezměnil, prostě to bylo takový příjemný, milý, nic se jako nehrotilo, nelámaly jsme přes koleno nic a tak ňák jsme si řekly, na co jsme zvyklý, co jako třeba nemáme rádi nebo co očekáváme a prostě tak.

3) Chod společné domácnosti

T: Tak to je dobrý a teď mě jako zajímá chod společný domácnosti. Pozorovala jsem to spíš jako u holek než u kluků, prostě jestli máte ňák rozdělený povinnosti, co se týká společného úklidu nebo jestli třeba spolu společně vaříte, anebo si každá děláte to svoje a máte jakoby svůj prostor a o ten se staráte?

R: No, my to máme takhle spíš, že každá máme jakoby svůj prostor a společný věci, co děláme, no tak společně máme koš, ten jako každé se jako střídáme po každém týdnu, nebo nevím jak, prostě ňák to vynášíme a většinou jako Alina si bere na starost luxování a takhle a to je asi tak všechno. Jinak jsme tak jako každé sám.

4) Trávení volného času

T: Dobrý a pak mě zajímá trávení volného času. Zajímá mě, jak u vás vypadá typický večer během pracovního týdne, to znamená, když většina z vás je na pokoji, co třeba děláte? Jestli nějak probíhá interakce, nebo spíš ne?

R: Jakoby probíhá, ale teď vlastně ta Bí (přezdívka spolubydlící), z Jižní Koreje, tak ta se tak ňák od nás distancovala nebo já nevím prostě, jak to mám říct, nemluví a je si tak jako na posteli a v podstatě jako nevím, co tam dělá, je na mobilu, takže ta se moc nezapojuje. No a jinak jako s Monikou a Alinou to si jako povídáme nějakým způsobem, teď jsme se jako koukaly na filmy u Moniky a jako ňák prostě dá se říct, že trávíme večer spolu jenom teda, když si nepotřebuju číst něco do školy nebo takhle, ale jako většinou prostě si spolu povídáme, co jsme dělaly za ten den, něco no.

T: A jak to teda vypadá během víkendu, kdo z vás třeba zůstává a kdo odjíždí pryč?

R: Zůstávají právě cizinky, zůstává teda Alina a Bí a já teda jako s Monikou odjíždíme, ale teda jako ta Alina ta tady právě je prostě pořád, ta tady nemá v Česku rodinu, ta tady byla i na štědrej večer, ta tady je prostě furt a Bí to samý. Jako nevím, co se tam děje, jako ale jsou tady oni dvě.

T: To se děje právě často, že cizinky moc neodjíždějí...no a pak se dostávám k tomu, jestli máte nějaký společný rituály? Jako je to třeba sledování filmů nebo něco, ty společný aktivity na pokoji by mě zajímaly, víc třeba rozvíst.

R: Ty jo, společných aktivit moc není, protože my jsme se nák nikdy nesešly s rozvrhama, že se tam teda víceméně míváme, ale, ale když už se jakoby sejdem, tak povídáme si hodně, ta Alina prostě furt náký slovíčka v češtině, tak se tak jako snažíme něco, no a jinak teda ty filmy a to je asi všechno, jako nemáme žádný rituály, že třeba úterky jdeme na víno, to jako nemáme, ale dáme si víno někdy a prostě v pohodě no.

T: A trávíte někdy společně čas i mimo prostory koleje?

R: Zatím ne, to zatím jsme...

T: Ani jednou se to nepodařilo?

R: Ne ani jednou, protože jak jsem říkala, teďka jsem měla školu třeba hodně pozdě na opačným konci Prahy, takže já než se dostanu na kolej, tak je prostě třeba deset a to voni buď už někde třeba jsou a mně se nechce, anebo prostě nevím no. Ani jednou se nám to nák nepovedlo.

T: Jiný rozvrhy, jasně. A když máš čas ty osobně, prostě nemusíš nic, máš volno, tak čemu ty se nejradši věnuješ?

R: No jako ne nejraději, ale musím teď číst hodně, takže teďka jako čtu do školy, no ale jinak jsem tady jako s kamarádkama tady z Prahy venku, že třeba jdeme na víno odpoledne, nebo jako na oběd, nebo prostě na kafe nebo takhle, tak jsem jako s nima, na koleji, když mám čas, tak se snažím trávit minimum času nebo se jdu projít nebo prostě něco nebo až bude hezky, tak chci jako na longboard vyrazit a tak.

T: Jako sedět pořád na pokoji a koukat z okna nebo do notebooku, taky není nic moc no.

R: No právě. To jsem si řekla od nového roku, že tohle omezím, se snažím prostě víc jako ten venek a takhle.

T: Ono by z toho člověku hráblo, já už vim, jaký to je, já už třetím rokem bydlím takhle...

5) Vztah je spolubydlícím

T: Potom přichází poslední část a zajímá mě, jestli maj spolubydlící nějaký vlastnosti, co na nich obdivuješ, ať už se jedná o cokoli a co by to bylo?

R: Tak ta Alina z Ruska, je strašně ale strašně hardworking, teď nevím, jak je to v češtině, ale ta jede, ta se učí, tak jako prostě dělá jako všechno, co má dělat, a dokdy to má dělat a jako vůbec nic neodkládá prostě vždycky, když prostě přijde ze školy a tohle má udělat, tak první to prostě udělá, to jako dost oceňuju, protože tohle já jako neumím. No a ta jako Bí, tak ta nevím no, ta jak říkám, ta je taková jako tichá, ta je teda brutálně pořádná, to teda jako nechápu, to je prostě pořád a čistota a nevím, co všechno. No a obdivuju na ní to, že se prostě zvedla z Jižní Koreje a prostě jela jako studovat do Prahy, to je jako hustý no, a že jako neumí češtinu, angličtinu jako jakžtakž, ale prostě stejně, tak to jediný asi.

T: A jsou pak naopak vlastnosti, co ti vadí na těch spolubydlících a jestli jo, tak zase co to je?

R: Jo, ta Alina je strašně nepořádná, nebo jako není nepořádná, ale prostě všude má roztahaný nějaký věci, furt prostě třeba topí a fakt tam je už vedro a ona furt topí, nevyvětrá, prostě tam má ráda furt teplíčko, já třeba zase ráda spím s otevřenou ventilačkou, tak to bylo takový jako to, no a to je tak asi všechno a na tý Bí mě trošku vadí, že prostě jakoby se nezapojuje nák, nebo já nevím, my jsme jako

kvůli ní mluvily i anglicky celý večer jako ze začátku, to se taky jako nezapojovala, no a to je asi jako všechno, ale to je maličkost, spíš jako mě osobně, co jako vadí, ale nemyslim si, že by měla nějaké povahovej rys, co by mě jako vysíral.

T: No a to, že se nezapojuje, je podle tebe tím, že je taková introvertnější? Protože jazyková bariéra v tom asi nebude, když jste přešly na tu angličtinu...

R: Jako já jsem nad tím přemýšlela a nevím, jako ona...ale nemyslim si zase, že bysme na ní udělaly nějak špatnej dojem, protože jako, protože já jsem taky taková, že nepotřebuju prostě jako hejchulákat od rána do večera, jako ten náš pokoj je takovej tišší, ale nevím jako. Anebo hrozně spí a vždycky když přijdu, tak ona spí, tak to mě vlastně taky jako trochu vadí.

T: No jako, že se člověk snaží nerušit, to je takové omezující...

R: No právě. Takže ona jako hodně spí. Ale jako nevím, asi třeba je jako zvyklá, že se něk nebaví, nebo já nevím...

T: No a zhodnotila by si všeobecně ten vztah ke spolubydlícím jako pozitivní, nebo jako negativní a proč?

R: No, určitě jako pozitivní, ale zas na druhou stranu si jako nemyslim, že až vyjdu z koleje, tak to budou prostě nějaký vztahy pevný, to jako ne. Je to dobrej vztah, nebo dobrý vztahy teda, jsme tam tři, ale není to nic, co by mě jako zasáhlo, že bych je jako dál musela vídat nebo tak celkově prostě, když mám volnej čas, tak radši jdu za svýma kamarádama, teda takhle no.

T: A myslíš, že ty jsi je nějak ovlivnila, že se třeba něco od tebe naučily tvoje spolubydlící?

R: No tak Alina stoprocentně nějaký český slovíčka zajímavý, to jsem ji jako naučila, no a to si myslim, že je jako všechno, že jako jsem je moc jako nic nenaučila. Možná jako spát s otevřenou ventilačkou ještě.

T: A dozvěděla ses od Aliny něco, třeba nějaké jejich zvyklosti?

R: Hele, ona moc jako nemluví o rodině. No, a když jsem se jí na to jako ptala, tak vždycky jsem jako pocítila, že z toho neměla dobrej pocit, nebo že mi o tom jako nechce...jako odpověděla mi vždycky, mile a jakože to, ale měla jsem pocit, že o tom jako nechce mluvit, jako potom jsem se už tak jako neptala, takže nevím, jestli má ona nějaký problém nebo tak. Každopádně nedozvěděla jsem se jako nic a Bít to samý, ta jako taky moc nechce, ta jenom mi říkala, že právě rodinu má teda v Jižní Koreji, to je všechno.

T: Já to vim z vlastní zkušenosti, že bych byla zvědavá, jestli mají třeba nějaký zajímavý zvyky, ale nechtěj to asi sdílet...

R: Jako právě, že mě jako třeba ta Alina jako hezky vždycky odpoví, ale odpoví prostě tak, jakože mě neodpoví na tu otázku, ale odpoví mi mile, ale prostě člověk pozná, že jako ne, neřekne prostě, nebo já nevím, že se nechce o tom bavit, takže tak.